

ХАСБАНК ХХК

Санхүүгийн тайлан болон хараат
бус аудиторын тайлан
2015 оны 12 сарын 31

ХАСБАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН

2015 ОНЫ 12-Р САРЫН 31-НЭЭР ТАСАЛБАР БОЛГОСОН

АГУУЛГА

ХУУДАС

ЗАХИРЛУУД БА ГҮЙЦЭТГЭХ УДИРДЛАГЫН МЭДЭГДЭЛ

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ДҮГНЭЛТ

ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГЫН ТАЙЛАН

1

САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

2

ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН

3

МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

4

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГУУД

6

ХАСБАНК ХХК

БАНКНЫ МЭДЭЭЛЭЛ

АЛБАН ХАЯГ:

ХасБанкны Байр
Ерөнхий Сайд Амарын гудамж,
Шуудангийн Салбар # 46, Шуудангийн Хайрцаг 721,
Улаанбаатар 14200,
Монгол Улс

ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛ:

Чулууны Ганболд
Магваны Болдоо
Нямтайширийн Цэлмүүн
Ричард Ранкен
Майкл Мадден
Баатарын Батсайхан
Жэймс Стент
Питэр Морроу (2015 оны 7-р сарын 1-нд сонгогдсон)
Баянсаны Уламбаяр (2015 оны 7-р сарын 1-нд сонгогдсон)
Ёшиаки Мацуока (2015 оны 12-р сарын 9-нд сонгогдсон)
Жулиан Хили (2015 оны 2-р сарын 19-нд сонгогдсон)
Ив Жако (2015 оны 2-р сарын 12-нд сонгогдсон)

НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА:

Дашнямын Ашидмаа

АУДИТОР:

Делоитт Онч Аудит ХХК

ХАСБАНК ХХК

ЗАХИРЛУУД БА ГҮЙЦЭТГЭХ УДИРДЛАГЫН МЭДЭГДЭЛ

Хасбанк ХХК-ийн (цаашид Банк гэх) Гүйцэтгэх захирал Магваны Болдоо болон Санхүү хариуцсан захирал Ганзоригийн Эрдэнэбаяр, бид энэхүү тайлангийн 1 ээс 95 дугаар хуудсанд толилуулсан тайлангуудыг холбогдох Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартын дагуу бэлтгэсэн бөгөөд 2015 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн байдал, уг өдрөөр тасалбар болгосон тайлант жилийн үйл ажиллагааны үр дүн болон мөнгөн гүйлгээг үнэн зөв, бодитой илэрхийлсэн гэдгийг үүгээр мэдэгдэж байна.

МАГВАНЫ БОЛДОО
(Гүйцэтгэх захирал)

A handwritten signature in blue ink, consisting of stylized, flowing lines.

ГАНЗОРИГИЙН ЭРДЭНЭБАЯР
(Санхүү хариуцсан захирал)

Улаанбаатар хот, Монгол Улс
Огноо: 2016 оны 3 дугаар сарын 30

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ДҮГНЭЛТ

ХасБанк ХХК-ийн Хувьцаа эзэмшигч танаа:

Бид ХасБанк ХХК (цаашид “Банк” гэх) -ийн 2015 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдлын тайлан, уг өдрөөр тасалбар болгосон тайлант жилийн дэлгэрэнгүй орлогын тайлан, өмчийн өөрчлөлтийн тайлан, мөнгөн гүйлгээний тайлан болон нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, тайлбар тодруулгаас бүрдсэн санхүүгийн тайланд аудит хийлээ.

Санхүүгийн тайлантай холбоотой удирдлагын үүрэг

Удирдлага нь Санхүүгийн тайлангуудыг Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандартын Зөвлөлөөс баталсан Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартын дагуу бэлтгэн шударгаар илэрхийлэх, эдгээр санхүүгийн тайланг алдаа эсхүл санаатай зальт үйлдлээс үүсэлтэй материаллаг хэмжээний зөрчилгүйгээр бэлтгэж, шударгаар илэрхийлэхийн тулд удирдлагаас шаардлагатай гэж тогтоосон дотоод хяналтыг хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

Аудиторын үүрэг

Аудитор хийсэн аудитдаа үндэслэн санхүүгийн тайланд дүгнэлт өгөх үүрэгтэй. Бид аудитаа Аудитын Олон Улсын Стандартын дагуу гүйцэтгэсэн болно. Санхүүгийн тайлан нь материаллаг үзүүлэлтийнхээ хувьд алдаа зөрчилгүй гэдэг зохих магадлагаа олж авахуйцаар аудитыг төлөвлөж гүйцэтгэх ба ёс зүйн шаардлагуудыг дагаж мөрдөхийг эдгээр стандартуудад шаарддаг.

Аудит нь санхүүгийн тайлан дахь дүн болон тодруулгыг нотлох нотолгооны зүйлсийг олж авахын тулд гүйцэтгэдэг аудитын горимуудаас бүрдэнэ. Санхүүгийн тайлан алдаа болон санаатай зальт үйлдлийн улмаас материаллагаар зөрчилтэй илэрхийлэгдэх эрсдэлд өгсөн аудиторын үнэлгээнээс хамааран аудитын горимуудыг сонгодог. Аудитор эрсдлийн үнэлгээ хийхдээ санхүүгийн тайлан бэлтгэх, шударгаар тайлагнахад хэрэглэдэг дотоод хяналтыг судалдаг. Энэ нь зөвхөн тухайн нөхцөл байдалд тохирсон аудитын горимуудыг сонгохтой холбоотой бөгөөд аж ахуйн нэгжийн дотоод хяналтын үр дүнтэй байдлын талаар дүгнэлт өгөх зорилгогүй болно. Үүнээс гадна аудит нь удирдлагын мөрдөж буй нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын тохиромжтой эсэх, удирдлагын хийсэн нягтлан бодох бүртгэлийн тооцоолол зохистой эсэх, санхүүгийн тайлангийн ерөнхий тайлагналын байдлыг үнэлэх ажлуудаас бүрддэг.

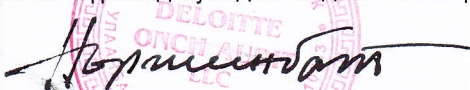
Бидний олж авсан аудитын нотлох зүйлс нь аудиторын дүгнэлт гаргах хангалттай ба зохистой үндэслэл болно гэж итгэж байна.

Дүгнэлт

Бид, Банкны 2015 оны 12 дугаар сарын 31-ний санхүүгийн байдал, уг өдрөөр тасалбар болгосон санхүүгийн үр дүн болон мөнгөн гүйлгээг Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартуудын дагуу үнэн, шударгаар илэрхийлж байна гэж дүгнэж байна.

Хэрэглээний хязгаарлалт

Энэхүү тайлан нь зөвхөн Банкны хувьцаа эзэмшигчийн аудит хийлгүүлэх хүсэлтийн дагуу зөвхөн Банкны хувьцаа эзэмшигчид зориулагдсан ба аливаа нэгэн өөр зорилго агуулаагүй болно. Бид энэхүү тайлангийн агуулгын хүрээнд бусад этгээдийн өмнө үүрэг хариуцлага хүлээхгүй болно.

Шагдарсүрэнгийн Норжинбат
Захирал, МНБ
Делоитт Онч Аудит ХХК
2016 оны 3 дугаар сарын 30

ХАСБАНК ХХК

**2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ТАСАЛБАР БОЛГОСОН
ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГЫН ТАЙЛАН**

	Тодруулга	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого	4	277,576,731	238,455,847
Хүү болон түүнтэй адилтгах зардал	5	(145,238,943)	(141,046,690)
Хүүгийн цэвэр орлого		132,337,788	97,409,157
Хураамж ба шимтгэлийн орлого	6	8,539,383	7,690,980
Хураамж ба шимтгэлийн зардал	6	(1,517,964)	(1,019,381)
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого	6	7,021,419	6,671,599
Арилжааны цэвэр (зардал)/орлого	7	(27,599,340)	54,028
Үйл ажиллагааны бусад орлого - цэвэр	8	(11,012,179)	(7,832,121)
Үйл ажиллагааны нийт орлого		100,747,688	96,302,663
Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын зардал	9	(21,770,201)	(29,887,298)
Үйл ажиллагааны цэвэр орлого		78,977,487	66,415,365
Үйл ажиллагааны зардал	10	(54,608,050)	(55,111,209)
Хойшлогдсон нөхцөлт хандивын хорогдуулга	29	397,110	903,878
Татварын өмнөх ашиг		24,766,547	12,208,034
Орлогын татварын зардал	11	(2,282,097)	(572,326)
Тайлант жилийн ашиг		22,484,450	11,635,708
Бусад дэлгэрэнгүй орлого		—	—
Банкны хувьцаа эзэмшигчид ногдох, нийт дэлгэрэнгүй орлого (татварын дараах)		22,484,450	11,635,708
Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг (төгрөгөөр):			
Нэгж хувьцаанд ногдох үндсэн ашиг	12	1,104.69	571.68
Нэгж хувьцаанд ногдох хорогдуулсан ашиг	12	1,104.69	571.68

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

ХАСБАНК ХХК

2015 ОНЫ 12-Р САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨРХ САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

	Тодруулга	2015 мян.төг	2014 мян.төг
ХӨРӨНГӨ			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкин дахь харилцах	13	183,893,271	187,780,433
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан харилцах, хадгаламж	14	99,107,298	138,422,940
Урвуу репо хэлцэл	15	9,981,555	152,799,124
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	16	2,307,271	1,469,087
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – борлуулахад бэлэн	17	19,639,167	7,751,391
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – дуусвар хугацаа хүртэл эзэмших	17	373,542,234	211,594,397
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	18	1,171,289,306	1,313,697,656
Бусад хөрөнгө	19	9,954,513	6,602,101
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө	20	19,229,982	10,727,557
Үндсэн хөрөнгө	21	34,796,900	31,241,651
Биет бус хөрөнгө	22	8,991,025	8,407,675
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	23	3,412,101	2,321,415
НИЙТ ХӨРӨНГӨ		1,936,144,623	2,072,815,427

ӨР ТӨЛБӨР БА ЭЗДИЙН ӨМЧ

ӨР ТӨЛБӨР

Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудын байршуулсан харилцах, хадгаламж	24	20,660,868	34,317,691
Репо хэлцэл	25	100,299,411	179,763,676
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	26	886,255,648	797,749,013
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	16	6,669,429	2,427,739
Зээлээр авсан санхүүжилт	27	643,220,219	803,560,458
Хоёрдогч өглөг	28	104,216,742	97,925,342
Хойшлогдсон нөхцөлт хандив	29	1,454,737	1,622,531
Бусад өр төлбөр	30	16,256,639	21,206,909
Орлогын татварын өглөг		785,728	401,316
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР		1,779,819,421	1,938,974,675

ЭЗДИЙН ӨМЧ

Энгийн хувьцаа	31	55,342,753	20,353,656
Хувьцааны урамшуулал		-	34,989,097
Бусад нөөц	32	10,531,368	10,531,368
Хуримтлагдсан ашиг		90,451,081	67,966,631
НИЙТ ЭЗДИЙН ӨМЧ		156,325,202	133,840,752

НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР БА ЭЗДИЙН ӨМЧ		1,936,144,623	2,072,815,427
-------------------------------------	--	----------------------	----------------------

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салиггүй хэсэг болно.

ХАСБАНК ХХК**2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ТАСАЛБАР БОЛГОСОН
ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН**

	Энгийн хувьцаа мян.төг	Хувьцааны урамшуулал мян.төг	Бусад нөөц мян.төг	Хуримтлагд- сан ашиг мян.төг	Нийт ээдийн өмч мян.төг
2014.01.01-ний өдрийн байдлаарх үлдэгдэл	20,353,656	34,989,097	10,531,368	56,330,923	122,205,044
Нийт дэлгэрэнгүй орлого	-	-	-	11,635,708	11,635,708
2014.12.31-ний өдрийн байдлаарх үлдэгдэл	20,353,656	34,989,097	10,531,368	67,966,631	133,840,752
Нийт дэлгэрэнгүй орлого	-	-	-	22,484,450	22,484,450
Шилжүүлсэн	34,989,097	(34,989,097)	-	-	-
2015.12.31-ний өдрийн байдлаарх үлдэгдэл	55,342,753	-	10,531,368	90,451,081	156,325,202

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салиггүй хэсэг болно.

ХАСБАНК ХХК

2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ТАСАЛБАР БОЛГОСОН МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

Тодруулга	2015 мян.төг	2014 мян.төг
ҮНДСЭН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ		
Татварын өмнөх ашиг	24,766,547	12,208,034
<i>Тохируулга:-</i>		
Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	7 -	(139,774)
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны олз	8 44,075	466
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө борлуулсны олз	(100,653)	(61,029)
Валютын ханшийн хэрэгжээгүй гарз/(олз)	8 12,375,283	8,201,037
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын алдагдал	9 20,581,344	29,776,497
Бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал	9 329,498	110,801
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	10 4,852,543	4,255,388
Биет бус хөрөнгийн хорогдол	10 1,705,752	986,182
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны гарз	10 15,197	246,878
Биет бус хөрөнгө данснаас хассаны гарз	10 2,370	2,465
Хураан авсан хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт	10 (60,658)	418,496
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт	10 859,359	-
Хойшлогдсон нөхцөлт хандивын хорогдуулга	29 (397,110)	(903,878)
Ажлын капиталын өөрчлөлтийн өмнөх үйл ажиллагааны ашиг	64,973,547	55,101,563
<i>Үйл ажиллагааны хөрөнгийн өөрчлөлтүүд:-</i>		
Монголбанкинд заавал байлгах нөөц	(9,735,118)	(21,083,765)
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан харилцах, хадгаламж	15,749,977	(76,379,494)
Урвуу репо хэлцэл	142,817,569	(122,807,869)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	19,739,599	(263,877,843)
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө	(9,261,131)	(5,560,765)
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	(838,184)	(832,252)
Бусад хөрөнгө	(3,608,922)	(2,671,785)
<i>Үйл ажиллагааны өр төлбөрийн өөрчлөлтүүд:-</i>		
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудын байршуулсан харилцах, хадгаламж	(14,522,295)	(110,205,781)
Репо хэлцэл	(79,464,265)	17,335,376
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	78,270,270	140,112,627
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	10,253,443	842,283
Бусад өр төлбөр	(5,817,792)	6,492,287
Үндсэн үйл ажиллагаанд (зарцуулсан) мөнгө	208,556,698	(383,535,418)
Орлогын татварын төлөлт	(2,988,371)	(3,384,604)
Үндсэн үйл ажиллагаанд (зарцуулсан) цэвэр мөнгөн гүйлгээ	205,568,327	(386,920,022)

ХАСБАНК ХХК**2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ТАСАЛБАР БОЛГОСОН
МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**

	Тодруулга	2015 мян.төг	2014 мян.төг
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ			
Худалдан авсан санхүүгийн хөрөнгө оруулалт		(206,857,820)	(30,406,121)
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт борлуулсны орлого		45,000,000	60,912,000
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны орлого		559,938	357,851
Биет бус хөрөнгө борлуулсны орлого		-	641,980
Үндсэн хөрөнгийн худалдан авалт		(9,008,488)	(6,506,999)
Биет бус хөрөнгийн худалдан авалт		(2,291,472)	(4,371,886)
Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаанаас хүлээн авсан (зарцуулсан) цэвэр мөнгөн гүйлгээ		(172,597,842)	20,626,825
САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ			
Зээлээр авсан санхүүжилтийн татан авалт		257,753,773	652,212,407
Хоёрдогч өглөгийн татан авалт		-	57,556,522
Зээлээр авсан санхүүжилтийн эргэн төлөлт		(340,615,012)	(567,103,685)
Хоёрдогч өглөгийн эргэн төлөлт		-	(27,990,300)
Төлсөн ногдол ашиг	33	-	(1,204)
Хүлээн авсан хойшлогдсон нөхцөлт хандив	29	229,316	569,132
Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас хүлээн авсан мөнгө		(82,631,923)	115,242,872
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө		12,680,708	23,906,037
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр (бууралт) өсөлт		(49,661,438)	(251,050,325)
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл		292,827,495	519,971,783
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	34	255,846,765	292,827,495
Хүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
Төлсөн хүү		143,558,980	140,530,774
Хүлээн авсан хүү		272,122,735	232,049,888

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салиггүй хэсэг болно.

1. Банкны талаарх мэдээлэл

Тус банкны үндсэн үйл ажиллагаа нь Монголбанкнаас олгосон 24 тоот зөвшөөрлийн дагуу банк, санхүүгийн үйлчилгээ байна. Тайлант хугацаанд банкны үйл ажиллагааны мөн чанарт томоохон өөрчлөлт гараагүй болно.

Банк нь Монгол улсад бүртгэлтэй, тус улсын нутаг дэвсгэр дээр үйл ажиллагаа явуулдаг хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани юм. Банкны үндсэн үйл ажиллагаагаа явуулдаг албан хаяг нь ХасБанкны байр, Ерөнхий сайд Амарын гудамж, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, Монгол Улс.

Банкны толгой компани нь Монгол улсад үйл ажиллагаа явуулдаг ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК юм. Толгой компанийн хувьцаа эзэмшигчид нь:

- ▶ Монголын Алт Корпораци (МАК) ХХК
- ▶ Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци
- ▶ ОРИКС Корпораци
- ▶ Европын Сэргээн Босголт Хөгжлийн Банк
- ▶ Канадын Үндэсний Банк
- ▶ Ронок Партнерс С.А.Р.Л
- ▶ Монголиа Файнаншл Сервисез ХХК
- ▶ Триодос Фэйр Шэйр Сан
- ▶ Нээлттэй Нийгэм Форум
- ▶ Улаанбаатар Ротари Клуб
- ▶ Магваны Болдоо
- ▶ Чулууны Ганболд
- ▶ Ард Санхүүгийн Нэгдэл ХХК (2016 оны 1 сарын 15 хүртэл)

Санхүүгийн тайланг Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн 2016 оны 3 дугаар сарын 30-ны өдрийн шийдвэрээр батлан гаргасан.

2.1 Тайлан бэлтгэсэн суурь

Бодит үнэ цэнээрээ хэмжигдэх “Санхүүгийн үүсмэл хэрэгсэл”, "Борлуулахад бэлэн" болон "Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж байгаа" хөрөнгө оруулалтыг эс тооцвол санхүүгийн тайлангуудыг түүхэн өртөгт үндэслэн бэлтгэсэн болно. Санхүүгийн тайлан дахь дүнгүүдийг тодруулгад өөрөөр зааснаас бусад тохиолдолд Монгол төгрөгөөр, мянганы оронгоор нарийвчилж тайлагнасан.

Мөрдсөн стандарт

Банкны санхүүгийн тайлангууд нь Нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын зөвлөл (НББОУСЗ)-өөс баталж гаргасан санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартууд (СТОУС)-ын дагуу бэлтгэгдсэн болно.

2.1 Тайлан бэлтгэсэн суурь (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн тайлангийн толилуулга

Банк нь санхүүгийн байдлын тайлангийн зүйлсийг хөрвөх чадварынх нь дарааллаар толилуулсан. Санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн дараах 12 сарын дотор (богино хугацаанд) ба 12 сараас хойшхи хугацаанд (урт хугацаанд) хүлээн авах эсхүл хийх төлбөрүүдийн талаарх шинжилгээг Тодруулга 37-д толилуулсан.

Банк зөвхөн тухайн санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрүүдийг цэвэр дүнгээр нь барагдуулах хуулиар олгогдсон эрхтэй, мөн санхүүгийн хөрөнгө, санхүүгийн өр төлбөрүүдийг цэвэр дүнгээр нь барагдуулахаар төлөвлөж байгаа, эсхүл хөрөнгийг ашиглаж өр төлбөрийг барагдуулах бол тэдгээр санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрүүдийг санхүүгийн байдлын тайланд цэвэр дүнгээр толилуулах эрхтэй. Нягтлан бодох бүртгэлийн аливаа нэг стандарт эсхүл тайлбараар шаардсан эсхүл зөвшөөрснөөс бусад тохиолдолд орлого, зарлагыг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хооронд нь хааж цэвэр дүнгээр тайлагнаж болохгүй, орлого зардлыг цэвэр дүнгээр нь тайлагнасан тохиолдолд Банкны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогод энэ тухай тусгайлан тодруулна.

Тасралтгүй үйл ажиллагаа

Банкны удирдлага Банкны тасралтгүй үйл ажиллагаа явуулах чадварыг үнэлж үзсэн бөгөөд Банк нь ойрын ирээдүйд бизнесээ тасралтгүй явуулж чадах хэмжээний нөөцтэй гэж дүгнэсэн. Цаашилбал удирдлага нь банкны үйл ажиллагаагаа тасралтгүй явуулах чадварын талаар эргэлзээ төрүүлж болох аливаа нэг материаллаг тодорхойгүй байдал байхгүй гэж үзэж байна. Тиймээс, Банкны санхүүгийн тайлангуудыг тасралтгүй үйл ажиллагааны зарчимд суурилан бэлтгэсэн.

2.2 Нягтлан бодох бүртгэлийн үнэлэмж ба таамаглал тооцоолол

Банкны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхийн тулд удирдлага нь санхүүгийн тайлангуудад хүлээн зөвшөөрөх дүнгүүдийг тодорхойлохдоо үнэлэмж, таамаглал тооцооллуудыг хийдэг. Гол үнэлэмж болон таамаглал тооцооллуудыг дор үзүүлэв. Үүнд:

Барилгын элэгдэл

Барилгын доорхи газрын түрээсийн хугацаа 40 жилээс бага гэсэн хэдий ч барилгыг ашиглалтын хугацаа болох 40 жилийн хугацаанд шулуун шугамын аргаар элэгдүүлдэг. Монгол Улсын Газрын тухай хуульд зааснаар Банк нь газрын түрээсийн хугацааг сунгах хүсэлтийг гаргах эрхтэй ба тодорхой шалгууруудыг хангасан тохиолдолд засгийн газрын эрх бүхий байгууллага түрээсийн хугацааг сунгадаг. Банкны удирдлага тэдгээр шаардлагуудыг хангаж байгаа ба түрээсийн нийт хугацааг 40 жил гэж тооцоолсон нь зохистой, бодитой гэж үзэж байна.

Зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын алдагдал

Банк нь үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэх шаардлагатай эсэхийг үнэлэх үүднээс санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр томоохон дүнтэй зээл ба урьдчилгаануудыг хянаж үздэг.

2.2 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол үнэлэмж, тооцоолол, төсөөллүүд (Үргэлжлэл)

Зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын алдагдал (Үргэлжлэл)

Тухайлбал, үнэ цэнийн бууралтыг тодорхойлох үед ирээдүйн мөнгөн урсгалын дүн, хугацааг ойролцоолон тооцоолоход удирдлагын үнэлэмж шаардагддаг. Ийм тооцоолол нь олон тооны хүчин зүйлүүдийн талаарх таамаглалууд дээр үндэслэдэг ба бодит үр дүнгээс өөр байж болох бөгөөд энэ нь ирээдүйд сангийн хэмжээнд өөрчлөлт оруулахад хүргэж болно.

Гарсан нь бодитоор нотлогдож байгаа гэхдээ үр дагавар нь бодитоор нотлогдоогүй алдагдлуудын улмаас сан байгуулах шаардлагатай эсэхийг тодорхойлох үүднээс тусгай үнэлгээгээр үнэлж, үнэ цэнийн бууралтгүй гэж тодорхойлсон зээл ба урьдчилгаанууд болон дангаар том дүнтэй биш бүх зээл ба урьдчилгаануудыг нийлүүлж, эрсдэлийн ойролцоо шинж чанараар нь багцлан, багцын үнэлгээг хийнэ. Багцын үнэлгээ нь тухайн багцын өгөгдлүүд (хугацаа хэтрэлтийн түвшин, зээлийн ашиглалт, зээлийн дүн ба барьцаа хөрөнгийн дүнгийн хоорондын харьцаа гэх мэт), эрсдэлийн төвлөрөл, эдийн засгийн өгөгдлүүд (ажилгүйдлийн түвшин, үл хөдлөх хөрөнгийн үнийн индексүүд гэх мэт)-ийг авч үздэг.

Зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг Тодруулга 9 ба 18-д толилуулсан болно.

Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралт

Мөн Банк нь бодит үнэ цэнэ нь өртгөөсөө их хэмжээгээр эсхүл урт хугацаанд тогтмол буурч байгаа борлуулахад бэлэн өмчийн хөрөнгө оруулалтуудын үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг бүртгэдэг. “Их хэмжээ”, “Урт хугацаа” гэдгийг тодорхойлоход үнэлэмж шаардлагатай. Энэ үнэлэмжийг хийхдээ Банк нь хувьцааны үнийн өөрчлөлтийн түүх, хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнэ нь өртгөөсөө ямар хугацаанд, ямар хэмжээгээр доогуур байсан зэрэг олон хүчин зүйлийг үнэлж үзнэ. Өмнө нь данснаас хассан байсан дүнгийн үнэ цэнэ дараа үед эргэж сэргэвэл хасагдуулгын дансны кредитэд бүртгэнэ. Хасагдуулгын дансны дансны үнэд гарсан өөрчлөлтийг ашиг алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Хойшлогдсон татварын хөрөнгө

Алдагдлыг ашиглах боломжтой татвар ногдох ашиг олох магадлал байгаа үед татварын алдагдал дээр хойшлуулсан татварын хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрнө. Ирээдүйд олох татвар ногдох ашгийн хугацаа, хэмжээ ба ирээдүйн татвар төлөвлөлтийн стратеги зэрэг дээр үндэслэн хойшлогдсон татварын хөрөнгийг тодорхойлоход үнэлэмж шаардлагатай.

Санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнэ

Санхүүгийн байдлын тайланд бүртгэгдсэн санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрүүдийн бодит үнэ цэнийг идэвхитэй зах зээл дээрээс олж авах боломжгүй байгаа үед тэдгээрийг математик загваруудыг ашиглах гэх мэт төрөл бүрийн үнэлгээний техникүүдийг ашиглан тодорхойлно. Тэдгээр загварт хэрэглэх өгөгдлүүдийг ашиглах боломжтой зах зээлийн өгөгдлүүдээс гарган авах ба ашиглах боломжтой зах зээлийн өгөгдөл байхгүй тохиолдолд бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход үнэлэмж шаардлагатай.

2.2 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол үнэлэмж, тооцоолол, төсөөллүүд (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнэ (Үргэлжлэл)

Үнэлэмжинд төлбөрийн чадвар, урт хугацаат санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийн хувирамтгай байдал, хөнгөлөлтийн түвшин, урьдчилгаа төлбөрийн хувь хэмжээ, хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасны өгөгдмөл хувь хэмжээний талаарх төсөөлөл гэх мэт загварын орцуудыг авч үзэх ажил багтана. Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн үнэлгээний талаарх илүү дэлгэрэнгүй мэдээллийг Тодруулга 35-т толилуулсан болно.

2.3 Шинэ болон шинэчлэгдсэн Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартууд (СТОУС)

2015 оны 12 сарын 31 – нээс хүчин төгөлдөр болсон Банкинд хамааралтай доорх шинэ болон шинэчлэгдсэн СТОУС-уудыг эс тооцвол Банкны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого нь өмнөх санхүүгийн жилийнхээс өөрчлөгдөөгүй болно.

Шинэчлэгдсэн СТОУС-ууд болон шинэ тайлбарууд:

Хэрэгжих хугацаа	Шинэ стандартууд болон өөрчлөлтүүд
2014 оны 7-р сарын 1	- НББОУС 19-ийн өөрчлөлтүүд Тэтгэвэр тэтгэмжийн төлөвлөгөө: <i>Ажилчдын хувь нэмэр</i> - СТОУС-ын 2010-2012-ын мөчлөгт хийгдсэн жилийн шинэчлэлүүд: Стандартууд - СТОУС-ын 2011-2013-ын мөчлөгт хийгдсэн жилийн шинэчлэлүүд: Стандартууд

Дээрх шинэ болон шинэчлэгдсэн стандартууд болон тайлбаруудын хэрэгжилт нь нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогод томоохон өөрчлөлт оруулаагүй ба Банкны санхүүгийн байдал болон гүйцэтгэлд мөн материаллаг нөлөө үзүүлээгүй болно.

Батлагдсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй шинэ болон шинэчлэгдсэн стандартууд

Хэрэгжих хугацаа	Шинэ стандартууд болон өөрчлөлтүүд
2016 оны 1-р сарын 1	- СТОУС 14 <i>Зохицуулалтын шаардлагаар хойшлуулагдах дансдууд</i> - СТОУС 11-ын өөрчлөлт <i>Хамтарсан үйл ажиллагааны хувь оролцоог олж эзэмших үеийн нягтлан бодох бүртгэл</i> - НББОУС 16 ба НББОУС 38-ийн өөрчлөлтүүд <i>Элэгдэл ба хорогдлын зохистой аргачлалын ангилал</i> - НББОУС 1-ийн өөрчлөлт <i>тодруулгын санаачлагууд</i> - НББОУС 27-ийн өөрчлөлт <i>Тусдаа санхүүгийн тайлан дахь өмчийн арга</i> - СТОУС 10 ба НББОУС 28-ийн өөрчлөлтүүд <i>Хөрөнгө оруулагч болон түүний хараат компани эсвэл хамтарсан үйлдвэр хоорондын хөрөнгийн борлуулалт эсвэл дэмжлэг</i> - СТОУС 10, СТОУС 12 ба НББОУС 28-ийн өөрчлөлтүүд <i>хөрөнгө оруулалтын аж ахуйн нэгж: Нэгтгэл гадна хэрэглэх</i> - СТОУС-ын 2012-2014-ын мөчлөгт хийгдсэн <i>Жилийн шинэчлэлүүд</i>
2018 оны 1-р сарын 1	- СТОУС 9 <i>Санхүүгийн хэрэгсэл</i> - СТОУС 15 <i>Худалдан авагчтай байгуулсан гэрээнээс орох орлого</i>

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй

Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэл

Банк нь санхүүгийн тайлангаа өөрийн үйл ажиллагааны болон тайлагналын мөнгөн тэмдэгт болох Монгол төгрөгөөр тайлагнадаг. Гадаад валютын гүйлгээг анх бүртгэхдээ гүйлгээ хийсэн өдрийн албан ханшаар үйл ажиллагааны мөнгөн нэгж рүү хөрвүүлж бүртгэнэ. Гадаад валютаар бүртгэсэн мөнгөн хөрөнгө ба өр төлбөрүүдийг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн албан ханшаар дахин хөрвүүлдэг. Арилжааны бус үйл ажиллагаанаас үүссэн ханшийн бүх зөрүүг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд “Үйл ажиллагааны бусад орлого” гэж бүртгэнэ. Түүхэн өртгөөрөө гадаад валютаар хэмжигдэх мөнгөн бус зүйлүүдийг анхны гүйлгээний өдрийн ханшаар хөрвүүлнэ. Бодит үнэ цэнээрээ гадаад валютаар хэмжигдэх мөнгөн бус зүйлүүдийг бодит үнэ цэнэ нь тодорхойлогдсон өдрийн ханшаар хөрвүүлнэ.

Санхүүгийн хэрэглүүр - анхдагч хүлээн зөвшөөрөлт ба дараа үеийн хэмжилт

(i) Хүлээн зөвшөөрөх өдөр

Бүх санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрүүдийг анхлан хүлээн зөвшөөрөхдөө арилжаа хийсэн өдөр (Банк тухайн хэрэглүүрийн гэрээний нэг тал болсон өдөр) хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд “хэвийн нөхцөлтэй арилжаа” буюу санхүүгийн хөрөнгө худалдан авах, худалдахад холбогдох хөрөнгийг зах зээлийн журам, хэлцлээр тогтоосон хугацаанд зайлшгүй шилжүүлэхийг шаарддаг арилжаа орно.

(ii) Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг нь ашиг алдагдалд бүртгэх санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд

Зах зээлийн эрсдэлүүдийг удирдахын тулд Банк валютын ханшын форвард болон своп гэрээ хэлцлүүд гэсэн санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийг ашигладаг. Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийг бодит үнэ цэнээр нь бүртгэдэг ба бодит үнэ цэнэ нь эерэг байгаа үед хөрөнгө, харин сөрөг байгаа үед өр төлбөр гэж бүртгэнэ. Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг “Үйл ажиллагааны бусад орлого”-д бүртгэдэг.

Санхүүгийн хэрэглүүрүүдэд агуулагдсан санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийг салгаж авч үзэх ёстой ба тэдгээрийн эдийн засгийн үзүүлэлтүүд болон эрсдэлүүд нь агуулагч гэрээний эдийн засгийн үзүүлэлтүүд болон эрсдэлүүдтэй нягт холбоотой биш, мөн агуулагч гэрээг арилжаалах зорилгоор эзэмшээгүй ба анх хүлээн зөвшөөрөхдөө "Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг алдагдалд бүртгэгдэх" гэж ангилаагүй тохиолдолд тэдгээрийг бодит үнэ цэнээр нь бүртгэнэ. Агуулагч гэрээнээс нь салгасан санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийг арилжааны багц дахь бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөр нь бүртгэх ба уг өөрчлөлтийг нь дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хэрэглүүр - анхдагч хүлээн зөвшөөрөлт ба дараа үеийн хэмжилт (Үргэлжлэл)

(iii) Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн хөрөнгө эсхүл өр төлбөр

"Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй" санхүүгийн хөрөнгө эсхүл өр төлбөрүүдийг санхүүгийн байдлын тайланд бодит үнэ цэнээр нь бүртгэнэ. "Арилжааны цэвэр орлого"-д бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг тусгана. Хүү болон ногдол ашгийн орлого эсхүл зардлыг гэрээний нөхцлийн дагуу эсхүл төлбөрийн эрх үүссэн үед нь "Арилжааны цэвэр орлого" дансанд бүртгэнэ.

Энэ бүлэгт ойрын хугацаанд борлуулах эсхүл эргүүлэн худалдан авах зорилгоор олж авсан өрийн бичгүүд, энгийн хувьцаа, үнэт цааснууд орсон.

(iv) Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг нь ашиг алдагдалд бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөр

Энэ бүлгийн санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрүүд нь удирдлага анх хүлээн зөвшөөрөхдөө энэ бүлэгт оруулахаар шийдвэрлэсэн санхүүгийн хэрэгслүүд байна. Дараах нөхцлүүд хангагдсан үед санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийг анхлан хүлээн зөвшөөрөхдөө энэ ангилалд оруулахаар шийдвэрлэж болох ба шийдвэрийг хэрэгсэл нэг бүр дээр гаргана. Үүнд:

- ▶ Энэхүү шийдвэр нь хөрөнгө, өр төлбөрийг хэмжих эсхүл хөрөнгө өр төлбөрөөс үүсэх олз гарзыг ялгаатай сууриар орлого, зардалд хүлээн зөвшөөрснөөс бий болох тууштай бус байдлыг арилгах эсхүл дорвитойгоор бууруулахаар байвал;
- ▶ Эдгээр санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр нь санхүүгийн хөрөнгө ба санхүүгийн өр төлбөрийн бүлгийн нэг хэсэг эсхүл аль аль нь бөгөөд тэдгээрийг хүчин төгөлдөр эрсдэлийн удирдлагын бодлого эсхүл хөрөнгө оруулалтын стратегийн дагуу удирдаж, гүйцэтгэлийг нь бодит үнэ цэнэ дээр нь суурилан хэмждэг байх;
- ▶ Гэрээнд зааснаас бусад тохиолдолд мөнгөн урсгалыг ихээхэн хэмжээгээр өөрчлөх нэг эсхүл түүнээс олон тооны санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийг санхүүгийн хэрэгсэл нь агуулж байвал.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хэрэглүүр - анхдагч хүлээн зөвшөөрөлт ба дараа үеийн хэмжилт (Үргэлжлэл)

(iv) Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг нь ашиг алдагдалд бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөр (Үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг нь ашиг алдагдалд бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг санхүүгийн байдлын тайланд бодит үнэ цэнээр нь тусгана. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг "Үйл ажиллагааны бусад орлого" дансанд бүртгэнэ. Олсон хүүгийн орлогыг "Хүүгийн орлого" дансанд, гарсан хүүгийн зардлыг "Хүүгийн зардал" дансанд үр ашигт хүүгийн аргыг хэрэглэн хуримтлуулж бүртгэх ба ногдол ашгийн орлогыг тус ногдол ашгийг хүртэх эрх үүссэн үед нь "Үйл ажиллагааны бусад орлого"-д бүртгэнэ.

2014 болон 2015 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар Банкинд бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг нь ашиг алдагдалд бүртгэдэг санхүүгийн хөрөнгө эсхүл өр төлбөр байхгүй.

(v) Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалт

Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтанд өөрийн хөрөнгийн ба өрийн үнэт цааснууд багтана. "Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй" ба "бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг нь ашиг алдагдалд бүртгэх" гэсэн ангилалд ороогүй өөрийн хөрөнгийн хөрөнгө оруулалтыг "Борлуулахад бэлэн" гэж ангилна. Тодорхойгүй хугацаагаар эзэмших хандлагатай, төлбөрийн чадварын хэрэгцээг хангах үүднээс эсхүл зах зээлийн нөхцөл байдал өөрчлөгдсөний улмаас борлуулж болох өрийн үнэт цаасууд энэ ангилалд орно.

Банк нь аливаа зээл, авлагуудыг "Борлуулахад бэлэн" санхүүгийн хөрөнгө гэж ангилаагүй. Анхны хэмжилтийн дараа борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалтуудыг бодит үнэ цэнээр нь хэмждэг.

Хэрэгжээгүй ашиг алдагдлыг өөрийн хөрөнгийн (бусад дэлгэрэнгүй орлого) "Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын нөөц"-д бүртгэдэг. Хөрөнгө оруулалтыг борлуулахад, өөрийн хөрөнгөнд өмнө хүлээн зөвшөөрсөн хуримтлагдсан ашиг эсхүл алдагдлыг орлогын тайланд "Үйл ажиллагааны бусад орлого"-оор хүлээн зөвшөөрнө. Банк нь нэг төрлийн үнэт цаасанд нэгээс илүү удаа хөрөнгө оруулсан бол тэдгээрийг "эхэлж авснаа эхэлж зарлагадах" зарчмыг баримтлан борлуулсан гэж үзнэ. Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалтыг эзэмшиж байх хугацаанд олсон хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хүүгийн орлогоор бүртгэнэ. Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалтыг эзэмшиж байх хугацаанд олсон ногдол ашгийг төлбөрийн эрх нь тогтоогдсон үед орлогын тайланд "Үйл ажиллагааны бусад орлого"-д хүлээн зөвшөөрдөг. Ийнхүү хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралтаас үүссэн алдагдлыг орлогын тайлангийн "Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал"-д хүлээн зөвшөөрч, борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын нөөцөөс хасч өгнө.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хэрэглүүр - анхдагч хүлээн зөвшөөрөлт ба дараа үеийн хэмжилт (Үргэлжлэл)

(vi) Дуусах хугацаа хүртэл эзэмших санхүүгийн хөрөнгө оруулалт

Тогтмол эсхүл тодорхойлж болохуйц төлбөртэй, тогтоосон хугацаатай, Банк дуусах хугацаа хүртэл нь эзэмших хандлага болоод чадвартай, үүсмэл бус санхүүгийн хөрөнгүүдийг "Дуусах хугацаа хүртэл нь эзэмших санхүүгийн хөрөнгө оруулалт" гэнэ. Эхний хэмжилтийн дараа дуусах хугацаа хүртэл эзэмших санхүүгийн хөрөнгө оруулалтыг үр ашигт хүүгийн арга ашиглаж тооцсон хорогдуулсан өртгөөс үнэ цэнийн бууралтын санг хассан дүнгээр хэмжинэ. Хорогдуулсан өртгийг үр ашигт хүүгийн салшгүй хэсэг болох худалдан авалтын урамшуулал, хөнгөлөлт болон шимтгэлийг оролцуулан тооцдог. Хорогдуулалт нь дэлгэрэнгүй орлогын тайлангийн "Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого"-д багтана. Уг хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралтаас үүссэн алдагдлыг орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Хэрэв Банк бага биш дүнтэй “дуусах хугацаа хүртэл эзэмших” хөрөнгө оруулалтыг дуусах хугацаанаас нь өмнө худалдах эсхүл дахин ангилах бол (зарим нэг онцгой тохиолдлуудаас бусад) нийт бүлгээр нь “борлуулахад бэлэн” бүлэгт дахин ангилна. Үүнээс гадна Банк нь дараагийн хоёр жилд “дуусах хугацаа хүртэл эзэмших” бүлгээс аливаа нэг санхүүгийн хөрөнгийг дахин ангилахыг хориглодог.

(vii) Зээл ба урьдчилгаа

“Бусад банкуудад байршуулсан харилцах, хадгаламж” ба “Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа”-нд идэвхитэй зах зээл дээр бүртгэлгүй, тогтмол эсхүл тодорхойлох боломжтой төлбөрүүдтэй дараахаас бусад үүсмэл бус санхүүгийн хэрэглүүрүүд багтана. Үүнд:

- ▶ Банк нэн даруй эсхүл ойрын хугацаанд борлуулах хандлагатай байгаа ба Банк анх хүлээн зөвшөөрөхдөө “Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг нь ашиг алдагдалд бүртгэх” гэж ангилсан санхүүгийн хэрэглүүрүүд;
- ▶ Банк анх хүлээн зөвшөөрөхдөө “Борлуулахад бэлэн” гэж ангилсан санхүүгийн хэрэглүүрүүд;
- ▶ Банк зээлийн үнэ цэнийн бууралтын улмаас биш өөр бусад шалтгааны улмаас анх оруулсан хөрөнгөө нийт дүнгээр нь эргүүлэн олж авч чадахгүй болсон санхүүгийн хэрэглүүрүүд.

Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа, “Бусад банкуудад байршуулсан харилцах, хадгаламж” ба “Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа”-г үр ашигт хүүгийн аргыг хэрэглэн хорогдуулсан өртгөөс үнэ цэнэ бууралтын санг хассан дүнгээр бүртгэнэ. Хорогдуулсан өртгийг үр ашигт хүүгийн салшгүй хэсэг болох худалдан авалтын урамшуулал, хөнгөлөлт болон шимтгэлийг оролцуулан тооцно.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хэрэглүүр - анхдагч хүлээн зөвшөөрөлт ба дараа үеийн хэмжилт (Үргэлжлэл)

(vii) Зээл ба урьдчилгаа (Үргэлжлэл)

Хорогдуулалт нь орлогын тайлангийн "Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого"-д багтана. Уг хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралтаас үүссэн алдагдлыг орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Банк богино хугацаанд зээлийг зарах хандлагатай байгаа учраас уг зээлийг “Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй” гэж ангилахаар хүлээж байгаа үед Банк зээл олгох тодорхой нэг амлалтыг гаргаж болно. Эдгээр амлалтыг үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр гэж бүртгэж, бодит үнэ цэнээр нь хэмжин зөрүүг ашиг, алдагдлаар бүртгэнэ.

Зээлийг татан авах үед Банк зээлийг хадгалж үлдэх ба богино хугацаанд худалдахгүй гэсэн амлалт гаргасан бол энэ амлалтыг хэрэгжүүлэх нь төвөгтэй ба алдагдал хүлээх магадлалтай (жишээ нь: харилцагч талын зээлийн үйл явдлын улмаас) үед л энэ амлалтыг бүртгэнэ.

(viii) Зээлээр авсан санхүүжилт болон хоёрдогч өглөг

Зээлээр авсан санхүүжилт болон хоёрдогч өглөг нь гадаад дотоодын санхүүгийн байгууллагын өмнө гэрээгээр хүлээсэн үүрэг юм.

Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа, зээл болон хоёрдогч өглөгийг дараагийн тайлант хугацаанд үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ. Хорогдуулсан өртгийг тооцохдоо зээл авах үеийн хөнгөлөлт, урамшуулал ба үр ашигт хүүгийн нэг салшгүй хэсэг болж буй зардлуудыг авч үзнэ.

Банкны зээлээр авсан болон хоёрдогч өглөгөөр авсан санхүүжилтийн шинжилгээг Тодруулга 27 болон 28-д тус тус толилуулсан.

(ix) Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудын байршуулсан харилцах, хадгаламж

Бусад банк, санхүүгийн байгууллагуудаас татсан төгрөгийн болон валютын хадгаламжууд болон дотоод гадаадын арилжааны банкууд, Монголбанкны хугацаатай хадгаламжууд үүнд хамрагдана (Тодруулга 24).

Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа, зээллэгүүдийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ.

(x) Харилцагчдын харилцах, хадгаламж

Харилцагчдаас авсан харилцах, хугацаагүй болон хугацаатай хадгаламж хамрагдана (Тодруулга 26).

Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа харилцагчдын харилцах, хадгаламжийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хэрэглүүр - анхдагч хүлээн зөвшөөрөлт ба дараа үеийн хэмжилт (Үргэлжлэл)

(xi) Санхүүгийн хөрөнгийн дахин ангилал

“Борлуулахад бэлэн” ангиллаас дахин ангилсан санхүүгийн хөрөнгүүд дээр өмнө нь хүлээн зөвшөөрч, өөрийн хөрөнгөнд бүртгэсэн аливаа нэг олз, гарзыг хөрөнгө оруулалтын үлдсэн хугацааны туршид үр ашигт хүүгийн аргаар хорогдуулж, ашиг, алдагдлаар бүртгэнэ. Хорогдуулсан шинэ үнэ, хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалын хоорондох аливаа зөрүүг мөн хөрөнгийн үлдсэн хугацааны туршид үр ашигт хүүгийн аргаар хорогдуулна. Хэрэв дараагийн тайлант хугацаанд хөрөнгийг үнэ цэнийн бууралтанд орсон гэж тодорхойлбол өмнөх хугацаанд өөрийн хөрөнгөнд бүртгэсэн дүнг дэлгэрэнгүй орлогын тайланруу шилжүүлэн бүртгэнэ.

Хэрэв хөрөнгө нь зээл ба авлага тодорхойлолтод нийцэж байгаа бөгөөд Банк хөрөнгийг ойрын ирээдүйд эсхүл дуусах хугацаа хүртэл нь эзэмших хандлага ба чадвартай байгаа бол Банк үүсмэл бус санхүүгийн хөрөнгүүдийг “Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй” гэсэн ангиллаас “Зээл ба авлага” гэсэн ангилалд дахин ангилж болно. Хэрэв санхүүгийн хөрөнгийг дахин ангилсан ба орж ирэх мөнгөний хэмжээ өссөний улмаас Банк ирээдүйд хүлээн авах мөнгөний ойролцоолсон дүнг дараагийн тайлант хугацаанд өсгөсөн бол уг өсөлтийн нөлөөг ойролцоолсон тооцоололд өөрчлөлт оруулсан өдрөөс эхлэн “Үр ашигт хүүгийн түвшинд хийсэн залруулга” гэж хүлээн зөвшөөрнө.

Дахин ангилал нь удирдлагын шийдвэрээс хамаарах ба хэрэглүүр тус бүр дээр тодорхойлно. Банк анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа аливаа нэг санхүүгийн хэрэглүүрийг “Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг нь ашиг алдагдалд бүртгэх” бүлэгт дахин ангилаагүй.

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн үл хүлээн зөвшөөрөлт

(i) Санхүүгийн хөрөнгө

Дараах тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг (хэрэглэх боломжтой бол, санхүүгийн хөрөнгийн хэсгийг эсхүл хоорондоо төсөөтэй нэг бүлэг санхүүгийн хөрөнгүүдийн хэсгийг) үл хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд:

- ▶ Тухайн хөрөнгөөс мөнгөн урсгал хүлээн авах эрх нь дууссан, эсхүл
- ▶ Банк тухайн хөрөнгөөс мөнгөн урсгал хүлээн авах эрхээ шилжүүлсэн эсхүл "дамжуулан өнгөрөөх" хэлцлийн дагуу хүлээн авсан мөнгөө нийт дүнгээр нь удаан хугацаагаар саатуулалгүйгээр гуравдагч талд төлөх үүрэг хүлээсэн, эсхүл
- ▶ Банк хөрөнгийн бараг бүх эрсдэл ба өгөөжийг шилжүүлсэн, эсхүл
- ▶ Банк тухайн хөрөнгөтэй холбоотой эрсдэл ба өгөөжийг шилжүүлээгүй боловч хөрөнгийн хяналтыг шилжүүлсэн.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн үл хүлээн зөвшөөрөлт (Үргэлжлэл)

(i) Санхүүгийн хөрөнгө (Үргэлжлэл)

Банк хөрөнгөөс мөнгө хүлээн авах эрхээ шилжүүлсэн эсхүл "дамжуулан өнгөрөөх" хэлцэл хийсэн боловч хөрөнгөтэй холбоотой ихэнхи эрсдэл, өгөөж болон хяналтыг шилжүүлээгүй тохиолдолд хөрөнгийг Банкны уг хөрөнгөд үргэлжлүүлэн оролцооор байх хэмжээгээр нь хүлээн зөвшөөрнө. Энэ тохиолдолд Банк холбогдох өр төлбөрийг мөн хүлээн зөвшөөрнө. Шилжүүлсэн хөрөнгө ба холбогдох өр төлбөрийг Банкны хадгалж үлдсэн эрх, үүргийг тусган харуулсан сууриар хэмжинэ.

Энэхүү үргэлжилсэн оролцоо нь шилжүүлсэн хөрөнгийн баталгаа хэлбэртэй байвал оролцоог тус хөрөнгийн анхны бүртгэлийн дүн ба Банкны төлөх шаардлагатай болох хамгийн их дүнгийн аль багаар хэмжинэ.

2014 болон 2015 онд Банк зарим орон сууцны зээлүүдийг хүлээн зөвшөөрөөгүй. (Тодруулга 18).

(ii) Санхүүгийн өр төлбөр

Санхүүгийн өр төлбөрийг төлөхөөс чөлөөлөгдсөн, өр төлбөр цуцлагдсан эсхүл хугацаа нь дууссан бол үл хүлээн зөвшөөрдөг. Хэрэв одоо байгаа санхүүгийн өр төлбөрийн зээлдүүлэгч нь хэвээрээ боловч ялгаатай нөхцөлтэй зээлийн гэрээгээр сольсон эсхүл одоо байгаа зээлийн нөхцөл эрс өөрчлөгдсөн бол эдгээр өөрчлөлт шинэчлэлтийг анхны санхүүгийн өр төлбөрийн үл хүлээн зөвшөөрөлт ба шинэ өр төлбөрийн хүлээн зөвшөөрөлт гэж үзнэ. Анхны санхүүгийн өр төлбөрийн бүртгэлийн дүн ба төлсөн дүн хоёрын зөрүүг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Буцаан худалдан авах, урвуу буцаан худалдан авах хэлцлүүд

Ирээдүйд тодорхой заасан хугацаанд буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцэл ('репо')-ийн дор худалдсан үнэт цаасыг санхүүгийн байдлын тайланд толилуулсан хэвээр байна. Учир нь Банк эзэмшилтэй холбоотой ихэнхи эрсдэлийг хүлээж, өгөөжийг хүртэж байна. Санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн авсан бэлэн мөнгөө хөрөнгөөр, репо хэлцлийн хуримтлагдсан хүүг өр төлбөрөөр тус тус тусгах ба энэ нь Банкинд олгосон зээл гэсэн эдийн засгийн утга агуулгыг илэрхийлнэ. Борлуулсан ба ирээдүйд буцаан худалдан авах үнийн зөрүүг хүүгийн зардал гэж үзэж үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан гэрээний хугацааны турш хуримтлуулна.

Эсрэгээрээ, буцаан худалдах хэлцэл ('урвуу репо')-ийн дор худалдан авсан үнэт цааснуудыг санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрдөггүй. Төлсөн мөнгөө хуримтлуулсан хүүгийн хамт тайлан тэнцэлд "Зээлсэн үнэт цаас ба урвуу буцаан худалдан авах хэлцлүүдийн бэлэн мөнгөөрх барьцаа" гэж тусгах ба энэ нь Банкны авсан зээл гэсэн эдийн засгийн утга агуулгыг илэрхийлнэ. Худалдан авсан ба буцаан худалдах үнийн зөрүүг "Хүүгийн цэвэр орлого" гэж бүртгэх ба үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан гэрээний хугацааны турш хуримтлуулна.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн үл хүлээн зөвшөөрөлт (Үргэлжлэл)

Буцаан худалдан авах, урвуу буцаан худалдан авах хэлцлүүд (Үргэлжлэл)

Хэрэв буцаан худалдах хэлцлээр худалдан авсан үнэт цаасыг гуравдагч талд худалдсан бол үнэт цаасыг буцаан өгөх үүргийг “Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн өр төлбөр” гэж бүртгэх ба бодит үнэ цэнээр нь хэмжиж, бодит үнэ цэнийн аливаа олз эсхүл гарзыг “Арилжааны цэвэр орлого”-д бүртгэнэ.

Бодит үнэ цэнийн тодорхойлолт

Идэвхитэй зах зээл дээр арилжаалагдаж буй санхүүгийн хэрэгслүүдийн санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрөөрх бодит үнэ цэнэ нь аливаа гүйлгээний зардлыг хасаагүй биржийн ханш болон дилерийн үнэ (урт позицгийн хувьд нийлүүлэлтийн үнэ, богино позицгийн хувьд эрэлтийн үнэ) -н дээр үндэслэнэ.

Идэвхитэй зах зээл дээр бүртгэлгүй санхүүгийн хэрэгслүүдийн хувьд бодит үнийг нь тохиромжтой үнэлгээний аргуудыг ашиглан тодорхойлно. Эдгээр аргуудад цэвэр өнөөгийн үнэ цэнийн аргачлал, зах зээлийн үнийн мэдээ нь байдаг ойролцоо төсөөтэй өөр бусад санхүүгийн хэрэгслүүдтэй харьцуулсан арга, опционы үнэлгээний загвар, зээлийн загвар болон бусад тохиромжтой аргууд багтана.

Зах зээлийн өнөөгийн үнэ цэнэ эсхүл зах зээлийн мэдээлэл нээлттэй биш үед үнэлгээний аргуудыг ашиглан тодорхой санхүүгийн хэрэглүүрүүдийг бодит үнэ цэнээр нь бүртгэдэг. Тэдгээрийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо бодит зах зээлийн гүйлгээний дүн болон үнийг тооцож үүнээс банк хамгийн тохиромжтой үнэлгээний загварыг ашигладаг. Позиц хаах үнэ, дебит кредит үнэлгээний тохируулга, хөрвөх чадварын зөрүү, тухайн загварын хязгаарлалтууд нь авах зарах үнийн зөрүүг тодорхойлоход нөлөөлөх бөгөөд тэдгээр нөлөөллийн хамрах хүрээгээр загварт тохируулга хийдэг. Түүнчлэн санхүүгийн хэрэгслийг анх бүртгэхдээ ашиг алдагдлыг хойшлуулах бөгөөд орлого орж ирэх нь тодорхой болсон эсхүл хэрэглүүрийг дахин хүлээн зөвшөөрөх үед хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн шинжилгээ болон бусад шаардлагатай мэдээллийг тодруулга 35-д тодруулсан болно.

Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт

Банк нь санхүүгийн хөрөнгө эсхүл бүлэг санхүүгийн хөрөнгүүд нь үнэ цэнийн бууралтанд орсныг нотлох бодит нотолгоо байгаа эсэхийг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр үнэлж үзнэ. Хэрэв хөрөнгийг анхлан хүлээн зөвшөөрсний дараа нэг буюу түүнээс олон тооны "Алдагдлын тохиолдол"-ын улмаас үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоо бий болсон ба уг "Алдагдлын тохиолдол" нь санхүүгийн хөрөнгө эсхүл бүлэг санхүүгийн хөрөнгийн ойролцоолон тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн урсгалд нөлөөлж байгаа үед санхүүгийн хөрөнгийг эсхүл бүлэг санхүүгийн хөрөнгийг үнэ цэнийн бууралтанд орсон гэж үзнэ.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн үл хүлээн зөвшөөрөлт (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт (Үргэлжлэл)

Үнэ цэнийн бууралтын нотолгоонд зээлдэгч эсхүл бүлэг зээлдэгчид нь санхүүгийн томоохон хүндрэлд орсон, зээлийн хүү болон үндсэн төлбөр зөрчилд орсон, дампуурал эсхүл санхүүгийн өөр бусад дахин зохион байгуулалтанд орох магадлалтай болсон, зөрчилтэй холбоотой эдийн засгийн нөхцөл байдалд гарсан өөрчлөлт гэх мэт тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн урсгалд хэмжиж болохуйц бууралт байгааг харуулсан бодит өгөгдөл бий болох зэрэг орно.

(i) Хорогдуулсан өртгөөр нь бүртгэх санхүүгийн хөрөнгүүд

Хорогдуулсан өртгөөр нь бүртгэх санхүүгийн хөрөнгүүд (банкууд дахь харилцах, харилцагч нарт олгосон зээл ба урьдчилгаа, дуусах хугацаа хүртэл эзэмших хөрөнгө оруулалт)-ийн хувьд Банк эхлээд чухал ач холбогдол бүхий санхүүгийн хөрөнгө тус бүрийн хувьд үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоо байгаа эсэхийг нэг бүрчлэн (тусгайлан), дараа нь чухал ач холбогдолгүй санхүүгийн хөрөнгүүдийг нийлүүлэн (бүлгээр нь) үнэлнэ. Хэрэв Банк нь нэг бүрчлэн үнэлэгдсэн санхүүгийн хөрөнгийн үнэлгээний хувьд (чухал ач холбогдолтой, холбогдолгүй эсэхийг үл харгалзан) үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоо байхгүй гэж үзвэл ойролцоо зээлийн эрсдэлийн шинж чанар бүхий санхүүгийн хөрөнгийн бүлэгт оруулан үнэ цэнийн бууралтыг нь нэгдсэн байдлаар үнэлдэг. Үнэ цэнийн бууралтын нэг бүрчилсэн үнэлгээ хийгдсэн, үнэ цэнийн бууралтын алдагдал нь хүлээн зөвшөөрөгдсөн, эсхүл үргэлжилж буй хөрөнгийг бүлгийн үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээнд оруулахгүй.

Үнэ цэнийн бууралтын алдагдал гарсан талаар бодит нотолгоо байгаа бол алдагдлыг тухайн хөрөнгийн бүртгэлийн дүн ба ирээдүйд орж ирэхээр тооцоолсон мөнгөн урсгалын өнөөгийн үнэ цэнийн (бодитоор тохиолдоогүй ирээдүйд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг оруулахгүй) зөрүүгээр хэмжинэ. Хөрөнгийн бүртгэлийн дүнг эрсдэлийн сангийн дансаар бууруулах ба алдагдлын дүнг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Бүртгэлийн бууруулсан дүн дээр хүүгийн орлогыг үргэлжлүүлэн хуримтлуулах ба үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хэмжих зорилгоор ирээдүйн мөнгөн урсгалыг бууруулахад ашигласан хүүг ашиглан хуримтлуулна. Хүүгийн орлогыг “Хүү ба түүнтэй адилтгах орлого”-ын нэг хэсэг болгон бүртгэнэ. Цаашид эргэн төлөгдөх ямар нэг бодит чиг хандлага байхгүй байгаа, бүх барьцаа хөрөнгийг борлуулсан эсхүл банкинд шилжүүлсэн үед зээлийг холбогдох зээлийн эрсдэлийн сангийн хамт данснаас хасна. Хэрэв дараагийн тайлант хугацаанд үнэ цэнийн бууралтыг хүлээн зөвшөөрсний дараах үйл явдлын улмаас тооцоолсон үнэ цэнийн бууралтын алдагдал өсөж эсхүл буурвал, сангийн дансыг залруулах замаар өмнө хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтыг өсгөж эсхүл бууруулна. Данснаас хассан хөрөнгө дараа нь эргэн төлөгдвөл “Зээлийн алдагдлын зардал” дансны кредитэд бүртгэнэ.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

(i) Хорогдуулсан өртгөөр нь бүртгэх санхүүгийн хөрөнгүүд (Үргэлжлэл)

Орж ирнэ гэж тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн урсгалын өнөөгийн үнэ цэнийг санхүүгийн хөрөнгийн анхны, үр ашигт хүүгийн хувиар бууруулан тооцдог. Зээлийн хүүгийн хувь нь хувьсах байх нөхцөлд үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хэмжих хөнгөлөлтийн хувь нь өнөөгийн үр ашигт хүүгийн хувьтай тэнцүү байна. Банк арилжааны зориулалттай хөрөнгийг “Зээл ба авлага” ангилалд дахин ангилсан бол үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хэмжих хөнгөлөлтийн хувь нь дахин ангилсан өдрийн шинэ үр ашигт хүүгийн хувьтай тэнцүү байна. Барьцаатай санхүүгийн хөрөнгийн ирээдүйд орж ирэхээр тооцоолсон мөнгөн урсгалын өнөөгийн үнэ цэнийн тооцоо нь барьцааг хураан авах нь боломжтой эсэхээс үл хамааран тус барьцааг хураан авч, албадан борлуулахад гарах зардлыг хассаны дараах мөнгөн урсгалыг харуулдаг.

Үнэ цэнийн бууралтын багцын үнэлгээг хийхдээ санхүүгийн хөрөнгийн төрөл, хамаарах салбар, газарзүйн байрлал, барьцаа хөрөнгийн төрөл, хугацаа хэтрэлтийн байдал болон бусад гол хүчин зүйлс зэрэг зээлийн эрсдэлийн шинж чанаруудыг харгалзан үзсэн банкны дотооддоо хэрэглэдэг зээллэгийн ангиллын систем дээр үндэслэн санхүүгийн хөрөнгийг бүлэглэнэ.

Эрсдэлийн бүлэг тус бүр дээр түүхэн дундаж алдагдлыг харгалзах зээлийн үлдэгдэлд нь хувааж үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг тооцох энгийн аргачлалыг сонгосон. Өнөө үед үгүй болсон түүхэн нөхцөл байдлын нөлөөг арилгах, түүхэн алдагдлын суурилж буй жилүүдэд хамааралгүй өнөөгийн нөхцөл байдлын нөлөөг харуулах үүднээс түүхэн алдагдлын мэдээнд өнөө үед ажиглагдахуйц өгөгдлүүдэд үндэслэн тохиргоо хийнэ.

Ирээдүйд орж ирэх мөнгөн урсгалын өөрчлөлтийн тооцоолол нь жил жилийн ажиглаж болохуйц холбогдох өгөгдлүүдийн өөрчлөлтүүдийг тусгасан (Үүнд: ажилгүйдлийн түвшин, эд хөрөнгийн үнэ, өргөн хэрэглээний барааны үнэ, төлбөрийн чадавхи, алдагдлыг илэрхийлэх хүчин зүйлс бүлгээр болон ач холбогдлоор нь). Ирээдүйд орж ирэх мөнгөн урсгалыг тооцоолоход ашигласан аргачлал, таамаглалуудыг тооцоолсон алдагдал, бодитоор хүлээсэн алдагдлын хоорондын зөрүүг багасгах зорилгоор тогтмол хянана.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

(i) Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө орлуулалт

Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын хувьд, Банк нь хөрөнгө оруулалт эсхүл бүлэг хөрөнгө оруулалт нь үнэ цэнийн бууралтанд орсныг нотлох бодит нотолгоо байгаа эсэхийг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр үнэлж үзнэ.

Борлуулахад бэлэн гэж ангилагдсан өрийн хэрэгслийн хувьд Банк хорогдуулсан өртгөөр нь бүртгэх санхүүгийн хөрөнгөтэй адил шалгуураар хөрөнгө оруулалт тус бүрийн хувьд үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоо байгаа эсэхийг үнэлж үзнэ. Гэсэн хэдий ч, үнэ цэнийн бууралтаар бүртгэх дүн нь хуримтлагдсан алдагдал (хорогдуулсан өртөг болон өнөөгийн бодит үнэ цэнийн зөрүүнээс тухайн хөрөнгө оруулалттай холбоотой дэлгэрэнгүй орлогын тайланд өмнө нь хүлээн зөвшөөрч байсан үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хассан дүнгээр хэмжих) байна. Ирээдүйн хүүгийн орлого нь бууруулсан бүртгэлийн үнэ дээр суурилах ба үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хэмжих зорилгоор ирээдүйн мөнгөн урсгалыг бууруулахад ашигласан хүүг ашиглан хуримтлуулна. Хүүгийн орлогыг “Хүү ба түүнтэй адилтгах орлого”-ын нэг хэсэг болгон бүртгэнэ. Хэрэв дараагийн тайлант хугацаанд дэлгэрэнгүй орлогын тайланд үнэ цэнийн бууралтыг хүлээн зөвшөөрсний дараах зээлийн үйл явдлын улмаас өрийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнэ өсөж эсхүл буурвал, үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг дэлгэрэнгүй орлогын тайлангаар дамжуулан буцаана.

“Борлуулахад бэлэн” гэж ангилагдсан өмчийн хөрөнгө оруулалтын хувьд, хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнэ нь өртгөөсөө их хэмжээгээр эсхүл урт хугацаанд тогтмол буурч байвал бодит нотолгоонд багтана. Үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоо байгаа тохиолдолд хуримтлагдсан алдагдал (худалдан авалт ба өнөөгийн бодит үнэ цэнэ хоёрын зөрүүнээс орлогын тайланд өмнө нь хүлээн зөвшөөрсөн байсан тухайн хөрөнгө оруулалттай холбоотой үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хассан дүнгээр хэмжигдэх)-ыг өөрийн хөрөнгөөс хасч дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Өмчийн хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын буцаалтыг орлогын тайлангаар дамжуулдаггүй, үнэ цэнийн бууралтын дараах бодит үнэ цэнийн өсөлтийг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд тусгана.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

(ii) Зээлийн шинэчилсэн гэрээ

Хэрэв боломжтой бол банк нь барьцаа хөрөнгийг хурааж өөрийн болгохоос илүүтэйгээр аль болох гэрээг шинэчлэн байгуулах боломжийг хайж байдаг. Үүнд зээлийн эргэн төлөлтийн хуваарийг сунгах, зээлийн шинэ нөхцлийг санал болгох зэрэг ойлголтыг хамруулж болох юм. Зээлийн гэрээг нэгэнт шинэчлэн байгуулсан бол аливаа нэг үнэ цэнийн бууралтыг зээлийн нөхцлийг өөрчлөхөөс өмнө тооцож байсны нэг адил анхны үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хэмжих ба зээлийг хугацаа хэтэрсэн гэж үзэхгүй. Гэрээнд заасан зээлийн шалгуур нөхцлүүд биелж буй эсэх, ирээдүйн зээл төлөлт хийгдэх баталгаа байгаа эсэхийг баталгаажуулах үүднээс зээлийн шинэчилсэн гэрээнд удирдлагын зүгээс байнгын хяналт тавин ажилладаг. Эдгээр зээл нь зээлийн анхны үр ашигт хүүгийн хувиар тооцдог тусгайлсан болон багцын үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээнд хамрагдсаар байна.

Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийг цэвэр дүнгээр тайлагнах

Зөвхөн хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийг цэврээр барагдуулах хуулиар олгогдсон эрхтэй, тооцоог цэвэр дүнгээр нь барагдуулах, эсхүл хөрөнгийг борлуулж өр төлбөрийг нь барагдуулах ажлыг нэгэн зэрэг хийхээр зэхэж байгаа тохиолдолд л санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрүүдийг хооронд нь хааж, цэвэр дүнгээр нь тайлан тэнцэлд толилуулж болно. Мастер үр дүнгийн тооцооны гэрээнүүдийн хувьд энэ нөхцлүүд ерөнхийдөө хэрэгждэггүй учраас холбогдох хөрөнгө болон өр төлбөрийг нийт дүнгээр нь санхүүгийн байдлын тайланд тус тусад нь толилуулдаг.

“Эхний өдөр”-ийн ашиг алдагдал

Ажил гүйлгээний үнэ нь ижил төстэй санхүүгийн хэрэглүүрийн зах зээлийн ажил гүйлгээний бодит үнэ цэнээс ялгаатай эсхүл нээлттэй зах зээлийн мэдээллийн үнэлгээний аргад суурилсан байвал Банк бодит үнэ цэнэ, ажил гүйлгээний үнийн зөрүүг шууд бусад үйл ажиллагааны цэвэр орлогоор хүлээн зөвшөөрнө (Эхний өдрийн ашиг ба алдагдал). Илэрхий нээлттэй мэдээлэлд суурилаагүй бол ажил гүйлгээний үнэ болон үнэлгээний загварын зөрүүг орлого орж ирэх нь тодорхой болсон эсхүл санхүүгийн хэрэглүүрийг үл хүлээн зөвшөөрөх үед дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Түрээс

Тухайн гэрээ нь түрээсийн гэрээ эсхүл түрээс агуулж байгаа эсэхийг тодорхойлохдоо гэрээний агуулга дээр үндэслэх ба гэрээг гүйцэтгэхэд тусгай хөрөнгийг ашиглах шаардлагатай эсэх ба гэрээ нь хөрөнгийг ашиглах эрхийг шилжүүлж байгаа эсэхийг үнэлж үзэх шаардлагатай.

Банк түрээслэгчээр

Банкинд түрээслэж байгаа хөрөнгийн бүх эрсдэл, өгөөжийг шилжүүлэхгүй байгаа тохиолдолд түрээсийн гэрээ нь үйл ажиллагааны түрээс байна. Үйл ажиллагааны түрээсийн төлбөрийг түрээсийн хугацаанд шулуун шугамын аргаар бодож дэлгэрэнгүй орлогын тайланд зардлаар бүртгэнэ.

Банк түрээслүүлэгчээр

Түрээслүүлэгч нь хөрөнгийн эзэмшилтэй холбоотой бараг бүх эрсдэлийг хүлээж, өгөөжийг хүртэж байгаагаас бусад түрээсийг үйл ажиллагааны түрээс гэж ангилна. Үйл ажиллагааны түрээсийн гэрээг анх байгуулахад гарсан шууд зардлуудыг түрээслэсэн хөрөнгийн бүртгэлийн дүн дээр нэмэх ба түрээсийн хугацаанд түрээсийн орлогыг зөвшөөрөхтэй адил аргаар хүлээн зөвшөөрнө.

Түрээслэгчээс санхүүгийн түрээсийн авах авлагын дүнг тодорхойлохдоо Банкны түрээсийн хөрөнгөнд оруулсан цэвэр хөрөнгө оруулалтын дүнгээр хүлээн зөвшөөрнө. Банкны хөрөнгө оруулалтын өгөөжийг тогтмол байлгахын тулд санхүүгийн түрээсийн орлогыг бүртгэлийн хугацаанд хувиарлан хүлээн зөвшөөрнө.

Орлого, зардлыг хүлээн зөвшөөрөх

Эдийн засгийн өгөөж нь Банкинд орж ирэх нь тодорхой мөн хэмжих боломжтой үед орлогыг хүлээн зөвшөөрөн бүртгэдэг. Орлогыг хүлээн зөвшөөрөхөөс өмнө дараах тусгай шалгуурууд хангагдсан байх ёстой. Үүнд:

(i) Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого ба зардал

Хорогдуулсан өртгөөр нь хэмждэг бүх санхүүгийн хэрэглүүрүүд, “Борлуулахад бэлэн” гэж ангилагдсан хүүтэй санхүүгийн хөрөнгүүд, “Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг нь ашиг алдагдалд бүртгэх” гэж ангилагдсан санхүүгийн хэрэгслүүдийн хүүгийн орлого, зардлыг үр ашигт хүүгийн хувийг (ирээдүйд төлөх эсхүл хүлээн авах мөнгөний ойролцоолон тооцоолсон дүнг санхүүгийн хэрэглүүрийн хүлээгдэж буй хугацаа эсхүл түүнээс богино хугацааны туршид санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бүртгэлийн цэвэр дүнрүү нь бууруулах хүү) хэрэглэн бүртгэнэ.

Тооцоололд санхүүгийн хэрэглүүрийн гэрээний бүх нөхцлүүдийг (жишээ нь: урьдчилгаа төлбөрийн хувилбарууд) харгалзан үзсэн ба тухайн хэрэглүүрт шууд хамааралтай ба зээлийн ирээдүйн алдагдал биш харин үр ашигт хүүгийн салшгүй нэг хэсэг болж байгаа аливаа төлбөр эсхүл өсөн нэмэгдэх зардлуудыг багтаасан.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Орлого, зардлыг хүлээн зөвшөөрөх (Үргэлжлэл)

(i) Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого ба зардал (Үргэлжлэл)

Банк хийх төлбөр, хүлээн авах мөнгөний талаар хийсэн өөрийн тооцоололдоо өөрчлөлт оруулбал санхүүгийн хөрөнгө эсхүл санхүүгийн өр төлбөрийн бүртгэлийн дүнг залруулна. Залруулсан бүртгэлийн дүнг анхны үр ашигт хүүгийн түвшин дээр үндэслэн тооцоолох ба бүртгэлийн дүнгийн зөрүүг “Бусад үйл ажиллагааны орлого” гэж бүртгэнэ. Гэхдээ ирээдүйд хүлээн авах мөнгөний хэмжээ өссөний улмаас Банк ирээдүйд хүлээн авах мөнгөний тооцоолсон дүнг дараагийн тайлант хугацаанд өсгөсөн бол уг өсөлтийн нөлөөг тооцоололд өөрчлөлт оруулсан өдрөөс эхлэн “Үр ашигт хүүгийн түвшинд хийсэн залруулга” гэж хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн хөрөнгийн эсхүл төсөөтэй бүлэг санхүүгийн хөрөнгүүдийн бүртгэлийн дүнг үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын улмаас бууруулсан бол үнэ цэнийн бууралтыг хэмжих зорилгоор ирээдүйн мөнгөн урсгалыг бууруулахдаа хэрэглэсэн хүүгийн түвшинг ашиглан хүүгийн орлогыг үргэлжлүүлэн хүлээн зөвшөөрнө.

(ii) Хураамж ба шимтгэлийн орлого

Банк нь өөрийн харилцагч нарт үзүүлдэг төрөл бүрийн үйлчилгээнээс хураамж, шимтгэлийн орлого олдог. Хураамжийн орлогыг дараах хоёр бүлэгт хувааж болно. Үүнд:

Тодорхой хугацааны туршид үзүүлж байгаа үйлчилгээнүүдээс олсон хураамжийн орлого

Тодорхой хугацааны туршид үйлчилгээг үзүүлж олох орлогыг тэр хугацааны туршид нь хуримтлуулна. Эдгээр хураамжинд шимтгэлийн орлого, хөрөнгийн удирдлага, хамгаалалтын болон бусад удирдлага, зөвлөгөөний хураамжууд орно.

Татан авах нь тодорхой зээлүүд дээр “Зээлийн үйлчилгээний шимтгэл”-ийг хойшлуулах (өсөн нэмэгдэх аливаа зардлын хамт) ба зээлийн үр ашигт хүүгийн залруулга гэж хүлээн зөвшөөрнө. Татан авахгүй нь бараг тодорхой болсон зээлүүдийн “Зээлийн үйлчилгээний шимтгэл”-ийг үүрэг хүлээсэн хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар хүлээн зөвшөөрнө.

Гүйлгээний үйлчилгээний хураамжийн орлого

Гуравдагч талтай гүйлгээний талаар хэлэлцээр хийх эсхүл гүйлгээнд оролцохтой холбоотойгоор үүссэн хураамжууд (хувьцаа эсхүл бусад үнэт цаасыг худалдан авах, бизнес худалдан авах, худалдах зохицуулалт гэх мэт)-ыг холбогдох гүйлгээ дууссан үед хүлээн зөвшөөрнө. Тодорхой нэг гүйцэтгэлтэй уягдсан хураамж эсхүл хураамжийн бүрэлдэхүүн хэсгийг холбогдох шалгуурууд хангагдсаны дараа хүлээн зөвшөөрнө.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Орлого, зардлыг хүлээн зөвшөөрөх (Үргэлжлэл)

(iii) Арилжааны цэвэр орлого

Арилжааны үйл ажиллагааны үр дүнд бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс үүссэн бүх олз, гарз ба холбогдох хүүгийн орлого, зардал, “Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй” санхүүгийн хөрөнгө, санхүүгийн өр төлбөрүүдийн ногдол ашиг орно.

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Мөнгөн гүйлгээний тайланд тайлагнасан мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд касс дахь мөнгө, Монголбанкн дахь хязгаарлалтгүй харилцах данс, бусад банкуудад байршуулсан харилцах ба 3 сар түүнээс бага хугацаатай хадгаламжууд орно.

Үндсэн хөрөнгө

Бүх үндсэн хөрөнгийг анхлан өртгөөр нь бүртгэдэг. Дараагийн тайлант хугацаанд гарсан зардлыг тухайн зардалтай холбогдсон ирээдүйн эдийн засгийн үр өгөөжийг Банк хүртэх магадлалтай ба өртгийг нь найдвартайгаар хэмжих боломжтой тохиолдолд л хөрөнгийн бүртгэлийн дүн дээр нэмж эсхүл зохистой бол тусдаа хөрөнгөөр хүлээн зөвшөөрдөг. Аливаа сольсон хэсгийн бүртгэлийн дүнг үл хүлээн зөвшөөрнө. Бүх урсгал засварыг тэдгээрийн гарсан тайлангийн хугацааны дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрдөг.

Хүлээн зөвшөөрсний дараах үед үндсэн хөрөнгийг хуримтлагдсан элэгдэл ба хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хассан өртгөөр илэрхийлдэг.

Хөрөнгө тус бүрийн өртгийг үлдэх өртөг хүртэл нь, ойролцоолон тооцоолсон дараах ашиглалтын хугацааны туршид, шулуун шугамын аргаар элэгдүүлнэ.

Барилга	40 жил
Тавилга, эд хогшил	10 жил
Компьютер, техник хэрэгсэл	5 жил
Тээврийн хэрэгсэл	10 жил
Түрээсийн хөрөнгийн сайжруулалт	Түрээсийн хугацаа болон ашиглалтын хугацааны аль багад

Үндсэн хөрөнгийн дүн, элэгдүүлэх хугацаа, арга нь өмнө хийгдсэн тооцоолол ба үндсэн хөрөнгөд агуулагдаж буй ирээдүйн эдийн засгийн өгөөжийн хүлээгдэж буй хэрэглээний хэв загварт нийцэж байгаа гэдгийг баталгаажуулах үүднээс үндсэн хөрөнгийн үлдэх өртөг, ашиглалтын хугацаа, элэгдлийн аргыг санхүүгийн жилийн эцэс бүрт хянаж үздэг.

Үндсэн хөрөнгийг худалдан борлуулах үед эсхүл түүний ашиглалт, борлуулалтаас ирээдүйд эдийн засгийн үр ашиг олохгүй болсон үед үл хүлээн зөвшөөрнө. Үндсэн хөрөнгийн борлуулалтын цэвэр орлого (хэрэв байгаа бол), дансны цэвэр үнэ хоёрын зөрүүг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Биет бус хөрөнгө

Банкны биет бус хөрөнгөд компьютерийн программ хангамж, лиценз, патент, эрхийн өртөг орно.

Зөвхөн биет бус хөрөнгийн өртгийг зохистойгоор хэмжиж болох ба хүлээгдэж буй эдийн засгийн ирээдүйн өгөөж нь Банкинд орж ирэх нь магадлалтай болсон үед л биет бус хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрнө.

Тусад нь авсан биет бус хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөхдөө өртгөөр нь бүртгэдэг. Анх хүлээн зөвшөөрсний дараа, биет бус хөрөнгийг хуримтлагдсан хорогдуулалт болон үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хассан өртгөөр тайланд тусгадаг.

Биет бус хөрөнгийн ашиглалтын хугацаа нь тодорхой эсхүл тодорхой бус эсэхийг үнэлнэ. Ашиглалтын тодорхой хугацаатай биет бус хөрөнгийг эдийн засгийн үр ашигтай хугацааны туршид нь хорогдуулна. Ашиглалт нь тодорхой хугацаатай биет бус хөрөнгийн хорогдуулах хугацаа болон аргыг хамгийн багадаа санхүүгийн жил бүрийн эцэст хянаж үздэг. Хүлээгдэж буй ашиглалтын хугацаа эсхүл хүлээгдэж буй ирээдүйн үр өгөөжийн хэв загварт орсон өөрчлөлтийг хорогдуулалтын хугацаа эсхүл аргын аль тохиромжтойг нь өөрчлөх замаар бүртгэлд тусгах ба уг өөрчлөлтийг нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт гэж үзнэ.

Хязгаарлагдмал хугацаатай биет бус хөрөнгийн хорогдуулалтын зардлыг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд биет бус хөрөнгийн үүрэгтэй нь нийцсэн зардлын бүлэгт хүлээн зөвшөөрнө.

Биет бус хөрөнгийн өртгийг дараах ойролцоогоор тооцоолсон ашиглалтын хугацааны туршид, шулуун шугамын аргыг ашиглан, үлдэх өртөг хүртэл нь хорогдуулна. Үүнд:

Компьютерийн програм хангамж	2-10 жил
Патент ба эрхүүд	3 – 60 жил

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт

Хөрөнгө нь үнэ цэнийн бууралтанд орсон байж болох шинж тэмдэг байгаа эсэхийг Банк тайлант хугацаа тутамд шалгаж үздэг. Хэрэв тийм шинж тэмдэг илэрсэн эсхүл жилд нэг удаа хийдэг хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын тестийг хийж гүйцэтгэх үед Банк нь хөрөнгөөс цуглуулан авах боломжтой дүнг тооцож үздэг. Цуглуулан авах дүн нь хөрөнгийн эсхүл бэлэн мөнгө бий болгогч нэгжийн бодит үнэ цэнэ (борлуулалтын зардлыг хасаж тооцсон) ба ашиглалтын өртөг хоёрын аль өндөр нь байна. Хөрөнгийн эсхүл бэлэн мөнгө бий болгогч нэгжийн дансны дүн нь цуглуулан авах дүнгээс илүү байгаа үед хөрөнгийг үнэ цэнийн бууралтанд орсон гэж үзэн цуглуулан авах дүн хүртэл нь бууруулж бүртгэнэ. Ашиглалтын үнийг үнэлэхдээ, тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн урсгалыг мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ ба хөрөнгөд харгалзах эрсдэлүүдийн талаарх өнөөгийн зах зээлийн үнэлгээнүүдийг тусгасан татварын өмнөх хөнгөлөлтийн хувь хэмжээгээр бууруулан өнөөгийн үнэ цэнийг олно. Борлуулалтын зардлыг хассаны дараах бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо тохиромжтой үнэлгээний загварыг ашиглан тооцоолно. Үнэлгээний үржүүлэгчийг тодорхойлохдоо, нийтэд хувьцаагаа арилжаалдаг охин компанийн хөрөнгийн бирж дээрх хувьцааны үнэ эсхүл бодит үнэ цэнийн бусад үзүүлэлтүүдийг ашиглан хэмжиж болно.

Гүүдвилээс бусад хөрөнгүүд дээр, тайлагналын өдөр бүр өмнө хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал арилсан эсхүл буурсан эсэх ямар нэгэн шинж тэмдэг байгаа эсэхийг үнэлдэг. Хэрэв тийм шинж тэмдэг илэрвэл Банк нь тухайн хөрөнгийн эсхүл бэлэн мөнгө үүсгэгч нэгжийн нөхөн төлөгдөх дүнг ойролцоогоор тооцож үзнэ. Хамгийн сүүлд үнэ цэнийн бууралтыг хүлээн зөвшөөрснөөс хойш хөрөнгийн цуглуулан авах дүнг тодорхойлоход ашигласан тооцооллуудад өөрчлөлт гарсан тохиолдолд өмнө хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтыг буцаана. Буцаалт нь хязгаартай байх ба ингэснээр хөрөнгийн бүртгэлийн дүн нь цуглуулан авах дүн ба өмнөх жилүүдэд хөрөнгийн үнэ цэнийн алдагдлыг хүлээн зөвшөөрөөгүй байсан бол байх ёстой байсан бүртгэлийн цэвэр дүнгээс (элэгдлийг хассан цэвэр дүнгээс) хэтрэхгүй байна. Ийм буцаалтуудыг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн баталгаа

Бизнесийн хэвийн нөхцөлд Банк аккредитив, баталгаа, хүлээн зөвшөөрөлт гэх мэт санхүүгийн баталгааг гаргадаг. Санхүүгийн баталгааг санхүүгийн тайлангуудад анхлан бүртгэхдээ бодит үнээр нь буюу хүлээн авсан урамшууллын дүнгээр "Бусад өр төлбөр"-т хүлээн зөвшөөрдөг. Ийнхүү анхлан хүлээн зөвшөөрсний дараа, баталгаа бүрт Банкны хүлээх хариуцлагыг хорогдуулсан урамшуулал ба уг баталгааны улмаас үүсэх аливаа нэг санхүүгийн үүргийг биелүүлэхэд шаардлагатай зардлын хамгийн сайн тооцоолсон дүн хоёрын аль ихээр нь хэмжинэ.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн баталгаа (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн баталгааны холбогдох өр төлбөрийн аливаа өсөлтийг дэлгэрэнгүй орлогын тайлангийн "Үнэ цэнийн бууралтын алдагдал" дансанд бүртгэнэ. Хүлээн авсан урамшууллыг санхүүгийн баталгааны хүчинтэй байх хугацааны туршид нь шулуун шугамын аргаар тооцож дэлгэрэнгүй орлогын тайлангийн "Хураамж, шимтгэлийн цэвэр орлого" дансанд хүлээн зөвшөөрнө.

Ажилчдын тэтгэвэр тэтгэмж

(i) Богино хугацаат тэтгэмж

Цалин ба түүнтэй холбогдох бусад зардлуудыг Банкны ажилчдаас холбогдох үйлчилгээг үзүүлсэн тухайн жилд нь зардалд тусгана. Ажилтнуудад ээлжийн амралт зэрэг богино хугацааны чөлөөтэй үед нөхөн олговрыг ажилласан жилийг нь харгалзан олгодог бөгөөд өвчтэй байх хугацааны нөхөн олговрыг цаг тухайд нь олгодог.

(ii) Тогтоогдсон тэтгэвэр тэтгэмжийн төлөвлөгөө

Монгол Улсын холбогдох хууль, тогтоомжид заасны дагуу Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа компаниуд нь Монгол Улсын эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын санд шимтгэл төлнө. Эдгээр шимтгэлийг гарсан хугацаанд нь орлого, үр дүнгийн тайланд зардлаар хүлээн зөвшөөрнө. Банк мөн өөрсдийн байгуулсан тэтгэврийн санд шимтгэл төлдөг. Төлсөн шимтгэлийг ажилтны банкинд ажилласан хугацаанд нь хувь тэнцүүлэн "Тэтгэврийн сангийн зардал" дансанд бүртгэдэг.

Сангууд

Банкинд өнгөрсөн үйл явдлын үр дүнд үүссэн өнөөгийн үүрэг хариуцлага (хуулийн эсхүл үүсмэл) байгаа ба уг үүрэг хариуцлагыг биелүүлэхэд эдийн засгийн гадагш урсгал гарах магадлалтай болсон бөгөөд дүнг нь ул үндэслэлтэй тооцоолох боломжтой үед санг хүлээн зөвшөөрнө. Аливаа сантай холбоотой зардлыг дэлгэрэнгүй орлогын тайланд аливаа нөхөн төлбөрийг хассан цэвэр дүнгээр нь толилуулна.

Татвар

(i) Тайлант хугацааны орлогын татвар

Одоогийн болон өмнөх тайлант хугацааны өнөөгийн албан татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг татварын байгууллагаас буцаан авахаар хүлээж байгаа эсхүл татварын байгууллагад төлөх дүнгээр хэмжинэ. Энэ дүнг тооцоолоход хэрэглэсэн татварын хувь хэмжээ, татварын хуулиуд нь санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн байдлаар хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Татвар (Үргэлжлэл)

(ii) Хойшлогдсон татвар

Хойшлогдсон татварыг тайлагналын өдрийн байдлаарх хөрөнгө, өр төлбөрийн татварын суурь, тэдгээрийн санхүүгийн бүртгэлийн дүн хоёрын хоорондын түр зөрүүний дүнгээс тайлан тэнцлийн аргыг хэрэглэн тооцдог. Дараахаас бусад бүх түр зөрүүнүүд дээр хойшлуулсан орлогын татварын өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд:

- ▶ Хэрэв хойшлогдсон татварын өр төлбөр нь гүүдвиллээс эсхүл бизнесийн нэгдлийн үеийн бус гүйлгээнээс үүссэн ба гүйлгээ хийх үед нягтлан бодох бүртгэлийн ашиг ба татвар ногдох ашгийн аль алинд нөлөө үзүүлэхгүй хөрөнгө, өр төлбөрүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн бол.

Дараахаас бусад бүх хасагдах түр зөрүүнүүд, ашиглаагүй татварын хөнгөлөлт, ашиглаагүй татварын алдагдлууд дээр, эдгээрийг ашиглаж болох татвар ногдох ашиг олох магадлал байгаа үед хойшлогдсон татварын хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд:

- ▶ Хэрэв хойшлогдсон татварын хөрөнгө нь бизнесийн нэгдлийн үеийн бус гүйлгээнээс үүссэн ба гүйлгээ хийгдэх үед нягтлан бодох бүртгэлийн ашиг ба татвар ногдох ашгийн аль алинд нөлөө үзүүлэхгүй хөрөнгө, өр төлбөрүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн бол;
- ▶ Охин компанид оруулсан хөрөнгө орлуулалт, хамтарсан компани дахь ашиг сонирхолтой холбоотой татвар ногдох түр зөрүүнүүдийн хувьд, үүссэн түр зөрүү нь ойрын ирээдүйд арилах ба түр зөрүүг ашиглаж болох татвар ногдох ашиг олох магадлал байгаа бол.

Хойшлогдсон татварын хөрөнгийн бүртгэлийн дүнг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр хянаж үздэг ба энэхүү хөрөнгийг бүхэлд нь эсхүл хэсэгчлэн ашиглахад хангалттай хэмжээний татвар ногдох орлого олох магадлал буурах үед уг бүртгэлийн дүнг бууруулна. Үл хүлээн зөвшөөрсөн хойшлогдсон татварын хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр дахин үнэлж үздэг ба хойшлогдсон татварын хөрөнгийг ашиглахыг зөвшөөрсөн татвар ногдох орлого ирээдүйд орж ирэх магадлалтай болсон үед хүлээн зөвшөөрнө.

Хөрөнгийг олох эсхүл өр төлбөрийг барагдуулах тэр тайлант хугацаанд хэрэглэгдэнэ гэж хүлээж байгаа (тайлант жилийн эцсийн өдрийн байдлаар хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан татварын хувь хэмжээ, татварын хуулиуд дээр үндэслэн) татварын хувь хэмжээгээр хойшлогдсон татварын хөрөнгө, өр төлбөрийг хэмжинэ.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Татвар (Үргэлжлэл)

(ii) Хойшлогдсон татвар (Үргэлжлэл)

Эздийн өмчид шууд хүлээн зөвшөөрсөн зүйлүүдтэй холбоотой тайлант жилийн болон хойшлогдсон татварыг мөн эздийн өмчид хүлээн зөвшөөрөх ба дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөхгүй.

Нэг татвар төлөгч, нэг татварын байгууллагад хамаарах хойшлогдсон татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг цэвэр дүнгээр тайлагнах хуулиар олгогдсон эрхтэй бол хойшлогдсон татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг цэвэр дүнгээр тайлагнаж болно.

Энгийн хувьцааны ногдол ашиг

Энгийн хувьцааны ногдол ашгийг өр төлбөр гэж хүлээн зөвшөөрөх ба Банкны хувьцаа эзэмшигчид баталсан үед өөрийн хөрөнгөөс хасна. Хугацааны дундуурх ногдол ашгийг зарласан, Банк буцаах аргагүй болсон үед өөрийн хөрөнгөөс хасна.

Санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн дараа батлагдсан тайлант жилийн ногдол ашгийг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн дараах үйл явдал гэж толилуулна.

Эздийн өмчийн нөөцүүд

Банкны санхүүгийн байдлын тайлан дээрх эздийн өмч (бусад дэлгэрэнгүй орлого)-д бүртгэгдсэн нөөцөд дараах нөөцүүд орно. Үүнд:

“Бусад нөөц” нь Банкны захирлуудын зөвлөлийн шийдвэр дээр үндэслэсэн хуримтлагдсан ашгийн ашиглалтыг илэрхийлдэг. Бусад нөөцийн зорилгыг одоогийн байдлаар тодорхойлоогүй байна. Бусад нөөц нь Банкны үйл ажиллагааг санхүүжүүлэхэд ашиглагдах ба ногдол ашгийн төлбөрт ашиглагдахгүй.

Засгийн газрын нөхцөлт хандив

Засгийн газрын нөхцөлт хандивыг хүлээн авах нь тодорхой болсон ба дагалдах бүх нөхцлүүдэд нийцнэ гэж үзэж байгаа үед хүлээн зөвшөөрнө. Нөхцөлт хандив нь зардлын зүйлтэй холбогдож байгаа үед нөхцөлт хандивыг нөхөн олгох хандлагатай зардлуудтай тааруулахад шаардагдах хугацааны туршид орлогоор хүлээн зөвшөөрнө. Нөхцөлт хандив нь хөрөнгөтэй холбогдож байгаа үед үүнийг хойшуулсан орлогоор хүлээн зөвшөөрөх ба холбогдох хөрөнгийн хүлээгдэж буй ашиглалтын хугацааны туршид тэнцүү хэмжээгээр орлогод хүлээн зөвшөөрнө.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Засгийн газрын нөхцөлт хандив (Үргэлжлэл)

Банк мөнгөн бус нөхцөл хандивыг хүлээн авч байгаа үед хөрөнгө ба нөхцөлт хандивыг нийт нэрлэсэн дүнгээр нь бүртгэх ба хүлээгдэж буй ашиглалтын хугацааны туршид ба холбогдох хөрөнгийн өгөөжийг хэрэглэх хэлбэрээс хамааран жил бүр адил хэмжээтэйгээр орлогын тайланруу бичнэ. Засгийн газар эсхүл холбогдох байгууллагаас зээл эсхүл төсөөтэй тусламжийг өнөөгийн хэрэгжиж буй зах зээлийн хүүгээс бага хүүтэйгээр олгож эсхүл үзүүлж байгаа үед энэхүү тааламжтай хүүгийн нөлөөллийг засгийн газраас олгож буй нэмэлт нөхцөлт хандив гэж үзнэ.

Үнэт металл

Зоос болон соёлын үнэт зүйлсийг өртөг ба цэвэр боломжит үнэ цэнийн аль багаар нь тусгана.

Хураан авсан хөрөнгүүд

Банкны бодлого нь хураан авсан хөрөнгүүдийг дотоод үйл ажиллагаандаа ашиглах эсхүл худалдан борлуулахыг тодорхойлдог. Дотоод үйл ажиллагаандаа ашиглахаар тодорхойлогдсон хөрөнгүүд нь холбогдох хөрөнгийн данс руу шилждэг. Худалдан борлуулахаар тодорхойлогдсон хөрөнгүүдийг “Борлуулах зориулалттай хөрөнгө”-ийн данс руу шилжүүлдэг. Ашиглалтыг нь банк тодорхойлоогүй хураан авсан хөрөнгүүдийг энэ дансанд бүртгэсэн болно.

Хураан авсан хөрөнгүүдийг анхлан тэдгээрийн бодит үнэ цэнээс борлуулалтын зардлыг хассан дүн ба холбогдох зээлийн буцаан авалт хийгдсэн өдрийн байдлаарх үлдэгдэл дүнгийн аль багаар нь хүлээн зөвшөөрөх ба холбогдох зээл ба урьдчилгааг үнэ цэнийн бууралтын сангийнх нь хамт тайлан тэнцэлд үл хүлээн зөвшөөрнө. Дараагийн тайлант хугацаанд хураан авсан хөрөнгийг өртөг ба бодит үнэ цэнээс борлуулалтын зардлыг хассан дүн хоёрын аль багаар нь хэмжиж, “Бусад хөрөнгө”-нд бүртгэнэ.

Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө

Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгийг дансны үнэ болон борлуулалтын зардлыг хассан бодит үнэ цэнийн аль багаар үнэлнэ. Хураан авсан хөрөнгийг үргэлжлүүлэн ашиглахаас илүү борлуулснаар үлдэгдэл өртгийг нөхөх боломжтой бол уг хөрөнгийг борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгөд ангилна. Энэ нөхцлийг хангахын тулд хураан авсан хөрөнгө нь зах зээл дээр тохиромжтой үнээр идэвхитэй арилжаалагдах, хөрөнгө болон худалдах багц нь өөрийн одоо байгаа нөхцөл байдлаараа түргэн борлогдох боломжтой, удирдлага худалдан борлуулахаар төлөвлөж байгаа, нэг жилийн дотор борлуулах магадлал өндөртэй байх ёстой.

2.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (Үргэлжлэл)

Сегментийн тайлагнал

Банкны сегментийн тайлагнал нь дараах үйл ажиллагааны сегментүүд дээр суурилсан байдаг: иргэдийн банк, бизнесийн банк, хөрөнгө зохицуулалтын хэлтэс.

Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг

Нэгж хувьцаанд ногдох үндсэн ашгийг энгийн хувьцаа эзэмшигчдэд олгохоор тооцсон жилийн цэвэр ашгийг тайлант хугацааны туршид гаргасан энгийн хувьцааны жигнэсэн дундаж тоонд харьцуулж тооцоолно.

Хорогдуулсан нэгж хувьцаанд ногдох ашгийг энгийн хувьцаа эзэмшигчдэд олгохоор тооцсон жилийн цэвэр ашиг дээр аливаа татварын нөлөөллийг оруулсан хөрвөгч давуу эрхтэй хувьцаа болон хөрвөгч бонд (хорогдуулагч үнэт цаас)-ын хүүг нэмж, уг дүнгээ хэрвээ хорогдуулагч үнэт цааснуудыг бүгдийг нь хөрвүүлсэн тохиолдолд нэмж гаргах байсан энгийн хувьцааны тоог оруулсан энгийн хувьцааны жигнэсэн дундаж тоонд харьцуулж тооцоолно.

Холбоотой талуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

Санхүүгийн тайлагналын зорилгоор дараах этгээдүүдийг банкны холбоотой талууд хэмээн авч үзнэ. Үүнд:

- ▶ Банкны удирдлага, бодлого, эрхлэх үйл ажиллагаатай холбоотой аливаа шийдвэрт шууд буюу шууд бус байдлаар, дангаараа буюу бусадтай хамтрах хэлбэрээр хяналт тогтоож нөлөөлдөг, эсхүл нөлөөлөх боломж бүхий тал;
- ▶ Банктай нэгдмэл сонирхолтой этгээд;
- ▶ Банкны гол удирдах албан тушаалтнууд, тэдний эцэг эх, гэр бүлийн гишүүн, эсхүл тэдний шууд буюу шууд бусаар хяналтаа хэрэгжүүлдэг хуулийн этгээд;
- ▶ (1)-д заасан иргэдийн гэр бүлийн гишүүд, эсхүл тэдгээрийн шууд буюу шууд бусаар хяналтаа хэрэгжүүлдэг хуулийн этгээд; эсхүл
- ▶ Банк болон түүнтэй холбоотой талын ажиллагсдыг урамшуулах зорилгоор ажил эрхлэлтийн дараах тэтгэмж олгодог этгээд.

Ойрын садан төрөл гэж иргэний гэр бүлийн гишүүн, төрөл, садангийн хүн, тэдгээр нь шууд буюу шууд бус хэлбэрээр хяналтаа хэрэгжүүлдэг хуулийн этгээд, түүний нэгдмэл сонирхолтой этгээд.

Холбоотой талуудтай хийсэн бүх гүйлгээ болон дансдын үлдэгдлийн мэдээллүүдийг санхүүгийн тайланд хавсаргасан бөгөөд Тодруулга 38-д задаргааг толилуулсан.

3. СЕГМЕНТИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

Удирдлагын зорилгоор Банк нь бүтээгдэхүүн, үйлчилгээн дээрээ суурилан үйл ажиллагааны дараах гурван сегментэд хуваагддаг. Үүнд:

Иргэдийн банк	- Харилцагчдын харилцах данс, хадгаламжийн данс, дебет болон кредит карт, бичил бизнесийн зээл, хэрэглээний зээл, санхүүгийн түрээс, эко зээл, төлбөр шилжүүлгүүд.
Бизнесийн банк	- Жижиг, дунд үйлдвэр болон банкны харилцагчдад үзүүлдэг арилжааны банкны үйл ажиллагаа нь дебет хэрэгслүүд, харилцах данс, хадгаламж, овердрафт, зээл, худалдааны санхүүжилт, бусад кредит хэрэгслүүд, олон улсын шилжүүлэг.
Хөрөнгө зохицуулалтын хэлтэс	-Бэлэн мөнгөний удирдлага, Монголбанкны үнэт цаас, банк хоорондын зээл, хадгаламж, санхүүгийн хэрэглүүрийн арилжаа.

Банкны удирдлага нь нөөцийн хуваарилалт, гүйцэтгэлийн үнэлгээний талаар шийдвэр гаргахдаа хэрэглэх зорилгоор өөрийн бизнесийн үйл ажиллагааны үр дүнг тусад нь хянаж байдаг. Сегментийн гүйцэтгэлийг үйл ажиллагааны ашиг, алдагдал (зарим тохиолдолд санхүүгийн тайлангууд дээрх үйл ажиллагааны ашиг алдагдлаас өөрөөр хэмждэг) дээр нь үндэслэн үнэлдэг. Орлогын татварыг банкны түвшинд удирддаг ба сегментүүдэд хуваарилдаггүй.

Удирдлага нь гүйцэтгэлийн хэмжүүр нь нийт орлого, зардал биш цэвэр хүүгийн орлого байдаг учраас хүүгийн орлогыг цэвэр дүнгээр нь тайлагнадаг.

Үйл ажиллагааны сегментүүдийн хооронд шилжих үнэ нь гуравдагч талтай хийж байгаа гүйлгээний нэг адил зарчмаар тооцогддог.

2015 ба 2014 онуудын аль алинд нэг хөндлөнгийн харилцагч эсхүл талтай хийсэн гүйлгээний орлого нь Банкны нийт орлогын 10%-иас илүү гараагүй.

БҮС НУТГИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

2015 болон 2014 оны 12 дугаар сарын 31-нээр тасалбар болгосон тайлант жилүүдэд Банкны бүхий л үйл ажиллагаа Монгол Улсад хийгдсэн. Ийм учраас бүс нутгийн мэдээлэл толилуулагдаагүй.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

3. СЕГМЕНТИЙН МЭДЭЭЛЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Доорх хүснэгтэнд Банкны 2015 оны үйл ажиллагааны сегментүүдийн орлого, ашиг ба тодорхой хөрөнгө, өр төлбөрийн талаарх мэдээллийг толилууллаа.

	Иргэдийн банк	Бизнесийн банк	Хөрөнгө зохицуулал- тын хэлтэс	Нийт
	2015 мян.төг	2015 мян.төг	2015 мян.төг	2015 мян.төг
Орлого				
Гуравдагч тал	91,477,395	58,378,187	(49,107,894)	100,747,688
Сегмент хоорондын	(25,351,363)	(26,762,812)	52,114,175	-
Нийт үйл ажиллагааны орлого	66,126,032	31,615,375	3,006,281	100,747,688
Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал	(16,702,107)	(5,068,094)	-	(21,770,201)
Үйл ажиллагааны цэвэр орлого	49,423,925	26,547,281	3,006,281	78,977,487
Үр дүнгүүд				
Хүүгийн цэвэр орлого (зардал)	86,707,367	56,467,693	(10,837,272)	132,337,788
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого	4,367,350	2,654,069	-	7,021,419
Арилжааны цэвэр алдагдал	-	-	(27,599,340)	(27,599,340)
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	(3,790,702)	(1,055,923)	(5,918)	(4,852,543)
Биет бус хөрөнгийн хорогдол	(1,148,736)	(557,016)	-	(1,705,752)
Бусад үйл ажиллагааны зардал	(35,602,506)	(11,368,731)	(1,078,518)	(48,049,755)
Хойшлогдсон нөхцөлт хандитын хорогдуулга	-	397,110	-	397,110
Бусад үйл ажиллагааны орлого, цэвэр	402,679	(743,576)	(10,671,282)	(11,012,179)
Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын зардал	(16,702,107)	(5,068,094)	-	(21,770,201)
Сегмент хоорондын	(25,351,363)	(26,762,812)	52,114,175	-
Орлогын татварын зардал	(818,425)	(1,286,585)	(177,087)	(2,282,097)
Сегментийн ашиг (алдагдал)	8,063,557	12,676,135	1,744,758	22,484,450
Сегментийн нийт хөрөнгө	903,174,694	578,398,679	454,571,250	1,936,144,623
Сегментийн нийт өр төлбөр	809,869,166	517,061,663	452,888,592	1,779,819,421

3. СЕГМЕНТИЙН МЭДЭЭЛЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Доорх хүснэгтэнд Банкны 2014 оны үйл ажиллагааны сегментүүдийн орлого, ашиг ба тодорхой хөрөнгө, өр төлбөрийн талаарх мэдээллийг толилууллаа.

	Иргэдийн банк	Бизнесийн банк	Хөрөнгө зохицуулал- тын хэлтэс	Нийт
	2014 мян.төг	2014 мян.төг	2014 мян.төг	2014 мян.төг
Орлого				
Гуравдагч тал	72,997,456	57,845,726	(34,540,519)	96,302,663
Сегмент хоорондын	(10,212,430)	(24,743,690)	34,956,120	-
Нийт үйл ажиллагааны орлого	62,785,026	33,102,036	415,601	96,302,663
Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал	(7,984,207)	(21,903,091)	-	(29,887,298)
Үйл ажиллагааны цэвэр орлого	54,800,819	11,198,945	415,601	66,415,365
Үр дүнгүүд				
Хүүгийн цэвэр орлого (зардал)	69,614,274	54,188,393	(26,393,510)	97,409,157
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого	3,121,168	3,550,431	-	6,671,599
Арилжааны цэвэр алдагдал	-	-	54,028	54,028
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	(3,303,118)	(947,558)	(4,712)	(4,255,388)
Биет бус хөрөнгийн хорогдол	(696,766)	(289,416)	-	(986,182)
Бусад үйл ажиллагааны зардал	(37,019,003)	(12,618,970)	(231,666)	(49,869,639)
Хойшлогдсон нөхцөлт хандитын хорогдуулга	-	903,878	-	903,878
Бусад үйл ажиллагааны орлого, цэвэр	262,014	106,902	(8,201,037)	(7,832,121)
Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын зардал	(7,984,207)	(21,903,091)	-	(29,887,298)
Сегмент хоорондын	(10,212,430)	(24,743,690)	34,956,120	-
Орлогын татварын зардал	(646,112)	82,188	(8,402)	(572,326)
Сегментийн ашиг (алдагдал)	13,135,820	(1,670,933)	170,821	11,635,708
Сегментийн нийт хөрөнгө	987,745,072	643,722,268	441,348,087	2,072,815,427
Сегментийн нийт өр төлбөр	908,227,422	590,853,662	439,893,591	1,938,974,675

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

4. ХҮҮ БОЛОН ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ОРЛОГО

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	232,039,736	207,475,709
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт- дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	33,348,376	28,124,426
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкин дахь харилцах	8,892,544	1,025,186
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт- борлуулахад бэлэн	1,975,069	569,703
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан харилцах, хадгаламж	843,650	1,157,533
Урвуу репо хэлцэл	477,356	103,290
	277,576,731	238,455,847

5. ХҮҮ БОЛОН ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ЗАРДАЛ

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	82,477,531	74,218,518
Зээлээр авсан санхүүжилт	51,560,312	46,736,416
Хоёрдогч өглөг	7,986,925	7,212,805
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудын байршуулсан харилцах, хадгаламж	2,561,074	12,760,325
Репо хэлцэл	349,657	118,626
Бусад хүүгийн зардал	303,444	-
	145,238,943	141,046,690

6. ХУРААМЖ БА ШИМТГЭЛИЙН ЦЭВЭР ОРЛОГО

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Хураамж ба шимтгэлийн орлого		
Мөнгөн гуйвуулга болон бусад үйлчилгээний хураамж	3,685,650	3,923,064
Картын үйлчилгээний хураамж ба шимтгэл	3,000,635	2,274,754
Дансны үйлчилгээний хураамж ба шимтгэл	1,081,908	943,739
Зээлийн үйлчилгээний хураамж ба шимтгэл	771,190	549,423
	8,539,383	7,690,980
Хураамж ба шимтгэлийн зардал		
Картын гүйлгээний шимтгэл	965,878	559,643
Банкны үйлчилгээний шимтгэл	552,086	459,738
	1,517,964	1,019,381
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого	7,021,419	6,671,599

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

7. АРИЛЖААНЫ ЦЭВЭР ОРЛОГО

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Гадаад валютын	(27,599,340)	(85,746)
Өрийн үнэт цаасны	-	139,774
	(27,599,340)	54,028

Гадаад валютын ашиг/(алдагдал)-д своп, форвард болон бусад валютын үүсмэл хэрэгслүүдийн хэлцлээс бий болсон ашиг алдагдлууд орно.

Өрийн үнэт цаасны ашигт өрийн үнэт цаасыг худалдан авах, худалдах арилжааны үр дүн болон тэдгээрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтүүд орно.

8. ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУСАД ОРЛОГО - ЦЭВЭР

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Арилжааны бус валютын ханшийн зөрүүний (гарз)/олз	(12,375,283)	(8,201,037)
Түрээсийн орлого	103,430	86,896
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө		
борлуулсны олз	100,653	61,029
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны (гарз)/олз	(44,075)	(466)
Ногдол ашгийн орлого	43,322	-
Бусад	1,159,774	221,457
	(11,012,179)	(7,832,121)

9. ЗЭЭЛИЙН ҮНЭ ЦЭНИЙН БУУРАЛТЫН АЛДАГДЛЫН ЗАРДАЛ

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа		
(Тодруулга 18)		
Жижиг дунд бизнесийн (ЖДБ) зээл	8,653,368	24,772,728
Бичил бизнесийн зээл	5,093,520	1,994,532
Орон сууцны зээл	2,654,593	904,538
Хэрэглээний зээл	2,414,369	996,057
Санхүүгийн түрээс	521,174	307,033
Бусад	1,244,320	801,609
	20,581,344	29,776,497
Бусад хөрөнгө (Тодруулга 19)	329,498	110,801
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгийн үнэ		
цэнийн бууралтын гарз	859,359	-
	21,770,201	29,887,298

10. ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДАЛ

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Боловсон хүчний зардлууд*	25,770,404	24,980,910
Байрны түрээс	5,074,000	4,630,001
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл (Тодруулга 21)	4,852,543	4,255,388
Мэргэжлийн үйлчилгээний зардал	2,839,131	5,986,084
Зар сурталчилгаа	2,384,168	2,318,285
Хадгаламжийн даатгалын зардал	2,127,560	1,916,535
Харуул хамгаалалтын зардал	1,974,230	2,010,998
Биет бус хөрөнгийн хорогдол (Тодруулга 22)	1,705,752	986,182
Бусад үйл ажиллагааны зардал	1,309,615	1,132,441
Харилцаа холбооны зардал	1,226,774	1,438,882
Хүлээн авалтын зардал	874,936	785,399
Бичиг хэргийн зардал	849,402	855,125
Тээврийн зардал	711,478	677,307
Ашиглалтын зардал	703,417	596,893
Албан томилолтын зардал	662,856	763,036
Урсгал засварын зардал	639,145	416,558
Даатгалын зардал	357,183	298,447
Гишүүнчлэл ба аудитын зардал	351,882	276,346
Зээл цуглуулалтын зардал	193,960	36,920
Торгууль	23,961	11,149
Хандивын зардал	18,744	72,949
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны гарз	15,197	246,878
Биет бус хөрөнгө данснаас хассаны гарз	2,370	-
Хураан авсан хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал (Тодруулга 19)	(60,658)	418,496
	54,608,050	55,111,209
* Боловсон хүчний зардлууд		
Цалин, хөлс болон урамшуулал	22,434,676	21,697,627
Эрүүл мэнд нийгмийн даатгалын шимтгэл	2,563,383	2,574,625
Тэтгэврийн тогтоосон төлөвлөгөөний дагуу хийсэн хуримтлалын хорогдуулга	587,827	643,528
Ажилчдын сургалт	184,518	65,130
	25,770,404	24,980,910

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

11. ОРЛОГЫН ТАТВАРЫН ЗАРДАЛ

2015 болон 2014 оны 12-р сарын 31-нээр тасалбар болгосон тайлант жилүүдийн орлогын татварын зардлын бүрэлдэхүүнд:

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Тайлант жилийн татвар:		
Тайлант жилийн орлогын татвар	3,372,783	1,857,760
Хойшлогдсон татвар:		
Түр зөрүүнээс үүссэн болон буцаалттай холбогдуулан (Тодруулга 23)	(1,090,686)	(1,285,434)
	<u>2,282,097</u>	<u>572,326</u>

Банк нь санхүүгийн тайланд орлогын татварын дүнг орлогын татварын хуульд заасан татвар ногдох эсхүл үл татвар ногдох зүйлүүдээр залруулсан дүнг үндэслэн орлогын татварын зардлыг тооцдог. Банк 3 тэрбум (2014 онд 3 тэрбум) төгрөг хүртэл ашгаас 10% (2014 онд 10%)-ийн, 3 тэрбумаас (2014 онд 3 тэрбум) дээш төгрөгийн ашгаас 25% (2014 онд 25%)-ийн орлогын татвар төлдөг. Засгийн Газрын бондын хүүгийн орлогод татвар тооцдоггүй. Зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын алдагдал нь татвар ногдох орлогоос хасагдах зардал болдог.

Татварын өмнөх ашгаас хуулиар тогтоосон хувь хэмжээгээр тооцож гаргасан орлогын татварын зардлыг Банкинд хүчин төгөлдөр үйлчлэх орлогын татварын хувь хэмжээгээр тооцож гаргасан орлогын татварын зардалд 2015 болон 2014 оны 12 дугаар сарын 31-нээр хэрхэн тохируулсныг дараах байдлаар үзүүлэв. Үүнд:

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Татварын өмнөх ашиг	<u>24,766,547</u>	<u>12,208,034</u>
25 %-ийн орлогын татвар (2014 онд 25%)	6,191,637	3,052,009
Бага хувийн татвар ногдох орлогын нөлөө	(450,000)	(450,000)
Татвараас чөлөөлөгдөх орлогын нөлөө	(6,335,089)	(3,969,949)
Татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардлын нөлөө	<u>2,875,549</u>	<u>1,940,266</u>
Тайлант жилийн татварын зардал	<u>2,282,097</u>	<u>572,326</u>

2015 онд үр ашигт орлогын татварын хувь хэмжээ 9.21% (2014 онд 4.69%) байсан.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

12. НЭГЖ ХУВЬЦААНД НОГДОХ АШИГ

Доорх хүснэгтээр нэгж хувьцааны үндсэн болон хорогдуулсан ашгийн тооцоололд ашигласан орлого болон хувьцааны мэдээллийг үзүүлэв:

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Банкны хувьцаа эзэмшигчдэд ногдох, нийт дэлгэрэнгүй орлого (татварын дараах)	22,484,450	11,635,708
	2015	2014
Нэгж хувьцааны үндсэн болон хорогдуулсан ашгийн тооцоололд хэрэглэгдэх энгийн хувьцааны жигнэсэн дундаж тоо	20,353,656	20,353,656
Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг	2015	2014
Тайлант жилд банкны хувьцаа эзэмшигчдийн:	мян.төг	мян.төг
Нэгж хувьцаанд ногдох үндсэн ашиг	1,104.69	571.68
Нэгж хувьцаанд ногдох хорогдуулсан ашиг	1,104.69	571.68

Тайлагналын өдрөөс авахуулаад эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэж дуусах хүртэл нэгж хувьцаанд ногдох ашгийг дахин тайлагнахыг шаардах энгийн хувьцаа болон боломжит энгийн хувьцаатай холбоотой ажил гүйлгээ гараагүй болно.

13. БЭЛЭН МӨНГӨ БА МОНГОЛБАНКИН ДАХЬ ХАРИЛЦАХ

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Монголбанкин дахь харилцах	150,955,629	145,990,603
Бэлэн мөнгө	32,937,642	41,789,830
	183,893,271	187,780,433

Монголбанкнаас тавигддаг шаардлагын дагуу Монголбанкинд харилцах данс байршуулдаг. Монголбанкинд байршуулах бэлэн мөнгөний заавал байлгах үлдэгдэл нь хоёр долоо хоногийн турш дахь харилцагчдын харилцах, хадгаламжийн дундаж үлдэгдлийн 12.0% (2014: 12.0%)-иас багагүй байдаг. 2015 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны заавал байлгах шаардлагатай 14 хоногийн дундаж нөөцийн хэмжээ төгрөгөөр 88,365.43 сая төгрөг (2014: 87,457.48 сая төгрөг) ба гадаад валютаар 31,937.96 сая төгрөг (2014: 23,110.78 сая төгрөг) байсан.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

14. БУСАД БАНК БА САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДАД БАЙРШУУЛСАН ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан харилцах, хадгаламж	<u>99,107,298</u>	<u>138,422,940</u>

Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан харилцах, хадгаламж нь дотоодын болон гадаадын санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан төгрөг болон гадаад валютын харилцах болон хадгаламжийн дансдыг хэлнэ.

15. УРВУУ РЕПО ХЭЛЦЭЛ

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Урвуу репо хэлцэл	<u>9,981,555</u>	<u>152,799,124</u>

Урвуу репо хэлцлийн дагуу Банк нь Монголбанкны үнэт цаасыг тодорхой заасан ирээдүйн өдөр буцаан борлуулах нөхцөлтэй худалдан авсан. Үнэт цаас нь 7 хоногийн хугацаатай, бодит үнэ цэнэ нь 2015 болон 2014 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэтэйгээ ойролцоо байсан.

16. САНХҮҮГИЙН ҮҮСМЭЛ ХЭРЭГСЛҮҮД

Доорх хүснэгтэнд хөрөнгө болон өр төлбөрөөр бүртгэгдсэн санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийг нэрлэсэн үнийн хамтаар харууллаа. Нэрлэсэн үнэ нь санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн суурь болж буй хөрөнгө, жишиг ханш эсхүл индекс байх бөгөөд санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн үнэ цэнийн өөрчлөлтийг хэмжих суурь болно. Нэрлэсэн үнэ нь жилийн эцсийн байдлаарх гүйлгээний дүнг харуулах бөгөөд энэ нь зах зээлийн эрсдэл эсхүл зээлийн эрсдэлийн аль алинийг нь тодорхойлох үзүүлэлт болж чадахгүй юм.

	Хөрөнгө 2015 мян.төг	Өр төлбөр 2015 мян.төг	Нэрлэсэн үнэ 2015 мян.төг
Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй үүсмэл хэрэгслүүд			
Валютын форвард хэлцэл	-	18,941	(18,941)
Валютын своп хэлцэл	<u>2,307,271</u>	<u>6,650,488</u>	<u>372,963,120</u>
	<u>2,307,271</u>	<u>6,669,429</u>	<u>372,944,179</u>
	2014 мян.төг	2014 мян.төг	2014 мян.төг
Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй үүсмэл хэрэгслүүд			
Валютын форвард хэлцэл	-	-	-
Валютын своп хэлцэл	<u>1,469,087</u>	<u>2,427,739</u>	<u>341,293,600</u>
	<u>1,469,087</u>	<u>2,427,739</u>	<u>341,293,600</u>

16. САНХҮҮГИЙН ҮҮСМЭЛ ХЭРЭГСЛҮҮД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн хувьд анхны хөрөнгө оруулалт бага байх буюу эсхүл огт шаардагдахгүй. Хэдий тийм боловч эдгээр санхүүгийн хэрэгслүүд нь ихэвчлэн хөшүүргийн зэргийг өндөрсгөх бөгөөд нилээн тогтворгүй байна. Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүдийн хэлцлийн хөрөнгө, түвшин, индексийн үнэлгээний жижиг хэмжээний өөрчлөлт нь ч банкны ашиг, алдагдалд томоохон нөлөө үзүүлж болзошгүй.

Банк нь санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн гэрээний эрсдэлд өртөх дүнг банкны зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хүрээнд тодорхойлдог. (Тодруулга 39.4-г үзнэ үү).

Форвард хэлцлүүд

Форвард хэлцлүүд нь санхүүгийн хэрэглүүрийг ирээдүйн тодорхой нэгэн цагт, тогтоосон үнээр нэг тал нь худалдан авч, нөгөө тал нь худалдах тухай үүрэг хүлээсэн гэрээнүүд юм. Форвардыг лангууны арын зах зээлд гэрээний дагуу арилжаална.

Своп хэлцлүүд

Ирээдүйн тодорхой нэгэн үед хэлцлийн хоёр талын оролцогчийн хооронд хүүгийн түвшин, гадаад валютын ханшийн түвшин эсхүл хувьцааны индекс зэргийг суурь болгон төлбөр солилцох зорилготой тохиролцоо юм.

Валютын своп хэлцлийн үед банк нь тодорхой хэмжээний валютыг худалдаж, оронд нь мөн тохиролцсон хэмжээний өөр нэг валютыг хүлээн авна. Валютын своп тус бүр бие даасан гэрээгээр зохицуулагдана.

Бодит үнэ цэнэ

Тодруулга 35-д санхүүгийн үүсмэл хэрэгслийн бодит үнэ цэнийн тодруулгыг оруулсан.

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг цэвэр дүнгээр тайлагнах

НББОУС 32 Санхүүгийн хэрэглүүрт заасны дагуу: Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг хооронд нь хааж санхүүгийн байдлын тайланд цэвэр дүнгээр бүртгэх нь хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийг хооронд нь хааж цэвэр дүнгээр төлбөр хийх эрх хуулиар олгогдсон, мөн төлбөрийг цэвэр дүнгээр хийхээр төлөвлөсөн, эсвэл хөрөнгийг худалдаж, нэгэн зэрэг өр төлбөрийг барагдуулах тохиолдолд л зөвшөөрөгдөнө.

Доорх хүснэгтэнд цэвэр дүнгээр илэрхийлсэн дараах хэлцлүүдийн үр дүнгийн нөлөөллийг харуулав.

- Албан журмаар цэвэр дүнгээр төлөгдөх эсвэл ижил нөхцлөөр зохицуулагдах бүх санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүрүүд нь санхүүгийн байдлын тайланд цэвэр дүнгээр тайлагнах шаардлагыг хангахгүй.

Энэхүү хүснэгтийн дүнгүүд нь санхүүгийн байдлын тайланд цэвэр дүнгээр тайлагнасан дүнгүүдийг илэрхийлж байгаа ба мөн дээр тайлбарласан албан журмаар цэвэр дүнгээр төлөгдөх (цэвэр дүнгийн хэлцэл болон санхүүгийн барьцаа)хэдий ч НББОУС 32-ын шаардлагуудын цэвэр дүнгээр тайлагнагдахгүй дүнгүүдийг илэрхийлж байна.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

16. САНХҮҮГИЙН ҮҮСМЭЛ ХЭРЭГСЛҮҮД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

“Цэвэр дүн”-ийн дараах хүснэгт нь Банкны бодит зээлийн эрсдлийн нөлөөг илэрхийлэхгүй. Учир нь Банк цэвэр дүнгийн болон барьцааны хэлцлээс гадна зээлийг бууруулах төрөл бүрийн стратегийн арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэг.

	Цэвэршүүлсэн дүн			Цэвэршүүлээгүй дүн
	Өссөн дүн	Цэвэршүүлж буй дүн	Цэвэр дүнгээр	Санхүүгийн хэрэгсэл
2015 оны 12-р сарын 31 мян.төг				
Санхүүгийн үүсмэл хөрөнгө	<u>414,502,765</u>	<u>412,195,494</u>	<u>2,307,271</u>	<u>(2,307,271)</u>
Санхүүгийн үүсмэл өр, төлбөр	<u>418,864,923</u>	<u>412,195,494</u>	<u>6,669,429</u>	<u>(6,669,429)</u>
	Цэвэршүүлсэн дүн			Цэвэршүүлээгүй дүн
	Өссөн дүн	Цэвэршүүлж буй дүн	Цэвэр дүнгээр	Санхүүгийн хэрэгсэл
2014 оны 12-р сарын 31 мян.төг				
Санхүүгийн үүсмэл хөрөнгө	<u>360,291,209</u>	<u>358,822,122</u>	<u>1,469,087</u>	<u>(1,469,087)</u>
Санхүүгийн үүсмэл өр, төлбөр	<u>361,249,861</u>	<u>358,822,122</u>	<u>2,427,739</u>	<u>(2,427,739)</u>

17. САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Борлуулахад бэлэн:		
Ипотекийн зээлээр баталгаажсан энгийн бонд ("ИЗББ"), бодит үнэ цэнээр	18,778,377	6,929,591
	18,778,377	6,929,591
Өмчийн үнэт цаас		
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмчийн үнэт цаас, өртгөөр	860,790	821,800
	19,639,167	7,751,391
Дуусах хугацаа хүртэл эзэмших:		
Засгийн газрын үнэт цаас, хорогдуулсан өртгөөр	222,924,880	116,442,440
Монголбанкны үнэт цаас, хорогдуулсан өртгөөр	109,790,430	79,862,222
Засгийн газрын бонд, хорогдуулсан өртгөөр	35,277,314	15,289,735
Засгийн газрын вексель, хорогдуулсан өртгөөр	5,549,610	-
	373,542,234	211,594,397

Банк нь Монголын Ипотекийн Корпораци Тусгай Зориулалтын Компани (МИК)-д ипотекийн зээлүүдийн зарим хэсгийг МИК-н гаргасан бондоор худалдсан.

Ипотекийн зээлийг ийнхүү хэсэгчлэн худалдах үйл ажиллагаа нь Монгол улсын засгийн газрын хөтөлбөрийн хүрээнд МИК-с хэрэгжүүлж буй төслийн нэг хэсэг бөгөөд уг төслийн хүрээнд банкныг оролцуулан Монгол улсын 9 том арилжааны банк ипотекийн зээлийн багцаа хэсэгчлэн худалдсан.

Бонд нь давуу эрхтэй транч (Борлуулахад бэлэн) болон энгийн транч гэсэн хэсгүүдэд хуваагдана. Бондын 90%-г давуу эрхтэй транч эзлэх ба 4.5%-н хүүтэй, бондын 10%-г энгийн транч эзлэх ба 10.5%-н хүүтэй. Энгийн транчийг эзэмших хугацаа хамгийн багадаа 3 жил байх ба давуу эрхтэй транч бүрэн төлөгдсөний дараа төлөгдөнө (Тодруулга 18-г үзнэ үү).

Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмчийн үнэт цаас нь хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй компанид оруулсан хөрөнгө оруулалтыг илэрхийлнэ. Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хувьцаанд оруулсан хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнийг найдвартай хэмжих боломжгүй учир тэдгээрийг өртгөөр нь бүртгэдэг. Үнэлгээний техникүүдийг ашиглан хийсэн бодит үнэ цэнийн тооцооллууд хоорондоо их хэмжээгээр зөрнө гэсэн хүлээлттэй байна. Энэ хөрөнгө оруулалтын хувьд зах зээл байхгүй ба Банк энэхүү хөрөнгө оруулалтыг ойрын ирээдүйд зарж борлуулах төлөвлөгөөгүй байна.

Монголбанкны болон Засгийн газрын үнэт цаас нь богино хугацаатай, хүү тооцдог, хөнгөлөлттэй гаргасан үнэт цаас юм.

Засгийн газрын бонд нь урт хугацаатай, хүү тооцдог, хөнгөлөлттэй гаргасан үнэт цаас юм.

18. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
ЖДБ-ийн зээл	566,126,191	666,672,078
Бичил бизнесийн зээл	238,871,320	217,069,051
Орон сууцны зээл	190,033,597	227,531,527
Хэрэглээний зээл	100,934,278	108,339,617
Санхүүгийн түрээс	18,967,740	30,985,839
Бусад	102,243,058	94,675,716
	1,217,176,184	1,345,273,828
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	22,284,398	16,545,076
Нийт зээл ба урьдчилгаа	1,239,460,582	1,361,818,904
Хасах нь: Үнэ цэнэ бууралтын хасагдуулга	(68,171,276)	(48,121,248)
Цэвэр зээл ба урьдчилгаа	1,171,289,306	1,313,697,656

Бүхэлд нь үл хүлээн зөвшөөрч бусдад шилжүүлсэн санхүүгийн хөрөнгүүд

Тайлант жилийн туршид Банк нь тогтмол хүүтэй орон сууцны зээлийн багцаас орж ирэх мөнгөн урсгалыг авах эрхийг 100% Монголын Ипотекийн Корпораци (МИК)-ийн эзэмшлийн тусгай зориулалтын компанид худалдаж, оронд нь ИЗББ-ыг худалдан авсан. Банк нь уг зээлийн багцыг үл хүлээн зөвшөөрч, давуу эрхтэй болон энгийн ИЗББ-ыг санхүүгийн хөрөнгөөр тус тус хүлээн зөвшөөрч бүртгэсэн. Банк эдгээр зээлүүдтэй холбоотой үйлчилгээг үргэлжлүүлэн үзүүлсээр байгаа ба МИК-ээс 2.5%-ийн үйлчилгээний шимтгэл авдаг. Тайлант жилийн туршид шилжүүлсэн зээлийн багцын дансны үнэ нь 117,086 сая төгрөг байсан (2014 он: 52,973 сая төгрөг). Санхүүгийн тайланд 105,378 сая төгрөг (2014 он: 47,676 сая төгрөг) болон 11,708 сая төгрөг (2014: 5,297 сая төгрөг)-ийн давуу эрхтэй болон энгийн ИЗББ-ыг тус тус хүлээн зөвшөөрсөн (Тодруулга 17).

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

18. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулгын тохируулгыг зээлийн анги тус бүрээр нь салган үзүүлбэл:

	ЖДБ мян.төг	Орон сууцны мян.төг	Бичил бизнес мян.төг	Хэрэглээ мян.төг	Санхүүгийн Түрээс мян.төг	Бусад мян.төг	Нийт мян.төг
2015 оны 12 дугаар сарын 31-нээр							
2015 оны 1 дүгээр сарын 1-нээр	40,614,312	1,544,721	2,751,157	1,836,263	505,572	869,223	48,121,248
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 9)	32,300,072	3,171,942	6,222,174	3,077,165	687,461	2,025,115	47,483,929
Эргэн төлөлт (Тодруулга 9)	(23,646,704)	(517,349)	(1,128,654)	(662,796)	(166,287)	(780,795)	(26,902,585)
Данснаас хассан	(128,171)	(16,048)	(143,612)	(144,669)	(97,536)	(1,280)	(531,316)
2015 оны 12 дугаар сарын 31-ээр	<u>49,139,509</u>	<u>4,183,266</u>	<u>7,701,065</u>	<u>4,105,963</u>	<u>929,210</u>	<u>2,112,263</u>	<u>68,171,276</u>
Тусдаа үнэ цэнэ нь буурсан	19,313,763	-	-	-	-	-	19,313,763
Багцаараа үнэ цэнэ нь буурсан	<u>29,825,746</u>	<u>4,183,266</u>	<u>7,701,065</u>	<u>4,105,963</u>	<u>929,210</u>	<u>2,112,263</u>	<u>48,857,513</u>
	49,139,509	4,183,266	7,701,065	4,105,963	929,210	2,112,263	68,171,276
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнийн бууралттай гарсан зээлийн тусгай үнэ цэнийн бууралтын дүнг хасахаас өмнөх нийт дүн	<u>35,371,230</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>35,371,230</u>

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

18. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга (Үргэлжлэл)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулгын тохируулгыг зээлийн анги тус бүрээр нь салган үзүүлбэл:

	ЖДБ мян.төг	Орон сууцны мян.төг	Бичил бизнес мян.төг	Хэрэглээ мян.төг	Санхүүгийн Түрээс мян.төг	Бусад мян.төг	Нийт мян.төг
2014 оны 12 дугаар сарын 31-нээр							
2014 оны 1 дүгээр сарын 1-нээр	15,841,586	651,405	812,787	880,065	204,249	78,824	18,468,916
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 9)	28,844,157	1,176,711	2,312,248	1,407,654	374,401	833,836	34,949,007
Эргэн төлөлт (Тодруулга 9)	(4,071,429)	(272,173)	(317,716)	(411,597)	(67,368)	(32,227)	(5,172,510)
Данснаас хассан	(2)	(11,222)	(56,162)	(39,859)	(5,710)	(11,210)	(124,165)
2014 оны 12 дугаар сарын 31-ээр	40,614,312	1,544,721	2,751,157	1,836,263	505,572	869,223	48,121,248
Тусдаа үнэ цэнэ нь буурсан	14,590,596	-	-	-	-	-	14,590,596
Багцаараа үнэ цэнэ нь буурсан	26,023,716	1,544,721	2,751,157	1,836,263	505,572	869,223	33,530,652
	40,614,312	1,544,721	2,751,157	1,836,263	505,572	869,223	48,121,248
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнийн бууралттай гарсан зээлийн тусгай үнэ цэнийн бууралтын дүнг хасахаас өмнөх нийт дүн	23,648,847	-	-	-	-	-	23,648,847

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

18. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Тусдаа үнэ цэнийн бууралтанд орсон Банкны эзэмшиж буй зээлийн барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь 2015 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар 32,200 сая төгрөг (2014 онд 23,911 сая төгрөг) байна. Эдгээр үнэлгээг удирдлагаас хамгийн сүүлийн үеийн боломжит мэдээлэлд үндэслэн гаргасан. Дэлгэрэнгүй мэдээллийг Тодруулга 39 "Зээлийн барьцаа хөрөнгө ба бусад сайжруулалтууд" хэсгээс үзнэ үү.

Банк нь 2014 онд гадны санхүүгийн байгууллагатай хамтран, хамтын санхүүжилтийн зээл олгосон ба ийнхүү олгосон зээлийг ЖДБ-ийн зээлд бүртгэсэн. Банк нь хамтын санхүүжилтийн зээлийн зохион байгуулагч банкаар оролцож, зээлийн 50 хувийг санхүүжүүлсэн.

19. БУСАД ХӨРӨНГӨ

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Бусад хөрөнгө	2,647,339	1,517,977
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга	(453,421)	(139,084)
	2,193,918	1,378,893
Хураан авсан хөрөнгө	3,732,958	1,271,234
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга	(445,036)	(505,694)
	3,287,922	765,540
Урьдчилж төлсөн зардал	2,040,626	2,462,894
Хангамж ба бусад бараа материал	1,348,919	1,289,142
Барьцаа	988,689	612,504
Үнэт металл	94,439	93,128
	4,472,673	4,457,668
Нийт бусад хөрөнгө	9,954,513	6,602,101
Бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга		
1-р сарын 1-нээр	139,084	49,484
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 9)	329,498	110,801
Данснаас хассан	(15,161)	(21,201)
12-р сарын 31-нээр	453,421	139,084
Хураан авсан хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга		
1-р сарын 1-нээр	505,694	87,198
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 10)	1,165,276	2,204,565
Эргэн төлөлт (Тодруулга 10)	(1,225,934)	(1,786,069)
Данснаас хассан	-	-
12-р сарын 31-нээр	445,036	505,694

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

20. БОРЛУУЛАХ ЗОРИЛГООР ЭЗЭМШИЖ БУЙ ХӨРӨНГӨ

Банкны борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгийн хөдөлгөөн дараах байдалтай байна:

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
1-р сарын 1-нээр	10,727,557	5,105,763
Нэмэх нь: борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө рүү нэмж ангилсан хураан авсан хөрөнгүүд	10,388,520	6,354,292
Хасах нь: жилийн туршид худалдан борлуулсан	(1,026,736)	(732,498)
Үнэ цэнийн бууралт (Тодруулга 9)	(859,359)	-
12-р сарын 31-нээр	<u>19,229,982</u>	<u>10,727,557</u>

Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгөөс жилийн туршид 1,178 сая төгрөг (2014: 811 сая төгрөг)-ийн хөрөнгийг борлуулсан бөгөөд эдгээрийг борлуулсны олз болох 93.0 сая төгрөг (2014: 61.0 сая төгрөг)-ийг ‘Үйл ажиллагааны бусад орлого’ (Тодруулга 8) хэсэгт тайлагнасан.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

21. ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ

	Түрээсийн хөрөнгийн сайжруулалт	Барилга байшин	Тээврийн хэрэгсэл	Тавилга, эд хогшил	Компьютер, тоног төхөөрөмж	Ашиглах зорилгоор эзэмшиж буй газар	Дуусаагүй барилга	Нийт
	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг
2015 оны 12-р сарын 31								
Өртгөөр								
2015 оны 1-р сарын 1-нээр	2,128,104	14,873,625	3,788,964	3,744,024	19,279,823	2,210,792	1,090,535	47,115,867
Нэмэгдсэн	1,188,991	749,526	126,288	57,042	320,729	-	6,565,912	9,008,488
Данснаас хассан	-	-	-	(52,984)	(319,182)	-	-	(372,166)
Худалдан борлуулсан	-	(397,410)	(383,507)	(244,072)	(744,584)	-	-	(1,769,573)
Дахин ангилсан	(87,705)	922,148	195,939	1,387,260	1,580,667	(118,896)	(3,972,948)	(93,535)
2015 оны 12-р сарын 31-нээр	3,229,390	16,147,889	3,727,684	4,891,270	20,117,453	2,091,896	3,683,499	53,889,081
Хуримтлагдсан элэгдэл								
2015 оны 1-р сарын 1-нээр	1,063,352	2,034,782	1,373,594	1,411,659	9,990,829	-	-	15,874,216
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 10)	588,369	387,603	379,003	386,777	3,110,791	-	-	4,852,543
Данснаас хассан	-	-	-	(46,412)	(310,557)	-	-	(356,969)
Худалдан борлуулсан	-	(44,262)	(290,071)	(115,669)	(715,558)	-	-	(1,165,560)
Дахин ангилсан	(87,705)	(19,826)	-	(4,518)	-	-	-	(112,049)
2015 оны 12-р сарын 31-нээр	1,564,016	2,358,297	1,462,526	1,631,837	12,075,505	-	-	19,092,181
2015 оны 12-р сарын 31-нээрх дансны үнэ	1,665,374	13,789,592	2,265,158	3,259,433	8,041,948	2,091,896	3,683,499	34,796,900

ХАСБАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

21. ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	Түрээсийн хөрөнгийн сайжруулалт	Барилга байшин	Тээврийн хэрэгсэл	Тавилга, эд хогшил	Компьютер, тоног төхөөрөмж	Ашиглах зорилгоор эзэмшиж буй газар мян.төг	Дуусаагүй барилга	Нийт
2014 оны 12-р сарын 31	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг
Өртгөөр								
2014 оны 1-р сарын 1-нээр	1,690,075	14,917,348	3,261,645	3,249,486	17,272,699	2,091,896	330,864	42,814,013
Нэмэгдсэн	902,732	113,287	716,813	295,002	2,906,392	-	1,572,773	6,506,999
Данснаас хассан	(464,703)	(96,529)	-	(157,874)	(719,746)	-	-	(1,438,852)
Худалдан борлуулсан	-	(157,419)	(189,494)	(109,692)	(179,522)	-	(119,062)	(755,189)
Дахин ангилсан	-	96,938	-	467,102	-	118,896	(694,040)	(11,104)
2014 оны 12-р сарын 31-нээр	2,128,104	14,873,625	3,788,964	3,744,024	19,279,823	2,210,792	1,090,535	47,115,867
Хуримтлагдсан элэгдэл								
2014 оны 1-р сарын 1-нээр	993,865	1,725,119	1,137,652	1,255,391	8,106,751	-	-	13,218,778
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 10)	339,636	453,342	365,291	320,381	2,776,738	-	-	4,255,388
Данснаас хассан	(270,149)	(96,528)	-	(105,941)	(719,356)	-	-	(1,191,974)
Худалдан борлуулсан	-	(36,047)	(129,349)	(58,172)	(173,304)	-	-	(396,872)
Дахин ангилсан	-	(11,104)	-	-	-	-	-	(11,104)
2014 оны 12-р сарын 31-нээр	1,063,352	2,034,782	1,373,594	1,411,659	9,990,829	-	-	15,874,216
2014 оны 12-р сарын 31-нээрх дансны үнэ	1,064,752	12,838,843	2,415,370	2,332,365	9,288,994	2,210,792	1,090,535	31,241,651

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

22. БИЕТ БУС ХӨРӨНГӨ

	Патент ба эрх мян.төг	Програм хангамж мян.төг	Програм хангамжийн хөгжүүлэлт мян.төг	Нийт мян.төг
2015 оны 12-р сарын 31				
Өртгөөр				
1-р сарын 1-нээр	3,450,593	6,886,493	722,406	11,059,492
Нэмэгдсэн	82,282	34,042	2,175,148	2,291,472
Данснаас хассан	(101,262)	(838)	-	(102,100)
Дахин ангилсан	871,643	1,598,443	(2,470,086)	-
12-р сарын 31-нээр	4,303,256	8,518,140	427,468	13,248,864
Хуримтлагдсан хорогдуулалт				
1-р сарын 1-нээр	898,290	1,753,527	-	2,651,817
Тайлант жилд байгуулсан	662,709	1,043,043	-	1,705,752
(Тодруулга 10)				
Данснаас хассан	(99,199)	(531)	-	(99,730)
Дахин ангилсан	-	-	-	-
12-р сарын 31-нээр	1,461,800	2,796,039	-	4,257,839
Дансны үнэ	2,841,456	5,722,101	427,468	8,991,025
2014 оны 12-р сарын 31				
Өртгөөр				
1-р сарын 1-нээр	131,433	6,782,171	1,334,192	8,247,796
Нэмэгдсэн	355,251	1,064,672	2,951,963	4,371,886
Данснаас хассан	(218,430)	(97,800)	(641,981)	(958,211)
Дахин ангилсан	3,182,339	(862,550)	(2,921,768)	(601,979)
12-р сарын 31-нээр	3,450,593	6,886,493	722,406	11,059,492
Хуримтлагдсан хорогдуулалт				
1-р сарын 1-нээр	54,158	2,527,222	-	2,581,380
Тайлант жилд байгуулсан				
(Тодруулга 10)	381,712	604,470	-	986,182
Данснаас хассан	(217,896)	(95,870)	-	(313,766)
Дахин ангилсан	680,316	(1,282,295)	-	(601,979)
12-р сарын 31-нээр	898,290	1,753,527	-	2,651,817
Дансны үнэ	2,552,303	5,132,966	722,406	8,407,675

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

23. ХОЙШЛОГДСОН ТАТВАРЫН ХӨРӨНГӨ

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
1-р сарын 1-ний өдрөөр	2,321,415	1,035,981
Дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн (Тодруулга 11)	1,090,686	1,285,434
12-р сарын 31-ний өдрөөр	3,412,101	2,321,415

	Хойшлогд- сон татварын өр төлбөр мян.төг	Хойшлогд- сон татварын хөрөнгө мян.төг	Цэвэр хойшлогдсон татварын хөрөнгө/(өр төлбөр) мян.төг
2015 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр			
Үндсэн хөрөнгө			
- Түргэвчилсэн татварын элэгдэл	489,954	-	(489,954)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа			
-Хойшлогдсон зээл олголтын хураамж	-	829,295	829,295
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд			
-Свопын дахин үнэлгээ	-	3,024,209	3,024,209
Бусад өр төлбөр			
-Хойшлогдсон хувьцаанд суурилсан урт хугацаат төлөвлөгөө	-	48,551	48,551
	489,954	3,902,055	3,412,101
2014 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр			
Үндсэн хөрөнгө			
- Түргэвчилсэн татварын элэгдэл	449,878	-	(449,878)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа			
-Хойшлогдсон зээл олголтын хураамж	-	1,419,807	1,419,807
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд			
-Свопын дахин үнэлгээ	-	1,351,486	1,351,486
	449,878	2,771,293	2,321,415

**24. БУСАД БАНК БА САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДЫН БАЙРШУУЛСАН
ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ**

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудын байршуулсан харилцах, хадгаламж	20,660,868	34,317,691

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

25. РЕПО ХЭЛЦЭЛ

	2015 МЯН.ТӨГ	2014 МЯН.ТӨГ
Репо хэлцэл	100,299,411	179,763,676

Репо хэлцлийн дагуу Банк нь Монголбанкны үнэт цаасыг ирээдүйд буцаан худалдан авах нөхцөлтэй борлуулсан. Үнэт цаас нь 4 хоногийн хугацаатай, зах зээлийн үнэ нь 2015 болон 2014 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэтэйгээ ойролцоо байсан.

26. ХАРИЛЦАГЧДЫН ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2015 МЯН.ТӨГ	2014 МЯН.ТӨГ
Засгийн газрын:		
- Харилцах данс	2,694,059	4,279,431
- Хугацаагүй хадгаламж	765,635	537,795
- Хугацаатай хадгаламж	7,177,258	-
Хувийн секторын:		
- Харилцах данс	94,487,744	81,369,132
- Хугацаагүй хадгаламж	17,623,668	31,524,892
- Хугацаатай хадгаламж	140,300,903	104,630,957
Иргэдийн:		
- Харилцах данс	12,292,747	16,763,330
- Хугацаагүй хадгаламж	89,394,012	116,161,964
- Хугацаатай хадгаламж	521,519,622	442,481,512
	886,255,648	797,749,013

Харилцагчдын харилцах, хадгаламжинд банкнаас гаргаж буй үл цуцлах санхүүгийн баталгаанд барьцаа хөрөнгө болгож байршуулсан төгрөгийн хадгаламж 2015 болон 2014 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар 5,530 сая (2014: 8,718 сая төгрөг) байна.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

27. ЗЭЭЛЭЭР АВСАН САНХҮҮЖИЛТ

	2015	2014
	мян.төг	мян.төг
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан санхүүжилтүүд		
Азийн Хөгжлийн Банк	59,520,898	56,045,929
Европын Сэргээн Босголт Хөгжлийн Банк (“ЕСБХБ”)	55,253,859	69,649,344
Олон Улсын Хөгжлийн ОПЕК Сан	39,751,395	37,269,192
Нидерландын Хөгжил Санхүүжилтийн Компани	36,544,881	36,110,652
Майкрофайнанс Энхансмент Фасилити ЭсЭй СИКАВ	30,464,029	47,856,073
Глобал Клаймет Нөхөрлөлийн Сан ЭсЭй СИКАВ	29,839,658	28,139,170
Австрийн Хөгжлийн Банк	26,063,562	28,543,013
Социете Де Промоушн Эт Дэ Партишипэйшн Поур Ла Ко- оперэйшн Экономик ЭсЭй	25,799,876	28,363,662
Дойчи Инвестишнз- Унд Энтвиклангсгеселлшафт		
ЭмБиЭйч	19,932,028	28,186,167
Бичил, Жижиг Дунд Бизнесийн Бонд ЭсЭй	19,539,246	18,396,177
Банк Им Бистум Эссэн ИЖи	17,067,608	11,393,609
Триодос Сикав II – Триодос Майкрофайнанс Фандз	12,436,055	11,962,985
Триодос Фэйр Шэйр Сан	12,435,522	11,962,985
Гуевоура Сан	11,368,153	4,698,621
Калверт Соушл Инвестмент Фаундэйшн, Инк.	10,237,833	9,666,637
Кредит Свисс Майкрофайнанс Менежмент Компани	10,100,629	24,686,080
ВиДиКэй Спаарбанк	8,173,103	7,704,086
КэйСиДи Майкрофайнанзфондз	6,051,811	5,717,139
Ойкокредит, Эдийн Засгийн Хөгжлийн Хамтарсан		
Нийгэмлэг	5,728,920	14,006,811
РеспонсАбилити СИКАВ (Люкс) Майкрофайнанз Фандз	4,040,252	11,382,843
Кредитансталт фуер Виедеранфбау	3,711,661	3,403,570
РеспонсАбилити СИКАВ (Люкс) Майкрофайнанз Лидерз		
Фанд	2,020,126	1,908,070
КИВА	463,508	1,135,809
Дуэл Ретурн Фанд СИКАВ	1,995	1,791,159
Капитал Гестион – Майкрофайнанс	1,552	7,573,517
ЭСИБи Бичил Санхүүжилтийн сан	-	5,205,450
Олон Улсын Хөрөнгө Оруулалтын Банк	-	10,030,526
Азийн Бичил Санхүүжилтийн Эхлэл Зээлийн Сан	-	7,139,360
Уолберг Инвест ЭсЭй	-	1,891,604
Нидерландын Олон Улсын Групп	-	9,094,640

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

27. ЗЭЭЛЭЭР АВСАН САНХҮҮЖИЛТ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан санхүүжилтүүд (үргэлжлэл)		
РеспонсАбилити СИКАВ (Люкс) Санхүүжилтийн Сан	-	2,840,951
Эмэржинг Сустенабл Фандз	-	684,526
Финетик Бичил Санхүүжилт	-	1,941,652
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан нийт санхүүжилт	446,548,160	546,382,009
Засгийн газар, төрийн байгууллагуудаас авсан санхүүжилт		
Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сан	86,977,224	83,694,687
Монголбанк	86,449,141	142,768,473
Сангийн Яам/Японы Олон Улсын Хамтын Ажиллагааны Банк	11,984,471	12,394,584
Сангийн Яам	7,161,213	9,860,021
Азийн Хөгжлийн Банк	1,485,663	2,248,857
Хөдөөгийн ядуурлыг бууруулах хөтөлбөр	1,459,840	2,073,412
Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сан – Улаанбаатар хот	1,083,654	1,080,335
Хөдөлмөр Эрхлэлтийг Дэмжих Сан	24,998	2,476,077
Бичил Санхүүгийн Хөгжлийн Сан	379	503,124
Засгийн газар, төрийн байгууллагуудаас авсан нийт санхүүжилт	196,626,583	257,099,570
Бусад компаниудаас авсан санхүүжилт		
Оюу Толгой ХХК	45,476	78,879
Зээлээр авсан санхүүжилтийн нийт дүн	643,220,219	803,560,458

Засгийн газар, төрийн байгууллагаас авсан, дээр дурдсан бүх санхүүжилтүүд нь Монгол Улсын Засгийн газартай холбоотой болно.

Банк нь тайлант хугацааны туршид өр төлбөрөө хугацаанаас нь өмнө урьдчилан төлөөгүй (2014: Тэг). 2015 болон 2014 оны туршид Банк үндсэн болон хүүгийн өр төлбөрийг хугацаанд нь төлж барагдуулсан.

27. ЗЭЭЛЭЭР АВСАН САНХҮҮЖИЛТ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Зээлийн гэрээнүүдийн ихэнх нь тодорхой шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангаж байхыг банкнаас шаарддаг ба тус нөхцөлүүдийг дараах төрлүүдэд ангилан үзүүлж болно:

- Өөрийн хөрөнгийн харьцаа (эрсдлээр жигнэсэн өөрийн хөрөнгийн харьцаа, төлбөрийн чадварын харьцаа, 1 дүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа)
- Санхүүгийн эрсдэлийн харьцаанууд (актив, пассивын төлөгдөх хугацааны харьцаа, гадаад валютын эрсдэлийн харьцаа, нийт гадаад валютын нээлттэй позиц, нэгж гадаад валютын эрсдэлийн харьцаа, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын харьцаа, нийт хүүгийн эрсдэлийн харьцаа);
- Зээлийн эрсдэлийн харьцаанууд (Эрсдэлтэй зээлийн багцын эрсдэл, шугаман зээлийн эрсдэлийн харьцаа, алдагдлаар хаасан зээлийн харьцаа, том зээлдэгч болон өөрийн хөрөнгийн харьцаа, холбогдох этгээдэд олгосон зээлийн харьцаа, нийт том зээлдэгчдийн эрсдэлийн харьцаа);
- Бусад харьцаанууд (Хадгаламж зээлийн харьцаа, хүү төлөх чадварын эрсдэл, үндсэн хөрөнгө ба нийт хөрөнгийн харьцаа, үндсэн хөрөнгө, өөрийн хөрөнгийн хөрөнгө оруулалтын харьцаа, үйл ажиллагааны зардал болон ашгийн харьцаа гэх мэт.).

Биелүүлсэн байх шаардлагатай харьцаануудыг хангаагүй тохиолдолд холбогдох зээлийн үүрэг биелэгдээгүйд тооцогдох буюу зээл нь нэхэмжилсэн үед төлөгдөх шаардлагатай болно. Тиймээс харьцаануудын биелэлтэнд холбогдох хэлтэс, ажилтнууд (санхүү, бүртгэлийн газар, санхүү эрхэлсэн захирал, мөн эрсдэлийн нэгдсэн удирдлагын газар, хөрөнгө зохицуулалтын газар, зээлийн удирдлагын газар г.м.) улирал тутамд хяналт тавин ажилладаг. Тодорхой харьцааны биелэлт хангагдахгүйг урьдчилан мэдсэн буюу олж илрүүлсэн тохиолдолд удирдлага нь шалгуур үзүүлэлтийн биелэлтийг хангах үүргээс түр чөлөөлөгдөх хүсэлт гаргах, харьцааг өөрчлөн гэрээг шинээр байгуулах зэрэг зохистой арга хэмжээг авдаг.

2015 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар, Банк нь 8,173,103 мянган төгрөгийн үлдэгдэл дүн бүхий нэг зээлээс бусад бүх л зээлүүдийн шалгуур үзүүлэлтүүдийг биелүүлсэн. Уг зээлийн хувьд Банкны удирдлага шалгуур үзүүлэлтийн биелэлтийг хойшлуулах зөвшөөрөл авахаар хүсэлт илгээсэн ба өр төлбөрийг 1 жилээс дотогш ангилал руу шилжүүлсэн.

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Санхүүгийн байгууллагууд болон бусдаас авсан санхүүжилт		
1 жилийн хугацаатай	309,253,369	286,598,833
1 – 5 жилийн хугацаатай	317,251,128	489,871,058
5 – аас дээш жилийн хугацаатай	16,715,722	27,090,567
Зээлээр авсан санхүүжилтийн нийт дүн	643,220,219	803,560,458

28. ХОЁРДОГЧ ӨГЛӨГ

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци	90,050,609	84,842,434
КэйЭфДаблю, Франкфурт ам Майн	8,151,183	7,407,671
Инкофин Импульс Бичил Санхүүгийн Хөгжлийн Сан	6,014,950	5,675,237
	104,216,742	97,925,342

Олон Улсын Санхүүгийн Корпорациас авсан хоёрдогч өглөг

- (i) 2010 оны 8-р сарын 19-нд Олон Улсын Санхүүгийн Корпорациас 5,000,000 ам.долларын хөрвөх эрхтэй хоёрдогч зээл авсан ба уг зээл нь 2018 оны 12-р сарын 15-нд эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй. Үүний дагуу хувьцаанд хөрвүүлэх сонголтыг зөвхөн ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчид нэмэлт хувьцаа гаргахыг зөвшөөрсөн бөгөөд ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн зарим хувьцаа эзэмшигчид нь өөрсдийн давуу эрхээ эдлэхээс татгалзсан тохиолдолд хийж болно. Энэ нөхцөлд Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци нь ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн үлдэгдэл хувьцааг өмнөх хувьцаа эзэмшигчдэд санал болгосон үнэтэй ижил үнээр худалдан авах эрхтэй. Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци нь хувьцааг бэлэн мөнгөөр худалдан авах эсхүл хоёрдогч өглөгийн үлдэгдлийг эргүүлэн төлөх хүсэлтээ Банкинд гаргах замаар хувьцааг худалдан авах эрхтэй.

Хувьцаанд хөрвүүлэхээр шийдвэрлэсэн үед Олон Улсын Санхүүгийн Корпорацийн шинээр эзэмших хувьцаа нь бүрэн саналын эрхтэй энгийн хувьцаа байх бөгөөд ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн бусад бүх хувьцаатай тэнцүү эрхтэй байна. Уг хувьцааны нийт хэмжээ нь ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн нийт хувьцаат капиталын 20%-иас илүү байж болохгүй.

Банк нь банкны үйл ажиллагаа явуулах тусгай зөвшөөрлөө алдах, төлбөрийн чадвараа алдах, татан буугдах, бүтцийн зохион байгуулалтад орох болон Монголбанкнаас зөвшөөрөл авснаас бусад бүх тохиолдолд зээлийг хугацаа дуусахаас нь өмнө эргэн төлж болохгүй.

Тус зээлийн жилийн хүү нь 6 сарын Лайбор + 6.5 хувийн хувьсах хүүтэй юм. 2015 оны 12-р сарын 31- нээрх үр ашигт хүү жилийн 7.247% (2014 онд 6.839%) байсан. Банк татан буугдах тохиолдолд тус өглөг нь бусад бүх зээлдүүлэгчдийн өр төлөгдсөний дараагаар төлөгдөнө.

- (ii) 2012 оны 6-р сард Банк нь ОУСК-тай 40,000,000 ам.долларын хоёрдогч зээлийн гэрээнд гарын үсэг зурсан. Банк нь энэ зээлийг 2 салгаж хүлээж авах юм: 9,000,000 ам.долларыг 2012 оны 12-р сард жилийн 8.955%-ийн тогтмол хүүтэйгээр, 31,000,000 ам.долларыг 2014 онд 6 сарын Лайбор + 7.4% - ийн жилийн хүүтэйгээр. 2015 оны 12-р сарын 31 нд 31,000,000 ам.долларын үр ашигт хүү 7.925% (2014: 7.72%) байсан. Уг хоёрдогч өглөг нь 2020 оны 12-р сард эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй.

28. ХОЁРДОГЧ ӨГЛӨГ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

КэйЭфДаблю, Франкфурт ам Майнаас авсан хөрвөх нөхцөлтэй хоёрдогч өглөг

Банк нь КэйЭфДаблюгаас 1,800,000 евротой тэнцэх 2,747,230 ам.долларын, хөрвөх нөхцөлтэй, арван жилийн хугацаатай хоёрдогч өглөгийг авсан. Зээлийн хүүгийн дээд хязгаар жилийн 9% байна. Тайлант жилд тус зээлийн үр ашигт хүү нь жилийн 6.175 % (2014 онд 5.688%) байна.

Хөрвөх эрхтэй хоёрдогч зээлийг 2017 оны 7-р сарын 20-нд бэлэн мөнгөөр бүхэлд нь эргэн төлөх эсхүл хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын шийдвэрийн дагуу Банкны толгой компани болох ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа руу хөрвүүлж болно. Хувьцаанд хөрвүүлэх сонголтыг зөвхөн ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчид нэмэлт хувьцаа гаргахыг зөвшөөрсөн бөгөөд ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн зарим хувьцаа эзэмшигчид нь хувьцаа эхний ээлжинд худалдан авах давуу эрхээ эдлэхээс татгалзсан тохиолдолд хийж болно. Энэ тохиолдолд ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК үлдэгдэл хувьцаануудыг өмнөх хувьцаа эзэмшигчдэд санал болгосонтой ижил үнээр КэйЭфДаблю-д санал болгох үүрэгтэй. ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн капиталын хэмжээг өсгөх зориулалтаар шинээр гаргах хувьцааны үнийг хувьцаа эзэмшигчдийн хурлаар тогтооно. Энэ нөхцөл байдалд КэйЭфДаблю хувьцаанд хөрвүүлэх сонголтоо хэрэгжүүлэхдээ хувьцааг бэлэн мөнгөөр худалдан авах эсхүл КэйЭфДаблю хоёрдогч өглөгийн үлдэгдлийг эргүүлэн төлөх хүсэлтийг Банкинд гаргаж эргүүлэн авсан эх үүсвэрээ ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа худалдан авахад зарцуулж болно. Аль ч сонголтын хувьд КэйЭфДаблю ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцааг худалдан авахад төлөх төлбөр ижил дүнтэй байна.

Хувьцаанд хөрвүүлэхээр шийдвэрлэсэн үед КэйЭфДаблю-гийн шинээр эзэмших хувьцаа нь бүрэн саналын эрхтэй энгийн хувьцаа байх бөгөөд ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн бусад бүх хувьцаатай тэнцүү эрхтэй байна. Уг хувьцааны нийт хэмжээ нь ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн нийт хувьцаат капиталын 20%-иас илүү байж болохгүй.

Банк нь банкны үйл ажиллагаа явуулах тусгай зөвшөөрлөө алдах, төлбөрийн чадвараа алдах, татан буугдах, бүтцийн зохион байгуулалтад орох болон Монголбанкнаас зөвшөөрөл авснаас бусад бүх тохиолдолд зээлийг хугацаа дуусахаас нь өмнө эргэн төлж болохгүй. Банк татан буугдах тохиолдолд тус өглөг нь бусад бүх зээлдүүлэгчдийн өр төлөгдсөний дараагаар төлөгдөнө.

Инкофин Импульс Бичил Санхүүгийн Хөрөнгө Оруулалтын Сангаас авсан хоёрдогч өглөг

Энэхүү хоёрдогч өглөгийн зээлийг нэг удаагийн төлөлтөөр бэлэн мөнгө хэлбэрээр 2016 оны 12-р сард буюу зээл авснаас 84 сарын дараа төлнө. Зээлийн жилийн хүү 9.25% (2014 онд 9.25%) байна.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

29. ХОЙШЛОГДСОН НӨХЦӨЛТ ХАНДИВ

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Микро Энержи Кредит Корпораци (“МЭК”)	870,966	895,938
Цэвэр агаар сан	359,880	169,194
ЭКО сан	145,628	451,985
Жижиг Бизнес Боловсрол олгож Дэмжих Сүлжээ (“ЖББДС”)	71,646	67,684
Дэлхийн Эмэгтэйчүүдийн Банк (“ДЭБ”)	3,437	3,247
Ядууст Туслах Зөвлөх Нэгж (“ЯТЗН”)	3,180	3,004
Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци (“ОУСК”)	-	31,479
	1,454,737	1,622,531

Хойшлогдсон нөхцөлт хандивын хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Тайлант жилийн эхний үлдэгдэл	1,622,531	1,957,277
Тайлант жилд хүлээн авсан	229,316	569,132
Дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн	(397,110)	(903,878)
Тайлант жилийн эцсийн үлдэгдэл	1,454,737	1,622,531

30. БУСАД ӨР ТӨЛБӨР

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Өглөг	15,522,127	15,126,101
Клирингийн саатал	734,473	6,080,769
Ногдол ашгийн өглөг (Тодруулга 33)	39	39
	16,256,639	21,206,909

31. ЭНГИЙН ХУВЬЦАА

	Нэг бүр нь 2,719.06 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй энгийн хувьцааны тоо 2015	Нэг бүр нь 1,000 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй энгийн хувьцааны тоо 2014	2015 мян.төг	2014 мян.төг
1-р сарын 1-ний өдрөөр/ 12-р сарын 31-ний өдрөөр	<u>20,353,656</u>	<u>20,353,656</u>	<u>55,342,753</u>	<u>20,353,656</u>

31. ЭНГИЙН ХУВЬЦАА (Үргэлжлэл)

2015 оны 4-р сарын 1-нд Монгол Улсын Их Хурлаас баталсан төрөөс мөнгөний бодлогын талаар баримтлах үндсэн чиглэлийн дагуу, Монгол Банкнаас тогтоосон хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн доод хэмжээг Банк 2015 оны 12-р сарын 31-нд 16 тэрбум төгрөгөөс 50 тэрбум төгрөг болгон өсгөсөн.

Монгол Улсын Компаний тухай хуульд заасны дагуу хувь нийлүүлсэн хөрөнгө нь эргэлтэнд байгаа энгийн хувьцааны тоо болон нэгж хувьцааны нэрлэсэн үнээр тодорхойлогдох ба Банкны тухай хуульд зааснаар хувь нийлүүлсэн хөрөнгө нь хувьцаа эзэмшигчдийн оруулсан мөнгөн хөрөнгөөс бүрдэнэ.

2014 оны 12-р сарын 31-нд Банкны өөрийн хөрөнгө нь 20.4 тэрбум төгрөг байсан ба өөрийн хөрөнгө нь нэг бүр нь 1,000 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй 20,353,656 ширхэг энгийн хувьцаа болон 2004 оноос хойш гаргасан 34,989 сая төгрөгийн хувьцааны нэмж төлөгдсөн капиталас бүрдэж байсан.

Дээрх шаардлагыг хангахын тулд Банк 2015 оны 9-р сарын 17-ны өдрийн Төлөөлөн Удирлах Зөвлөлийн тогтоолоор нэгж хувьцааны нэрлэсэн үнийг 1,000.00 төгрөгөөс 2,719.06 төгрөг болгож өсгөсөн.

2015 оны 12-р сарын 31 –нээр Банк нэг бүр нь 2,719.06 төгрөг (2014 онд: 1,000.00 төгрөг)-ийн нэрлэсэн үнэтэй 20,353,656 ширхэг (2014 он: 20,353,656) энгийн хувьцаатай байсан.

Банк нь нэг төрлийн хувьцаатай ба нэгж хувьцаа бүр нэг саналын эрхтэй. Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлөөс санал болгосон завсрын ногдол ашгаас бусад ногдол ашгийг Хувьцаа Эзэмшигчдийн ээлжит хурлаас баталдаг. Банкыг татан буулгах тохиолдолд, тэргүүн ээлжийн үүргийг барагдуулсны дараа үлдсэн хөрөнгөөс хувьцаа эзэмшигчид хувь тэнцүүлэн авах эрхтэй.

32. БУСАД НӨӨЦ

Тайлант жилийн туршид бусад нөөцөд хөдөлгөөн гараагүй бөгөөд тайлант өдрийн байдлаар, энэхүү нөөц сангийн зориулалтын талаар ТУЗ-өөс баримталж буй тодорхой бодлого байхгүй байна.

33. НОГДОЛ АШИГ

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
1-р сарын 1-ний өдрөөр, ногдол ашгийн өглөг	39	1,243
Тайлант жилд зарласан ногдол ашиг	-	-
Тайлант жилд төлсөн ногдол ашиг	-	(1,204)
12-р сарын 31-ний өдрөөр, ногдол ашгийн өглөг (Тодруулга 30)	39	39

34. МӨНГӨ БА ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ХӨРӨНГӨ

		2015 мян.төг	2014 мян.төг
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкин дахь харилцах	13	183,893,271	187,780,433
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудад	14		
байршуулсан харилцах, хадгаламж		99,107,298	138,422,940
Монголбанкны үнэт цаас	17	109,790,430	79,862,222
Засгийн газрын үнэт цаас	17	222,924,880	116,442,440
		<u>615,715,879</u>	<u>522,508,035</u>
Хасах нь: Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагааг үл санхүүжүүлэх, Монголбанкинд заавал байлгах нөөц (Тодруулга 13)		(120,303,383)	(110,568,265)
Хасах нь: Бусад банкинд байршуулсан, анхны дуусах хугацаа нь гурван сараас дээш харилцах, хадгаламж		(60,629,517)	(76,379,494)
Хасах нь: Монголбанкны анхны дуусах хугацаа нь гурван сараас дээш үнэт цаас		-	-
Хасах нь: Засгийн газрын анхны дуусах хугацаа нь гурван сараас дээш үнэт цаас		(178,936,214)	(42,732,781)
Нийт мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө		<u>255,846,765</u>	<u>292,827,495</u>

МӨНГӨН БУС ГҮЙЛГЭЭ

Тайлант жилд Банк 117,086 сая төгрөгийн (2014 он: 52,973 сая төгрөг) 8% -ийн ипотекийн зээлээр баталгаажсан үнэт цаасыг Монголын Ипотекийн Корпораци болон түүний бүрэн эзэмшлийн Тусгай Зориулалтын Компани (цаашид хамтад нь “МИК ТЗК” гэх)- д худалдаж, 105,378 сая төгрөг(2014 он: 47,676 сая төгрөг)- ийн ипотекийн зээлээр баталгаажсан давуу эрхтэй транч (“ИЗББ”) ба 11,708 сая төгрөг (2014 он: 5,297 сая төгрөг)-ийн энгийн транч авсан.

Тайлант жилд Банк ипотекийн зээлээр баталгаажсан 105,378 сая төгрөг (2014 он: 60,912 сая төгрөг)-ийн давуу эрхтэй транч (“ИЗББ”) худалдан Монголбанкнаас авсан 4%-ийн хүүтэй санхүүжилтийг төлсөн. (18-р тодруулгыг харна уу).

35. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРҮҮДИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ

Бодит үнэ цэнийг тодорхойлох ба бодит үнэ цэнийн зэрэглэл

Банк нь үнэлгээний техникүүдийг ашиглан санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлох, толилуулахдаа дараах шатлалуудыг хэрэглэдэг. Үүнд:

Зэрэглэл 1: Бодит үнэ цэнэ нь ижил төстэй актив, пассивын идэвхтэй зах зээл дээр тогтоосон үнэд үндэслэсэн байх;

Зэрэглэл 2: Бодит үнэ цэнийг хэмжихдээ хэрэглэсэн мэдээ нь зах зээл дээрээс шууд ба шууд бусаар олдох боломжтой бусад техникүүд; ба

Зэрэглэл 3: Зах зээлийн мэдээлэлд үндэслэгдээгүй мэдээ ашиглан бодит үнэ цэнийг тооцоолох арга ашиглан тооцоолсон техникүүд.

Дараах хүснэгтэнд бодит үнэ цэнээрээ бүртгэгдсэн санхүүгийн хэрэгслүүдийг бодит үнэ цэнийн зэрэглэлээр нь ангилан үзүүлэв:

	Зэрэглэл 1 мян.төг	Зэрэглэл 2 мян.төг	Зэрэглэл 3 мян.төг	Нийт мян.төг
2015.12.31-ний өдрөөр				
Санхүүгийн хөрөнгө				
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд				
Валютын своп хэлцэл	-	2,307,271	-	2,307,271
Валютын форвард хэлцэл	-	-	-	-
	-	2,307,271	-	2,307,271
Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө				
Тогтмол орлоготой хөрөнгө оруулалтууд	-	18,778,377	-	18,778,377
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмчийн үнэт цаас	-	-	860,790	860,790
	-	18,778,377	860,790	19,639,167
Санхүүгийн өр төлбөр				
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд				
Валютын своп хэлцэл	-	6,650,488	-	6,650,488
Валютын форвард хэлцэл	-	18,941	-	18,941
	-	6,669,429	-	6,669,429
2014.12.31-ний өдрөөр				
Санхүүгийн хөрөнгө				
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд				
Валютын своп хэлцэл	-	1,469,087	-	1,469,087
Валютын форвард хэлцэл	-	-	-	-
	-	1,469,087	-	1,469,087
Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө				
Тогтмол орлоготой хөрөнгө оруулалтууд	-	6,929,591	-	6,929,591
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмчийн үнэт цаас	-	-	821,800	821,800
	-	6,929,591	821,800	7,751,391
Санхүүгийн өр төлбөр				
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд				
Валютын форвард хэлцэл	-	2,427,739	-	2,427,739

35. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРҮҮДИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Бодит үнэ цэнийг тодорхойлох ба бодит үнэ цэнийн зэрэглэл (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнээрээ хэмжигддэггүй ч бодит үнэ цэнэ нь бодит үнэ цэнийн хүснэгтэнд толилуулагддаг санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр

Ашиглах боломжтой зах зээлийн өгөгдлүүдийг ашиглан үнэлгээний аргачлал (дискаунтлагдсан мөнгөн урсгалын загвар) дээр суурилан Банкны тооцсон эдгээр санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн бодит үнэ цэнэ нь 2 дугаар түвшинд ангилагддаг.

1 болон 2 дугаар түвшний хоорондох хөдөлгөөн

Бодит үнэ цэнээрээ бүртгэгдсэн, санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрүүдийн бодит үнэ цэнийн 1 болон 2 дугаар түвшний хооронд ямар нэг хөдөлгөөн гараагүй.

Гол таамаглалуудын өөрчлөлтийн бодит үнэ цэнээр хэмжигдсэн 3 дугаар түвшний санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн бодит үнэ цэнийн нөлөө

Бодит үнэ цэнийг найдвартай тооцоолох боломжгүй тул 3 дугаар түвшний санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тооцоолох таамаглалын боломжит өөрчлөлтийн нөлөөг өртгөөр нь бүртгэсэн.

Бодит үнэ цэнээрээ тусгагдаагүй санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бодит үнэ цэнэ

Санхүүгийн тайланд бодит үнэ цэнээрээ хараахан бүртгэгдээгүй байгаа санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашиглах аргачлал, таамаглалыг доор харуулав.

Бодит үнэ цэнэ нь дансны үнэтэйгээ ойролцоо хөрөнгө

Дуусах хугацаа нь богино (нэг хүртэл жил) болон түргэн борлогдох санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрүүдийн дансны үнийг бодит үнэ цэнэтэйгээ ойролцоо гэж үзнэ. Уг таамаглалыг хугацаагүй болон хугацаатай хадгаламж, янз бүрийн хүүтэй санхүүгийн хэрэглүүрүүдэд мөн ашиглана. Удирдлагын гүйцэтгэсэн бодит үнэ цэнийн үнэлгээнд үндэслэн бодит үнэ цэнийг нь тооцсон нэгээс дээш жилийн хугацаатай бусад банк санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламжийн бодит үнэ цэнэ нь санхүүгийн байдлын тайлан дахь дансны үнэтэй ойролцоо байна. Энэ нь голчлон ижил төрлийн хадгаламжийн бүтээгдэхүүнүүдийн өнөөгийн зах зээлийн хүүний түвшин нь анхны зах зээлийн хүүний түвшнээс хол зөрүүгүй байгаатай холбоотой.

35. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРҮҮДИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)
Бодит үнэ цэнийг тодорхойлох ба бодит үнэ цэнийн зэрэглэл (үргэлжлэл)
Тогтмол хүүтэй санхүүгийн хэрэглүүр

Хорогдуулсан өртгөөр илэрхийлэгдсэн тогтмол хүүтэй санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг Монгол улс дах ижил төстэй санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн одоогийн зах зээлийн хүү болон тэдгээр санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрсөн үеийн зах зээлийн хүүтэй харьцуулан тооцно.

Санхүүгийн тайланд бодит үнэ цэнээрээ тусгагдаагүй Банкны санхүүгийн хэрэгслүүдийг ангилал бүрээр нь дансны болон бодит үнэ цэнээр нь харьцуулан дараах хүснэгтээр харууллаа. Энэхүү хүснэгтэд санхүүгийн бус хөрөнгө болон санхүүгийн бус өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг оруулаагүй болно.

2015 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр	Тодруулга	Дансны үнэ мян.төг	Бодит үнэ цэнэ мян.төг
Санхүүгийн хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкн дахь харилцах	13	183,893,271	183,893,271
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан харилцах, хадгаламж	14	99,107,298	99,107,298
Урвуу репо хэлцэл	15	9,981,555	9,981,555
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	16	2,307,271	2,307,271
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт			
- арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй		-	-
- борлуулахад бэлэн	17	19,639,167	19,639,167
- дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	17	373,542,234	373,542,234
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	18	1,171,289,306	1,177,931,328
Бусад хөрөнгө	19	3,105,331	3,105,331
		1,862,865,433	1,869,507,455
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагуудын байршуулсан харилцах, хадгаламж	24	20,660,868	20,660,868
Репо хэлцэл	25	100,299,411	100,299,411
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	26	886,255,648	886,255,648
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	16	6,669,429	6,669,429
Зээлээр авсан санхүүжилт	27	643,220,219	645,137,245
Хоёрдогч өглөг	28	104,216,742	106,721,907
Бусад өр төлбөр	30	8,795,536	8,795,536
		1,770,117,853	1,774,540,044

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

35. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРҮҮДИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2014 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр	Тод- руулга	Дансны үнэ мян.төг	Бодит үнэ цэнэ мян.төг
Санхүүгийн хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкин дахь харилцах	13	187,780,433	187,780,433
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан харилцах, хадгаламж	14	138,422,940	138,422,940
Урвуу репо хэлцэл	15	152,799,124	152,799,124
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	16	1,469,087	1,469,087
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт			
- арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй		-	-
- борлуулахад бэлэн	17	7,751,391	7,751,391
- дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	17	211,594,397	211,594,397
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	18	1,313,697,656	1,327,022,796
Бусад хөрөнгө	19	1,162,016	1,162,016
		2,014,677,044	2,028,002,184
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагуудын байршуулсан харилцах, хадгаламж	24	34,317,691	34,317,691
Репо хэлцэл	25	179,763,676	179,763,676
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	26	797,749,013	797,749,013
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	16	2,427,739	2,427,739
Зээлээр авсан санхүүжилт	27	803,560,458	806,506,445
Хоёрдогч өглөг	28	97,925,342	100,665,549
Бусад өр төлбөр	30	13,352,137	13,352,137
		1,929,096,056	1,934,782,250

36. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ ХАРИУЦЛАГА

Харилцагчдын санхүүгийн хэрэгцээ шаардлагыг хангахын тулд, Банк янз бүрийн цуцалж үл болох санхүүгийн хэлцлүүдэд оролцдог. Хэдийгээр, эдгээр үүрэг хариуцлагууд нь санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдахгүй байж болох ч, эдгээр нь зээлийн эрсдэл агуулдаг бөгөөд үүгээрээ Банкны хүлээж буй эрсдэлийн нэг хэсэг юм.

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
Болзошгүй өр төлбөр		
Санхүүгийн баталгаа	16,238,682	12,677,708
Гүйцэтгэлийн болон тендерийн баталгаа	8,150,455	17,745,358
Аккредитив	3,304,052	19,907,191
	27,693,189	50,330,257
Үүрэг		
Олгогдоогүй зээл	25,767,574	25,752,212
Нийт	53,460,763	76,082,469

36. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ ХАРИУЦЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**Болзошгүй өр төлбөр**

Аккредитив, баталгаа (нээлттэй аккредитив хамрагдана) нь тусгай үйл явдал тохиолдоход харилцагчийн өмнөөс голдуу бараа бүтээгдэхүүний импорт болон экспорттой холбоотойгоор төлбөр хийх үүргийг Банкинд ногдуулдаг. Баталгаа, нээлттэй аккредитив нь зээлийн эрсдэлтэй ижил эрсдэлийг агуулдаг. Эдгээр гүйлгээний улмаас материаллаг алдагдал гарахгүй гэсэн хүлээлттэй байна.

Олгогдоогүй зээл

Зээлийн хэмжээг нэмэхээр шийдвэрлэсэн нь Банкны зүгээс зээл олгох, зээлийн шугам нээх гэрээт үүргүүдийг хүлээснийг илэрхийлдэг. Ийм үүргүүд нь тогтсон дуусах хугацаа эсхүл цуцлах бусад төрлийн заалтуудтай байдаг. Зээл олгох үүрэг нь хэрэгжээгүй байтал тус үүргийнх нь хугацаа нь дууссан байж болох тул гэрээнд заасан дүн нь ирээдүйн мөнгөний шаардлагыг илэрхийлдэг гэсэн ойлголт биш юм.

Зээлийн хэмжээг нэмэх шийдвэрүүд нь харилцагчийн тодорхой шалгууруудыг хангах явдлаас шууд шалтгаалдаг учраас зээлийн боломжит алдагдал нь нийт хэрэгжээгүй үлдсэн зээл олгох үүргүүдийн дүнгээс бага байна. Богино хугацаат зээлийн үүргээс голдуу урт хугацаат зээлийн үүрэг нь илүүтэйгээр зээлийн эрсдэлтэй байдаг тул банк нь зээлийн үүргүүдийнхээ дуусах хугацааг хянаж байдаг.

Бусад үүрэг хариуцлагууд

	2015	2014
	мян.төг	мян.төг
Батлагдаж, гэрээ байгуулсан:		
Үндсэн хөрөнгө	1,507,432	1,061,475
Зөвлөгөө өгөх үйлчилгээ	151,694	-
Биет бус хөрөнгө	115,567	52,668
Сургалт	-	15,000
Зар сурталчилгаа	-	8,745
Хангамжийн материал	26,849	4,253
	1,801,542	1,142,141

Үйл ажиллагааны түрээсийн үүрэг – Банк түрээслэгчээр

Банк нь цуцлах боломжтой, үйл ажиллагааны түрээсийн гэрээний дагуу түрээслэгч болж төрөл бүрийн барилгыг үйл ажиллагаа явуулах зорилгоор түрээслэдэг. Банк эдгээр гэрээнүүдийн хугацааг дуусгавар болгох тохиолдолд мэдэгдлээ нэг сарын өмнө өгөх үүрэгтэй. Түрээсийн гэрээнд аливаа шинэчлэх, худалдан авах, сайжруулах боломжуудыг тусгаагүй ба Банк эдгээр түрээсийн гэрээний тал болсноор аливаа хязгаарлалтууд тавигдаагүй болно.

Үйл ажиллагааны түрээсийн үүрэг – Банк түрээслүүлэгчээр

Банк нь цуцлах боломжтой, үйл ажиллагааны түрээсийн гэрээний дагуу түрээслүүлэгч болж төрөл бүрийн барилгыг үйл ажиллагаа явуулах зорилгоор түрээслүүлдэг. Банк эдгээр гэрээнүүдийн хугацааг дуусгавар болгох тохиолдолд мэдэгдлээ нэг сарын өмнө өгөх үүрэгтэй. Түрээсийн гэрээнд аливаа шинэчлэх, худалдан авах, сайжруулах

36. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ ХАРИУЦЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Үйл ажиллагааны түрээсийн үүрэг – Банк түрээслүүлэгчээр (Үргэлжлэл)

боломжуудыг тусгаагүй ба Банк эдгээр түрээсийн гэрээний тал болсноор аливаа хязгаарлалтууд тавигдаагүй болно.

Шүүхийн нэхэмжлэл

Бизнесийн онцлог шинж чанарын улмаас Банкны салбарт шүүхээр асуудлыг шийдэх явдал энгийн үзэгдэл байдаг. Банк нь шүүхийн нэхэмжлэлтэй хэрхэн ажиллах талаар тогтсон журамтай. Нэгэнт мэргэжлийн зөвлөгөө авсан, гарч болох хохирлын хэмжээг зохистойгоор тооцоолсон бол Банк нь тухайн нэхэмжлэлийн банкны санхүүгийн байдалд үзүүлж болох сөрөг нөлөөллөөс хамгаалан дансандаа залруулах бичилт хийнэ. Тайлант жилийн эцэст Банкинд шийдэгдээгүй шүүхийн нэхэмжлэл байхгүй байсан.

Татварын хууль тогтоомж

Монгол Улсын татвар, валют болон гаалийн талаарх хууль тогтоомж нь өөр өөр ойлголтуудыг төрүүлэхээр бөгөөд түүний хажуугаар байнга өөрчлөгдөж байдаг. Банкны ажил гүйлгээнүүдэд нөлөөлсөн эдгээр хууль тогтоомжийн талаарх удирдлагын ойлголт нь татварын байгууллагуудаар шалгагдаж болох юм.

Монгол улсын татварын байгууллагууд нь үүнд өөрсдийн тайлбар болон үнэлгээндээ илүү бат байр суурь баримталж болох ба урьд өмнө нь хэлэлцэж байгаагүй үйл ажиллагаа болон ажил гүйлгээг татварын байгууллага энд үгүйсгэж болно. Үүний үр дүнд мэдэгдэхүйц хэмжээний нэмэлт татвар, торгууль болон алданги ногдуулж болох талтай. Татварын байгууллага нь шалгаж буй тайлант жилээс өмнөх 5 хүртэлх жилийн хугацааны татварын асуудлыг хөөн шалгах эрхтэй байдаг. Зарим тодорхой нөхцөл байдалд үүнээс ч өмнөх хугацааг хамран шалгах боломжтой юм.

Монгол Улсын шилжүүлгийн үнэ тогтоох тухай хууль тогтоомжууд нь дотоод, гадаадын шилжүүлгийн үнэ тогтоохтой холбоотой бүхий л хянах боломжтой ажил гүйлгээнүүдэд шилжүүлгийн үнийн залруулга хийж нэмэлт татвар ногдуулах боломжийг татварын байгууллагуудад олгодог. Гүйлгээний нөхцөл нь зах зээлийн нөхцлөөс өөр тохиолдолд татварын байгууллага нь татвар ногдуулах дүнгүүдийг залруулж нэмэлт татвар, торгууль болон алданги тооцох эрхтэй. Монгол Улсын шилжүүлгийн үнэ тогтоохтой холбоотой өнөөгийн дүрэм журмын товч, хураангуй байдлаас шалтгаалан уг асуудлын нөлөөг баттайгаар тооцоолох боломжгүй. Энэ нь байгууллагын санхүүгийн байдал буюу нийт үйл ажиллагаанд мэдэгдэхүйц нөлөөтэй байх магадлалтай юм.

Монгол улсын татварын хууль тогтоомжуудын, ялангуяа нэмэгдсэн өртгийн албан татвар, суутгагчийн албан татвар, аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар, хувь хүний орлогын албан татвар болон бусад татварын хуулиудын зарим нэгэн заалтууд нь тодорхой тайлбар зааварчилгаагүй байдаг. Ийм зарим нэг тохиолдолд удирдлага нь эдгээр тайлбарлалт нь тодорхой бус байх боломжтой хууль тогтоомжуудыг Банкинд ногдох татварын хувь хэмжээг бууруулах байдлаар тайлбарлан үнэлдэг.

36. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ ХАРИУЦЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Татварын хууль тогтоомж (үргэлжлэл)

Сүүлийн үед бий болсон захиргааны болон шүүхийн практикийн шинэчлэлийн үр дүнд дээрх тодорхой бус байдлын талаарх байр суурь улам хатуу хяналт шалгалтад өртөж болно. Хэдийгээр Банкны санхүүгийн байдал хийгээд нийт үйл ажиллагаанд томоохон нөлөө үзүүлэх боломжтой боловч татварын байгууллагын байр суурийг урьдчилан баттайгаар таамаглах боломжгүй болно. Энэ нь байгууллагын санхүүгийн байдал буюу нийт үйл ажиллагаанд мэдэгдэхүйц нөлөөтэй байх магадлалтай юм.

Удирдлага татварын хууль тогтоомжоос үүсэх эрсдэлүүдээ тогтмол эргэн хянаж байдаг ба өнөө үед баттайгаар урьдчилан харах боломжгүй нөхцөл байдлын улмаас ирээдүйд Банкны байр суурь өөрчлөгдөж болно.

37. ХӨРӨНГӨ БОЛОН ӨР ТӨЛБӨРИЙН ДУУСГАВАР БОЛОХ ХУГАЦААНЫ ШИНЖИЛГЭЭ

Дараах хүснэгтэд Банкны хөрөнгө ба өр төлбөрийн эргэн төлөгдөх, эсхүл барагдах хугацаагаар нь ангилсан шинжилгээг харуулсан. Тодруулга 39.3 "Төлбөрийн чадварын эрсдэл ба эх үүсвэрийн удирдлага"-аас Банкны зүгээс барагдуулах гэрээт үүргүүдийн бууруулж тооцоогүй хувилбарыг харна уу.

2015 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр	12 сар хүртгэх мян.төг	12 сараас дээш мян.төг	Нийт мян.төг
Санхүүгийн хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкин дахь харилцах	183,893,271	-	183,893,271
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан харилцах, хадгаламж	99,107,298	-	99,107,298
Урвуу репо хэлцэл	9,981,555	-	9,981,555
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	285,647	2,021,624	2,307,271
Санхүүгийн хэрэглүүр:			
- арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй	-	-	-
- борлуулахад бэлэн	1,475,777	18,163,390	19,639,167
- дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	343,299,311	30,242,923	373,542,234
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	518,996,394	652,292,912	1,171,289,306
Бусад хөрөнгө	2,554,477	550,854	3,105,331
	1,159,593,730	703,271,703	1,862,865,433
Санхүүгийн бус хөрөнгө			
Үндсэн хөрөнгө	-	34,796,900	34,796,900
Биет бус хөрөнгө	39,575	8,951,450	8,991,025
Бусад хөрөнгө	6,754,743	94,439	6,849,182
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө	19,229,982	-	19,229,982
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	-	3,412,101	3,412,101
	26,024,300	47,254,890	73,279,190
Нийт	1,185,618,030	750,526,593	1,936,144,623

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

37. ХӨРӨНГӨ БОЛОН ӨР ТӨЛБӨРИЙН ДУУСГАВАР БОЛОХ ХУГАЦААНЫ ШИНЖИЛГЭЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	12 сар хүртэлх мян.төг	12 сараас дээш мян.төг	Нийт мян.төг
2015 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр			
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудын байршуулсан харилцах, хадгаламж	20,660,868	-	20,660,868
Репо хэлцэл	100,299,411	-	100,299,411
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	669,060,347	217,195,301	886,255,648
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	5,216,110	1,453,319	6,669,429
Зээлээр авсан санхүүжилт	309,253,369	333,966,850	643,220,219
Хоёрдогч өглөг	6,014,950	98,201,792	104,216,742
Бусад өр төлбөр	3,498,847	5,296,689	8,795,536
	1,114,003,902	656,113,951	1,770,117,853
Санхүүгийн бус өр төлбөр			
Хойшлогдсон нөхцөлт хандив	1,454,737	-	1,454,737
Бусад өр төлбөр	2,786,759	4,674,344	7,461,103
Орлогын татварын өр	785,728	-	785,728
	5,027,224	4,674,344	9,701,568
Нийт	1,119,031,126	660,788,295	1,779,819,421
Цэвэр позиц	66,586,904	89,738,298	156,325,202

	12 сар хүртэлх мян.төг	12 сараас дээш мян.төг	Нийт мян.төг
2014 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр			
Санхүүгийн хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкин дахь харилцах	187,780,433	-	187,780,433
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан харилцах, хадгаламж	138,422,940	-	138,422,940
Урвуу репо хэлцэл	152,799,124	-	152,799,124
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	129,752	1,339,335	1,469,087
Санхүүгийн хэрэглүүр:			
- арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй	-	-	-
- борлуулахад бэлэн	161,491	7,589,900	7,751,391
- дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	206,343,519	5,250,878	211,594,397
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	555,838,730	757,858,926	1,313,697,656
Бусад хөрөнгө	549,512	612,504	1,162,016
	1,242,025,501	772,651,543	2,014,677,044

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

37. ХӨРӨНГӨ БОЛОН ӨР ТӨЛБӨРИЙН ДУУСГАВАР БОЛОХ ХУГАЦААНЫ ШИНЖИЛГЭЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2014 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр	12 сар хүртэлх мян.төг	12 сараас дээш мян.төг	Нийт мян.төг
Санхүүгийн бус хөрөнгө			
Үндсэн хөрөнгө	-	31,241,651	31,241,651
Биет бус хөрөнгө	195,244	8,212,431	8,407,675
Бусад хөрөнгө	5,346,957	93,128	5,440,085
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө	10,727,557	-	10,727,557
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	-	2,321,415	2,321,415
	16,269,758	41,868,625	58,138,383
Нийт	1,258,295,259	814,520,168	2,072,815,427

2014 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр	12 сар хүртэлх мян.төг	12 сараас дээш мян.төг	Нийт мян.төг
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудын байршуулсан харилцах, хадгаламж	34,317,691	-	34,317,691
Репозит хэлцэл	179,763,676	-	179,763,676
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	623,008,720	174,740,293	797,749,013
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	1,724,251	703,488	2,427,739
Зээлээр авсан санхүүжилт	314,738,003	488,822,455	803,560,458
Хоёрдогч өглөг	-	97,925,342	97,925,342
Бусад өр төлбөр	13,018,322	333,815	13,352,137
	1,166,570,663	762,525,393	1,929,096,056

Санхүүгийн бус өр төлбөр			
Хойшлогдсон нөхцөлт хандив	1,622,531	-	1,622,531
Бусад өр төлбөр	3,986,656	3,868,116	7,854,772
Орлогын татварын өр	401,316	-	401,316
	6,010,503	3,868,116	9,878,619
Нийт	1,172,581,166	766,393,509	1,938,974,675

Цэвэр позиц	85,714,093	48,126,659	133,840,752
--------------------	-------------------	-------------------	--------------------

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

38. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА

ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК нь Банкнйг эзэмшдэг. ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдийн жагсаалтыг Тодруулга 1-ээс харна уу.

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны явцад зээл олгох, хадгаламж байршуулах, гадаад валютын гуйвуулгын гүйлгээ хийх зэрэг хэд хэдэн гүйлгээг холбоотой талуудтай хийсэн. Эдгээр ажил гүйлгээг арилжааны нөхцлөөр зах зээлийн ханшаар гүйцэтгэсэн.

12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар, Банкны хувьд холбоотой талуудтай хийсэн гүйлгээ болон тухайн өдрөөрх дансны үлдэгдэл нь дараах байдалтай байна. Үүнд:

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
а) Холбоотой компаниудад олгосон зээл болон урьдчилгаа		
Толгой компани	8,773,138	8,778,839
Толгой компанийн бусад охин компаниуд	<u>2,997,182</u>	<u>1,523,177</u>
	<u>11,770,320</u>	<u>10,302,016</u>
Банкны Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн Гишүүд болон гол удирдах албан тушаалтнууд	<u>1,653,946</u>	<u>2,116,556</u>
	<u>13,424,266</u>	<u>12,418,572</u>

Холбоотой талуудад олгосон барьцаат зээл болон урьдчилгаа нь жилийн 6.5%-иас 27.6% (2014 онд 6.5%-27.6%)-ийн хүүтэй ба 1-ээс 20 хүртэл жилийн эргэн төлөгдөх хугацаатай байна. Тайлант жилд эдгээр зээлээс олсон хүүгийн орлого нь 1,673.9 сая төгрөг (2014 онд 2,894.3 сая төгрөг) болно.

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
б) Холбоотой компаниудын харилцах, хадгаламж:		
Толгой компани	81,434	330,566
Толгой компанийн бусад охин компаниуд	7,289,376	13,948,882
Толгой компанийн хувьцаа эзэмшигчид	<u>1,692,262</u>	<u>1,623,768</u>
	<u>9,063,072</u>	<u>15,903,216</u>
Банкны Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн Гишүүд болон гол удирдах албан тушаалтнууд	<u>1,500,727</u>	<u>1,486,837</u>
	<u>10,563,799</u>	<u>17,390,053</u>

Холбоотой талуудын байршуулсан харилцах, хадгаламж нь жилийн 0%-иас 16.1% (2014 онд 0%-иас 15.0%)-ийн хүүтэй байсан. Дээрх харилцах болон хадгаламж эзэмшигчдэд тайлант жилд 974.5 сая төгрөг (2013 онд 481.6 сая төгрөг)-ийн хүүгийн зардал төлсөн.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

38. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
в) ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдээс авсан зээл:		
Европийн Сэргээн Босголт Хөгжлийн Банк	55,253,859	69,649,344
	<u>55,253,859</u>	<u>69,649,344</u>

ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдээс авсан зээл нь жилийн 2.95%-иас 15.46% (2014 онд 2.59%-иас 12.24%)-ийн хүүтэй байсан. Тайлант жилд эдгээр зээлд төлсөн хүүгийн зардал нь 5,937.61 сая төгрөг (2013 онд 4,293.5 сая төгрөг) байсан.

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
г) ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдээс авсан хоёрдогч өглөг:		
Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци	90,050,609	84,842,434

ТэнГэр Санхүүгийн Нэгдэл ХХК-ийн дээрх хувьцаа эзэмшигчдээс авсан хоёрдогч өглөг нь жилийн 6.94%-иас 8.96% хүүтэй (2014 онд 6.84%-иас 8.96%) байсан. Тайлант жилд хоёрдогч өглөгт төлсөн хүүгийн зардал нь 7,126.0 сая төгрөг (2014 онд 4,517.0 сая төгрөг) байсан.

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
д) Төлсөн харуул хамгаалалтын зардал:		
Толгой компанийн бусад охин компани	1,967,647	2,008,645

38. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	2015 мян.төг	2014 мян.төг
е) Холбоотой компаниудаас авсан шимтгэлийн орлого:		
Толгой компани	621	1,060
Толгой компанийн бусад охин компани	4,468	5,003
Толгой компанийн хувьцаа эзэмшигчид	509	7,838
	5,598	13,901
Банкны ТУЗ-ийн гишүүд ба гол удирдах албан тушаалтнууд	4,924	5,098
	10,522	18,999
ё) Холбоотой компанид төлсөн гэрээний төлбөр:		
Толгой компани	-	3,435,550
Толгой компанийн бусад охин компани	370,238	266,030
	370,238	3,701,580
ж) Холбоотой компаниудаас авсан түрээсийн орлого:		
Толгой компанийн бусад охин компани	383,916	78,048
	383,916	78,048
л) Гол удирдах албан тушаалтнуудад олгосон нөхөн олговор:		
Ажилчдад олгосон богино хугацаат тэтгэмж	1,928	-
Цалин	2,838,738	3,566,637
Эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын шимтгэл	307,051	387,982
	3,147,717	3,954,619

Холбоотой талуудтай хийсэн гүйлгээний нөхцлүүд

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны үр дүнд дээр дурьдсан үлдэгдэл дүнгүүд үүссэн болно. Холбоотой талуудын төлсөн болон хүлээн авсан хүү нь ердийн арилжааны хүүгээр тооцогдсон. Тайлант жилийн эцсээрхи үлдэгдэл дүн барьцаагаар хангагдаагүй болно. Бусад холбоотой талуудын өглөг эсхүл авлагын дүнд ямар нэгэн хүлээн авсан эсхүл гаргасан баталгаа байхгүй. 2015 болон 2014 оны 12-р сарын 31-ээр дуусгавар болсон тайлант жилүүдэд Банк өөрийн холбоотой талуудтай холбоотойгоор эргэлзээтэй авлагын сан байгуулаагүй болно.

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА

39.1 Оршил

Эрсдэл нь банкны үйл ажиллагааны салшгүй хэсэг ба эдгээр эрсдэлийг байнгын илрүүлэлт, хэмжилт, хяналтын үйл явцуудаар дамжуулан удирддаг. Банк нь зээлийн эрсдэл, хөрвөх чадварын эрсдэл, хүүгийн түвшний эрсдэл, валютын ханшийн эрсдэл, урьдчилан төлөлтийн эрсдэл, үйл ажиллагааны эрсдэлүүдтэй учирч байдаг. Эдгээр эрсдэлүүд нь Банкны ашигт ажиллагаа болон хөрөнгөнд шууд алдагдал учруулах, эсхүл банкны бизнесийн зорилгуудын биелэлтэд саад учруулж болзошгүй байдаг.

Банк нь эрсдэлийг бүрмөсөн арилгахад чиглэхээс илүүтэйгээр эрсдэл, өгөөжийг хамгийн оновчтой хослуулахад чиглэсэн эрсдэлийн удирдлагын бодлоготой. Одоо мөрдөж буй эрсдэлийн удирдлагын систем нь дараах зарчмуудыг агуулсан байна. Үүнд:

- (i) Эрсдэлүүдийг удирдаж буй этгээд нь зохицуулалтын болон хэмжилтийн системийг сайн ойлгож байх;
- (ii) Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлөөс баталсан бодлогын дагуу эрсдэлийг хэмжиж байх; ("ТУЗ");
- (iii) ТУЗ-өөс баталсан бодлогын дагуу эрсдэлийг хэмжиж байх;
- (iv) Капиталын хуваарилалт нь эрсдэлийн түвшинтэйгээ уялдаж байх;
- (v) Банкны гүйцэтгэлийн хэмжилт нь эрсдэл даах байдалтай уялдаж байх.

Эрсдэлийн удирдлагын бүтэц, зохион байгуулалт

ТУЗ нь эрсдэлийг бүхэлд нь удирдах бөгөөд эрсдэлийн бодлого, зарчмуудыг батлах үүрэгтэй. Гэсэн хэдий ч, эрсдэлийг удирдах, хянах чиг үүрэг бүхий бие даасан нэгжүүд байдаг.

ТУЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн удирдлагын хороо ("ТЭУХ") ба Эрсдэлийн удирдлагын хороо ("ЭУХ")

ЭУХ нь дээд түвшний эрсдэлийн удирдлагын бодлого, зохицуулалтыг боловсруулдаг. ЭУХ нь бизнесийн газар, нэгжүүдийн санхүүгийн эрсдэлүүдийг урьдчилан илрүүлж, удирдах мөн хүлээх эрсдэлийн зохистой хэмжээг тогтоож өгөх, санхүүгийн эрсдэл ба гүйцэтгэлийг хэмжих зохистой систем, стандартууд бий болгох, эрсдэлийн тайлагнал ба удирдлагын хяналтын цогц үйл явцуудыг нэвтрүүлэх үүрэгтэй. ТЭУХ нь ЭУХ-ны боловсруулсан бизнесийн стратегиудыг хянах, батлах үүрэгтэй.

Эрсдэлийн Нэгдсэн Удирдлагын Газар

Банкны Эрсдэлийн нэгдсэн удирдлагын газар нь өдөр тутмын санхүүгийн байдал хийгээд зах зээлийн эрсдэлийг тодорхойлох, хэмжих, хянах, удирдах шууд хариуцлагыг хүлээнэ. Энэ газар нь мөн Банкны зээлийн багцын эрсдэл, төлбөрийн чадварын эрсдэл болон үйл ажиллагааны эрсдэлийг хариуцах үндсэн үүрэгтэй.

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.1 Оршил (Үргэлжлэл)

Дотоод аудит

Банкны эрсдэлийн удирдлагын үйл явцад Дотоод аудитын газар жилд нэг удаа аудит хийх ба аудитын үед банкны журмуудын зохистой байдал хийгээд Банк эдгээр журмуудыг хэр мөрдөж байгаад хяналт хийдэг. Дотоод аудитын газар нь хийсэн бүх үнэлгээнийхээ үр дүнг банкны удирдлагатай хэлэлцэж, илрүүлсэн алдаа, дутагдал болоод өгөх зөвлөмжүүдийн талаар Аудитын хороонд тайлагнана.

Эрсдэлийг хэмжих болон тайлагнах систем

Банк нь статистик загваруудын тусламжтайгаар түүхэн алдагдлаас тооцсон ердийн тохиолдолд хүлээж болзошгүй алдагдал болон гэнэтийн тохиолдолд учирч болзошгүй онцгой алдагдлыг давхар хэмжиж чадах системийг ашиглан эрсдэлийг хэмждэг. Эдгээр статистик загваруудыг түүхэн өгөгдлөөр тооцсон магадлалыг эдийн засгийн өнөөгийн орчинд нийцүүлэх байдлаар хэрэглэдэг. Тохиолдохгүй байх өндөр магадлалтай байсан туйлын ховор үйл явдал үнэхээр тохиолдсон үед гарч болох хамгийн муу үр дагавруудыг бас авч үздэг.

Эрсдэлийн удирдлага, хяналт нь гол төлөв Банкнаас тогтоосон хязгаарын биелэлтэд суурилна. Эдгээр хязгааруудад Банк өөрийн бизнесийн стратеги зорилт, тухайн зах зээлийн орчин, мөн цаашид хүлээх боломжтой эрсдэлийн түвшинг тусгаж өгсөн байна. Үүнээс гадна Банк нь өөрийн эрсдэл даах чадварыг бүх үйл ажиллагаа болон эрсдэлийн төрлүүдээр тодорхойлон хэмжиж, түүнд хяналт тавьж байдаг.

Эрсдэлийг цаг алдалгүй олж таних, шинжлэх, хянах үүднээс бизнесийн бүх нэгжүүдээс цуглуулсан мэдээллүүдийг шинжилж үздэг. Ингэж боловсруулсан мэдээллийг ТУЗ, ТЭУХ, ЭУХ, бүх газар, хэлтсийн захирлуудад танилцуулж, тайлбарладаг. Тайланд зээлийн эрсдэлд өртөж болох нийт багцын хэмжээ, кредит метрикийн таамаглал, тогтоосон лимитийн гажилт, VaR, хөрвөх чадварын харьцаа болон эрсдэлийн утгуудын өөрчлөлтийг тусгана. Сар бүр үйлдвэрлэлийн салбар, харилцагчийн эрсдэлийн талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг тайлагнана. Улирал бүр газар нэгжийн захирлууд ЗТУБАХ сангийн зохистой байдалд үнэлгээ өгнө. Хяналтын зөвлөл Банкны нийт эрсдэлд өртөж болзошгүй багцыг тооцож, үнэлж, хянаж болохуйц бүрэн хэмжээний тайлантай улирал бүр танилцаж, үнэлгээ хийдэг.

Тусгайлан боловсруулсан эрсдэлийн тайланг Банкны бүх нэгжүүдэд хүргэдэг бөгөөд энэ нь бизнесийн нэгжүүдийг хамгийн сүүлийн үеийн шинэ мэдээлэлтэй байлгах зорилготой юм.

Гүйцэтгэх зөвлөл ба банкны холбогдох бусад бүх гишүүдэд VaR, хөрвөх чадварын шинжилгээ, зах зээлийн эрсдэлийн лимитийн биелэлт болон бусад аливаа эрсдэл үүсгэх хүчин зүйлийн талаар танилцуулна.

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.1 Оршил (Үргэлжлэл)

Эрсдэлийг бууруулах

Хүүгийн түвшний эрсдэл, гадаад валютын ханшийн өөрчлөлт, зээлийн эрсдэл болон ирээдүйн үйл ажиллагаанаас үүдэж болзошгүй эрсдэлийн хэмжээг мэдрэмжийн шинжилгээ болон VaR аргаар тооцон, хянаж ажилладаг. Банк зээлийн эрсдэлийг бууруулах зорилгоор барьцаа хөрөнгө авдаг.

Эрсдэлийн хэт төвлөрөл

Төвлөрөл нь ижил төрлийн бизнесийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг, эсхүл нэгэн ижил газар зүйн бүсэд болон эдийн засгийн ойролцоо шинж чанартай бизнес эрхэлдэг хэд хэдэн харилцагчид улс төр, эдийн засаг болон бусад аливаа өөрчлөлт гарахад тэдгээрийн гэрээний үүргээ гүйцэтгэхэд ижил маягаар нөлөөлөхөөр байвал үүсдэг. Төвлөрөл нь тухайн нэг салбарт болон газар зүйн байрлалд нөлөөлж буй нөхцөл байдалд Банк хэрхэн гүйцэтгэлээ хангах мэдрэмжийг илтгэнэ.

Эрсдэлийн хэт төвлөрлөөс зайлсхийх үүднээс Банк өөрийн бодлого, журамдаа олон төрлийн багцтай байх тодорхой удирдамжийг тусгасан байдаг. Зээлийн эрсдэлд тодорхойлогдсон төвлөрлийг хянаж удирдана. Монголбанк /Төв банк/ дараах стандарт хязгаарлалтуудыг тогтоож, биелүүлэхийг шаарддаг. Үүнд :

- (i) Нэг зээлдэгч болон түүний холбогдох этгээдэд олгох нийт зээлийн дүн болон зээлтэй адилтгах бусад активын нийлбэр дүн банкны өөрийн хөрөнгийн 20 хувиас хэтрэхгүй.
- (ii) Банк холбогдох этгээдэд олгосон зээлийн хэмжээ болон зээлтэй адилтгах бусад активын дүн нь банкны есрийн хөрөнгийн 5 хувиас, тэдгээрийн нийлбэр дүн нь өөрийн хөрөнгийн 20 хувиас тус тус хэтрэхгүй.

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.2 Зээлийн эрсдэл

Банкны харилцагч, үйлчлүүлэгч, зээлдэгч, зээлийн хүү, үндсэн төлбөрийг төлөх чадваргүй болох эсхүл төлөхийг хүсэхгүй байх, зээлийн гэрээний болон бусад санхүүгийн хэрэгслүүдтэй холбоотой үүргээ биелүүлэхгүй байх эрсдэлд Банк өртдөг.

Банкны Эрсдэлийн удирдлагын хороо нь ("ЭУХ") дахь Зээлийн удирдлагын газраар ("ЗУГ") дамжуулан Банкны зээлийн багцыг хэт төвлөрүүлэхгүй байхаар удирдан ажилладаг. ЗУГ нь банкны хүлээх зээлийн эрсдэлийн түвшинг нэг зээлдэгч болон нэг бүлэг зээлдэгч эсхүл нэг аж үйлдвэрийн салбарын хувьд хүлээн зөвшөөрч болох эрсдэлийн хэмжээнд хязгаар тавих замаар зохицуулдаг. Ийм эрсдэлүүдийг эргэж хянаж байдаг бөгөөд хязгаарыг жилд нэгээс доошгүй удаа дахин хянадаг. Нэг харилцагчид олгох зээлийн дээд хэмжээ болон зээлийн бүтээгдэхүүний багцын хязгаар зэргийг ТУЗ батлах ба ЭУХ-оос тодорхой хугацаа тутамд хяналт хийнэ.

Зээлийн төлбөрийг эргүүлэн төлөх чадвартай зээлдэгч болон зээлдэгчийн зээлжих чадвар болон зээлдэгч нь хүү болон капиталын эргэн төлөлтийн үүргээ биелүүлэх явдлыг шинжлэх байдлаар, мөн шаардлагатай бол дээр дурьдсан хязгааруудыг шинэчлэн өөрчлөх замаар зээлийн эрсдэлийг удирдана. Зээлийн эрсдэлийг барьцаа хөрөнгө, компанийн болон гуравдагч этгээдийн батлан даалтаар мөн бууруулж болно.

Зээлтэй холбоотой болзошгүй үүргийн эрсдэл

Банк нь харилцагчийн өмнөөс төлбөр төлөх магадлал бүхий баталгаануудыг гаргах боломжийг бий болгодог. Ийм төлбөрийг аккредитивийн нөхцөлд тулгуурлан харилцагчдаас эргүүлэн татдаг. Эдгээр нь банкинд зээлтэй нэгэн адил эрсдэлийг учруулах ба түүнийг мөн зээлийн үйл ажиллагааны бодлого журмаар зохицуулдаг.

Эдгээр хэрэглүүрүүдийн үндсэн зорилго нь шаардлагатай үед харилцагчийн төлбөрийг хийхэд эх үүсвэр хангалттай байгаа эсэхийг баталгаажуулах явдал юм. Баталгаа ба харилцагч гуравдагч талын өмнө хүлээсэн үүргээ биелүүлж чадахгүй болсон үед Банк харилцагчийн өмнөөс төлбөрийг хийнэ гэсэн буцаах боломжгүй баталгааг илэрхийлдэг нээлттэй аккредитив нь зээлтэй адил эрсдэлтэй байна.

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.2 Зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

Барьцаа хөрөнгө болон бусад зээлийн баталгаа, батлан даалтыг тооцохгүйгээр зээлд учирч болзошгүй эрсдэлийн дээд хэмжээг авч үзвэл:

Доорх хүснэгт нь тайлан тэнцлийн үзүүлэлт бүрийн хувьд зээлийн эрсдэлд өртөж болох нийт багцыг харуулсан байна. Эрсдэлд өртөж болох нийт багцыг барьцаа хөрөнгөөр эрсдэлийг бууруулахаас өмнөх нийт дүнгээр илэрхийлсэн болно.

	Тодруулга	Нийт багцын хэмжээ 2015 мян.төг	Нийт багцын хэмжээ 2014 мян.төг
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкин дахь үлдэгдэл (касс дахь бэлэн мөнгийг оролцуулаагүй)	13	150,955,629	145,990,603
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан харилцах, хадгаламж	14	99,107,298	138,422,940
Урвуу репо хэлцэл	15	9,981,555	152,799,124
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	16	2,307,271	1,469,087
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – борлуулахад бэлэн	17	19,639,167	7,751,391
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	17	373,542,234	211,594,397
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	18	1,239,460,582	1,361,818,904
Бусад хөрөнгө	19	3,105,331	1,162,016
Нийт		1,898,099,067	2,021,008,462
Болзошгүй өр төлбөр	36	27,693,189	50,330,257
Санхүүгийн үүрэг хариуцлагууд	36	25,767,574	25,752,212
Нийт		53,460,763	76,082,469
Зээлийн эрсдэлд өртөж болох нийт дүн		1,951,559,830	2,097,090,931

Бодит үнээр бүртгэгддэг санхүүгийн хэрэгслийн хувьд дээрх дүнгүүд нь өнөөгийн зээлийн эрсдэлийн өртөлтийг харуулсан ба энэ нь ирээдүйд үнэ цэнэ өөрчлөгдөхөөс шалтгаалж бий болж болох эрсдэлийн дээд хэмжээ биш юм.

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**39.2 Зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)****Эрсдэлийн төвлөрөл (аж үйлдвэрийн салбараар)**

Доорх хүснэгтэнд Банкны харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг (Тодруулга 18) аж үйлдвэрийн салбар болоод эдийн засгийн зорилгоор нь ангилан, нийт дүнгээр (зээлийн барьцаа хөрөнгө эсхүл зээлийн чанарыг сайжруулах бусад зүйлүүдийн бодит үнийг авч үзэхээс өмнөх болон дараах дүнгээр) нь үзүүлэв.

	2015		2014	
	Нийт багцын хэмжээ		Нийт багцын хэмжээ	
	мян.төг	%	мян.төг	%
Худалдаа	297,764,750	24.02	312,112,759	22.92
Үйлдвэрлэл	227,271,619	18.34	215,311,310	15.81
Орон сууц	177,307,450	14.31	220,233,804	16.17
Үйлчилгээ	148,466,128	11.98	174,132,449	12.79
Хэрэглээний зээл	112,569,112	9.08	134,270,861	9.86
Хадгаламж барьцаалсан	100,426,394	8.10	82,380,202	6.05
Барилга	63,909,196	5.16	99,753,180	7.33
Бусад	44,472,092	3.59	69,651,066	5.11
Уул уурхай	30,358,547	2.45	21,831,129	1.60
Ажиллагсдын зээл	21,331,556	1.72	12,989,060	0.95
Хөдөө аж ахуй	14,285,039	1.15	17,134,711	1.26
Удирдах гол ажиллагсдын зээл	1,298,699	0.10	2,018,373	0.15
Нийт	1,239,460,582	100	1,361,818,904	100

Зээлийн барьцаа хөрөнгө ба бусад сайжруулалтууд

Шаардлагатай барьцаа хөрөнгийн дүн болон төрөл нь зээлдэгч болон харилцагчийн зээлийн эрсдэлийн үнэлгээ ба олгох зээлийн төрлөөс хамаарна. Банк нь барьцаанд авах хөрөнгийн төрөл болон үнэ цэнийг тодорхойлохдоо Зээлийн удирдлагын хорооноос гаргасан зааварчилгааг дагаж мөрддөг.

Барьцаанд авсан хөрөнгүүдийн гол төрлүүдийг дор үзүүлэв. Үүнд:

- (i) Жижиг бизнесийн, хэрэглээний, хөдөө аж ахуйн, жижиг дунд үйлдвэрлэлийн, ажиллагсдын зээлүүдийн хувьд бэлэн мөнгө, баталгаа, үнэт цаас, үл хөдлөх болон хөдлөх хөрөнгө, бараа материал гэх мэт;
- (ii) Орон сууц худалдан авах зээлийн хувьд орон сууц ба тээврийн хэрэгсэл;
- (iii) Бөөний зээлийн хувьд бэлэн мөнгө, хувьцаа, үл хөдлөх хөрөнгө;
- (iv) Хадгаламж барьцаалсан зээлүүдийн хувьд мөнгөн хадгаламж.

Банк нь барьцаа хөрөнгүүдийг биетээр нь шалгаж үздэг ба тэдгээрийн зах зээлийн үнийг тогтмол хянаж байдаг. Шаардлагатай бол гэрээнд заасны дагуу нэмэлт барьцаа хөрөнгийг авдаг. Зээлийн алдагдлаар хаах сангийн хэмжээ зохистой байгаа эсэхийг шалгах үедээ барьцаа хөрөнгийн зах зээлийн үнийг хянаж үздэг.

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.2 Зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгийн бүлэг нэг бүрийн чанар

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны чанарыг Банк дотооддоо хэрэглэдэг зээлийн үнэлгээний системийг ашиглан удирддаг.

Банкны зээлийн эрсдэлийн үнэлгээний системийг дараах хүснэгтээр үзүүлэв:

<u>Зээлийн зэрэглэл</u>	<u>Тодорхойлолт</u>
A	Маш сайн
B	Сайн
C	Хангалттай
D	Хэвийн бус

Банк тус 4 зэрэглэлтэй эрсдэлийн үнэлгээг системийг нийт зээлийн багцыг эрсдэлийн шинж чанарын дагуу бүлэглэхийн тулд ашигладаг. Эрсдэлийн үнэлгээний системээр зээлийг зэрэглэхдээ параметрик байдлаар загварчилж байна. Энэ арга нь зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлийг тодорхойлохдоо зээлийн эрсдэх магадлалыг тоогоор илэрхийлж гаргадаг. Тоон болон чанарын түүхэн өгөгдлүүд нь Банкны зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хэлтэст хэрэглэж буй төсөөллүүдийн үндэс суурь болж өгдөг. Эрсдэлийн зэрэглэлийн системийг тодорхой нэг зээлийн эрсдэлд байгуулах сангийн хэмжээг тооцоход ашиглана. Одоо хэрэглэж буй эрсдэлийн зэрэглэлийн систем нь дөрвөн зэрэглэлтэй.

Банк зээлийн багцдаа зохистой, байнгын эрсдэлийн зэрэглэл тогтоож байх бодлогыг баримтладаг. Энэ нь зарим төрлийн эрсдэлийг удирдах боломжийг олгохын зэрэгцээ, бүх зээлүүдийн эрсдэлийг нэг хэмжигдэхүүнээр илэрхийлэн харуулах боломжийг олгодог. Үнэлгээний систем нь харилцагчийн зээлийн эрсдэлд нөлөөлөх гол хүчин зүйлүүдийн статистик шинжилгээ болон зах зээлийн мэдээлэлд суурьлагдан хийгддэг. Эрсдэлийн зэрэглэл нь төрөл бүрийн зээлийн эрсдэлтэй уялдсан бөгөөд зээл эрсдэх тохиолдолд алдагдлыг бууруулах барьцаа хөрөнгө, эсхүл бусад төрлийн алдагдлыг бууруулах хэрэгслүүдийг тухайн зээл тус бүр ялгаатай байна гэсэн бодлогыг баримталдаг.

Банк нь хөрөнгийн биржид бүртгэлгүй санхүүгийн хөрөнгө оруулалтад үнэлгээ тогтоодоггүй. Доорх хүснэгтэд зээлийн чанарыг Банкны зээлийн дотоод үнэлгээний систем дээр үндэслэн зээлтэй холбоотой хөрөнгийг бүлэг тус бүрээр нь үзүүлэв. Үнэ цэнийн бууралтын санг оруулаагүй дүнгээр үзүүлэв.

ХАСБАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.2 Зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

		Хугацаа хэтрэлтгүй ба үнэ цэнийн бууралтгүй санхүүгийн хөрөнгө					Хугацаа Хэтэрсэн эсхүл тусдаа үнэ цэнийн бууралттай	Нийт
Тодруулга		Маш сайн	Сайн	Хангалттай	Хэвийн бус	Үнэлээгүй	мян.төг	мян.төг
2015 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар		мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг		
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкин дахь үлдэгдэл	13	183,893,271	-	-	-	-	-	183,893,271
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө	14	77,716,441	10,865,982	1,145,092	9,379,783	-	-	99,107,298
Урвуу репо хэлцэл	15	9,981,555	-	-	-	-	-	9,981,555
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	16	2,307,271	-	-	-	-	-	2,307,271
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалтууд								
-борлуулахад бэлэн	17	-	-	-	-	19,639,167	-	19,639,167
-дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	17	373,542,234	-	-	-	-	-	373,542,234
Зээл ба урьдчилгаа								
ЖДБ-ийн зээл	18	15,024,227	56,610,361	358,045,050	16,511,801	24,136	130,673,925	576,889,500
Орон сууцны зээл	18	43,981,266	12,248,313	115,453,569	11,638,097	135,741	7,888,805	191,345,791
Бичил бизнесийн зээл	18	17,793,505	19,061,024	184,708,043	6,325,927	-	14,227,572	242,116,071
Хэрэглээний зээл	18	13,104,950	33,197,492	43,213,658	5,161,358	10,641	7,356,501	102,044,600
Санхүүгийн түрээс	18	6,816,760	3,208,319	6,809,784	597,659	-	1,786,339	19,218,861
Бусад	18	104,207,988	301,352	685,236	40,065	54,073	2,557,045	107,845,759
		200,928,696	124,626,861	708,915,340	40,274,907	224,591	164,490,187	1,239,460,582
Бусад хөрөнгө	19	3,104,099	-	-	-	-	1,232	3,105,331
Нийт		851,473,567	135,492,843	710,060,432	49,654,690	19,863,758	164,491,419	1,931,036,709

ХАСБАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.2 Зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

Тодруулга	Хугацаа хэтрэлтгүй ба үнэ цэнийн бууралтгүй санхүүгийн хөрөнгө						Хугацаа Хэтэрсэн эсхүл тусдаа үнэ цэнийн бууралттай мян.төг	Нийт мян.төг
	Маш сайн мян.төг	Сайн мян.төг	Хангалттай мян.төг	Хэвийн бус мян.төг	Үнэлээгүй мян.төг			
2014 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар								
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкин дахь үлдэгдэл	13	187,780,433	-	-	-	-	-	187,780,433
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан хөрөнгө	14	110,918,938	2,029,332	1,927,720	23,546,950	-	-	138,422,940
Урвуу репо хэлцэл	15	152,799,124	-	-	-	-	-	152,799,124
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	16	1,469,087	-	-	-	-	-	1,469,087
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалтууд								
-борлуулахад бэлэн	17	-	-	-	-	7,751,391	-	7,751,391
-дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	17	211,594,397	-	-	-	-	-	211,594,397
Зээл ба урьдчилгаа								
ЖДБ-ийн зээл	18	16,990,405	113,616,653	401,467,249	33,896,868	75,096	107,978,986	674,025,257
Орон сууцны зээл	18	61,982,978	17,856,882	137,350,651	7,028,207	157,082	4,436,314	228,812,114
Бичил бизнесийн зээл	18	18,310,589	13,285,082	175,080,989	4,509,840	-	8,591,402	219,777,902
Хэрэглээний зээл	18	18,679,467	35,183,410	47,063,672	2,740,412	-	5,834,149	109,501,110
Санхүүгийн түрээс	18	12,470,913	6,627,880	9,907,590	255,338	-	2,123,771	31,385,492
Бусад	18	95,139,451	508,913	1,237,649	-	-	1,431,016	98,317,029
		223,573,803	187,078,820	772,107,800	48,430,665	232,178	130,395,638	1,361,818,904
Бусад хөрөнгө	19	1,162,016	-	-	-	-	139,084	1,301,100
Нийт		889,297,798	189,108,152	774,035,520	71,977,615	7,983,569	130,534,722	2,062,937,376

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**39.2 Зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)**

Харилцагчдад олгосон хугацаа хэтэрсэн зээл болон урьдчилгаанд зөвхөн цөөн хэдэн хоногоор хугацаа хэтэрсэн зээлүүд орсон. Хугацаа хэтэрсэн зээлүүдийн насжилтын шинжилгээг дор үзүүлэв. Хугацаа хэтэрсэн зээлүүдийн дийлэнх нь үнэ цэнийн бууралтанд ороогүй гэж үзсэн.

Хугацаа хэтэрсэн боловч үнэ цэнийн бууралтанд ороогүй санхүүгийн хөрөнгүүдийн насжилтын шинжилгээ

	30 хоног хүртэл мян.төг	31-60 хоног мян.төг	61-90 хоног мян.төг	91-ээс дээш хоног мян.төг	Нийт мян.төг
2015.12.31-нээр					
Зээл ба урьдчилгаа					
ЖДБ-ийн зээл	57,546,416	9,110,303	10,743,910	17,902,066	95,302,695
Орон сууцны зээл	855,844	674,264	975,551	5,383,146	7,888,805
Бичил бизнесийн зээл	2,221,455	1,098,747	1,153,470	9,753,899	14,227,571
Хэрэглээний зээл	1,165,875	808,573	513,657	4,868,396	7,356,501
Санхүүгийн түрээс	311,906	182,977	129,875	1,161,582	1,786,340
Бусад	56,309	22,193	343,625	2,134,918	2,557,045
	62,157,805	11,897,057	13,860,088	41,204,007	129,118,957

	30 хоног хүртэл мян.төг	31-60 хоног мян.төг	61-90 хоног мян.төг	91-ээс дээш хоног мян.төг	Нийт мян.төг
2014.12.31-нээр					
Зээл ба урьдчилгаа					
ЖДБ-ийн зээл	61,825,441	1,177,273	3,794,413	17,533,012	84,330,139
Орон сууцны зээл	1,220,744	667,862	344,137	2,203,571	4,436,314
Бичил бизнесийн зээл	2,582,592	1,387,427	996,050	3,625,333	8,591,402
Хэрэглээний зээл	1,754,091	1,039,217	560,820	2,480,021	5,834,149
Санхүүгийн түрээс	844,293	319,362	207,582	752,534	2,123,771
Бусад	982,413	75,916	31,044	341,643	1,431,016
	69,209,574	4,667,057	5,934,046	26,936,114	106,746,791

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**39.2 Зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)****Хугацаа хэтэрсэн боловч үнэ цэнийн бууралтанд ороогүй санхүүгийн хөрөнгүүдийн насжилтын шинжилгээ (Үргэлжлэл)**

Хугацаа хэтэрсэн боловч үнэ цэнийн бууралтанд ороогүй зээл, урьдчилгааны нийт дүнд Банк нь 2015 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 226,141 сая төгрөг (2014 онд 154,997 сая төгрөг)-ийн үнэ бүхий барьцаа хөрөнгийг авсан байна. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаанд байгуулсан үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын сангийн талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг Тодруулга 18-аас харна уу.

Дахин бүтэцчилсэн санхүүгийн хөрөнгүүдийн бүлэг тус бүрийн дансны үнэ

Дахин бүтэцчилсэн санхүүгийн хөрөнгүүдийн дансны үнийг бүлэг тус бүрээр нь доорх хүснэгтэд үзүүлэв.

	2015 мян. төг	2014 мян. төг
Зээл ба урьдчилгаа:		
ЖДБ-ийн зээл	2,719,588	2,241,423
Бичил бизнесийн зээл	47,859	52,174
Хэрэглээний зээл	39,610	41,949
Орон сууцны зээл	1,891	3,325
Санхүүгийн түрээс	-	-
Бусад	-	-
	2,808,948	2,338,871

Үнэ цэнийн бууралтын шинжилгээ

Зээлийн үндсэн ба хүүгийн графикт төлбөр 90-ээс дээш хоногоор хугацаа хэтэрсэн, зээлдэгчийн мөнгөн урсгалд мэдэгдэхүйц хүндрэл учирсан, зээлийн үнэлгээ буурсан, зээлийн гэрээний анхны нөхцлүүд зөрчигдсөн эсэх зэрэг асуудлуудыг зээлийн үнэ цэнийн бууралтын шинжилгээ хийх явцад авч үздэг. Банк нь үнэ цэнийн бууралтын шинжилгээг бүлгийн ба тусгайлсан үнэлгээ гэж ялган авч үздэг.

Тусгайлсан үнэлгээгээр үнэлсэн үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулга

Банк нь өндөр дүнтэй зээл ба урьдчилгаанд нэг бүрчлэн зээлийн эрсдэлийн тохирох санг тооцдог. Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын хэмжээг тодорхойлоход зээлдэгчийн бизнес төлөвлөгөөний тортвортой байдал, санхүүгийн хүндрэл тохиолдсон үед гүйцэтгэлээ сайжруулах чадвар, дампуурал тохиолдсон үед хүлээн авах төлбөрүүд болон хүлээгдэж буй ногдол ашгийн төлбөрүүд, санхүүгийн өөр бусад дэмжлэг авах боломжууд, барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ, хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалын хугацаа зэргийг зайлшгүй авч үздэг. Үнэ цэнийн бууралтаас үүсэх алдагдлын хэмжээг, гэнэтийн үйл явдлуудын улмаас илүү нухацтай авч үзэх шаардлагатай байгаагаас бусад тохиолдолд тайлант өдөр бүр үнэлж үзнэ.

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.2 Зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

Бүлгийн үнэлгээгээр үнэлсэн эрсдэлийн сан

Чухал ач холбогдолгүй бүх зээл ба урьдчилгаа ба чухал ач холбогдолтой боловч тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнэ бууралтын бодит нотолгоо гарч ирээгүй зээл ба урьдчилгаануудыг бүлэглэн, бүлэг тус бүр дээр хүлээж болзошгүй алдагдлыг тооцно. Удирдлагын зүгээс бүлгийн үнэлгээг улирал бүр бүлэг тус бүрт ялгаатай шинжилгээнд үндэслэн хийнэ.

Бүлгийн үнэлгээнд тусгай үнэлгээгээр үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоо байхгүй боловч тэдгээрийг багтаасан багцын түвшинд оршин байх магадлалтай үнэ цэнийн бууралтыг тооцдог. Үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг бүлгийн алдагдлын түүхэн өгөгдөл, эдийн засгийн өнөөгийн байдал, алдагдал гарсан гэж таамаглаж буй үе болон уг алдагдлыг олж тогтоосон үе хоорондын ойролцоолсон хугацаа мөн үнэ цэнийн бууралттай гэж тогтоогдсоны дараа хүлээгдэж буй эргэн төлөгдөх эсхүл цуглуулан авах дүн зэрэг мэдээлэл дээр үндэслэн тогтоодог.

Бүлгийн үнэлгээ нь нэг жилийн давтамжтайгаар хийгдэх ба Банкны удирдлага энэхүү давтамжийг өөрчлөх эсэхийг шийднэ. Зээлийн удирдлагын газар зээлийн үнэ цэнэ бууралтын сан нь Банкны нийт бодлоготой нийцэж байгаа эсэхт хяналт тавьж байна.

39.3 Төлбөрийн чадварын эрсдэл

Санхүүгийн хэвийн болон тогтворгүй нөхцөл байдалд харилцагчийн өмнө хүлээсэн төлбөр тооцооны үүргээ гүйцэтгэж чадахгүй байвал банк төлбөрийн чадварын эрсдэлд орно. Харилцагчдын гэнэтийн их хэмжээний бэлэн мөнгөний татан авалтын үед бэлэн байх ёстой эх үүсвэрийн доод хэмжээг Банк тогтоож өгдөг. Зээлээр авсан болон өөрийн эх үүсвэрийн зохистой харьцааг барьж байх бодлогыг Банк баримталдаг. Үүнээс гадна Банк нь нийт харилцагчдын хадгаламжийн 12%-тай (2013: 12%) тэнцэх бэлэн мөнгийг Монголбанкинд заавал байршуулж байх ёстой.

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ

Доорх хүснэгтэд банкны санхүүгийн өр төлбөрүүдийн дуусгавар хугацааг тэдгээрийн аливаа нэг хөнгөлөлтгүйгээр, гэрээний дагуу эргэн төлөх үүргүүд дээр үндэслэн харууллаа. Урьдчилан мэдэгдсэний үндсэн дээр төлөгдөх ёстой өр төлбөрийн хувьд уг мэдэгдэл тэр даруй ирсэн гэж тооцов. Гэсэн хэдий ч, Банк харилцагчдын дийлэнх нь гэрээт хугацаанаасаа өмнө зарлагын гүйлгээ хийхгүй гэсэн хүлээлттэй байгаа ба хадгаламжийн татан авалтын түүхэн өгөгдлүүд дээр үндэслэн Банкны хүлээж буй мөнгөн урсгалыг хүснэгтэд тусгаагүй болно.

ХАСБАНК ХХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.3 Төлбөрийн чадварын эрсдэл (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн өр төлбөр	Хугацаагүй мян.төг	3 сараас доош мян.төг	3-6 сар мян.төг	6 сараас 1 жил мян.төг	1-5 жил мян.төг	5-аас дээш жил мян.төг	Санхүүгийн өр төлбөрийн дискаунтлаагүй нийт дүн мян.төг
2015 оны 12-р сарын 31							
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудын байршуулсан харилцах, хадгаламж	1,063,962	336,847	18,644,850	1,637,802	-	-	21,683,461
Репо хэлцэл	101,554,699	-	-	-	-	-	101,554,699
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	218,645,217	117,120,629	141,924,815	222,470,685	112,347,052	229,159,871	1,041,668,269
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	-	2,046,363	2,362,278	807,469	1,453,319	-	6,669,429
Зээлээр авсан санхүүжилт	3,823,259	28,468,431	49,996,257	261,026,928	341,604,007	17,227,848	702,146,730
Хоёрдогч өглөг	671,714	1,343,427	2,015,141	10,045,232	125,797,902	-	139,873,416
Бусад өр төлбөр	-	2,303,785	332,042	863,019	273,789	5,022,901	8,795,536
Нийт	325,758,851	151,619,482	215,275,383	496,851,135	581,476,069	251,410,620	2,022,391,540

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.3 Төлбөрийн чадварын эрсдэл (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн өр төлбөр	Хугацаагүй мян.төг	3 сараас доош мян.төг	3-6 сар мян.төг	6 сараас 1 жил мян.төг	1-5 жил мян.төг	5-аас дээш жил мян.төг	Санхүүгийн өр төлбөрийн дискаунтлаагүй нийт дүн мян.төг
2014 оны 12-р сарын 31							
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудын байршуулсан харилцах, хадгаламж	147,978	17,610,477	365,924	17,657,586	-	-	35,781,965
Репо хэлцэл	181,567,843	-	-	-	-	-	181,567,843
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	293,334,544	89,962,275	143,598,262	120,300,871	92,452,985	193,028,169	932,677,106
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	389,399	1,289,541	45,311	-	703,488	-	2,427,739
Зээлээр авсан санхүүжилт	5,432,679	12,703,868	176,840,061	158,464,747	510,774,994	27,767,372	891,983,721
Хоёрдогч өглөг	622,178	1,244,355	1,866,533	3,733,065	49,442,392	81,438,289	138,346,812
Бусад өр төлбөр	6,479,471	5,488,538	33,378	1,016,935	327,232	6,583	13,352,137
Нийт	487,974,092	128,299,054	322,749,469	301,173,204	653,701,091	302,240,413	2,196,137,323

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.3 Төлбөрийн чадварын эрсдэл (Үргэлжлэл)

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ (Үргэлжлэл)

Доорхи хүснэгтэнд болзошгүй өр төлбөр болон үүрэг хариуцлагуудыг гэрээгээр дуусах хугацаагаар нь ангилж харуулав.

	Хугацаагүй мян.төг	3 сараас доош мян.төг	3-6 сар мян.төг	6 сараас 1 жил мян.төг	1-5 жил мян.төг	5-аас дээш жил мян.төг	Санхүүгийн өр төлбөрийн дискаунтлаагүй нийт дүн мян.төг
2015 оны 12-р сарын 31							
Болзошгүй өр төлбөр (Тодруулга 36)	6,109,245	3,119,357	5,212,033	5,263,965	3,996,629	3,991,960	27,693,189
Санхүүгийн үүрэг хариуцлагууд (Тодруулга 36)	578,166	1,884,561	1,954,819	7,156,450	14,193,578	-	25,767,574
Нийт	6,687,411	5,003,918	7,166,852	12,420,415	18,190,207	3,991,960	53,460,763
2014 оны 12-р сарын 31							
Болзошгүй өр төлбөр (Тодруулга 36)	21,703,548	7,929,009	8,042,436	7,604,166	1,279,898	3,771,200	50,330,257
Санхүүгийн үүрэг хариуцлагууд (Тодруулга 36)	543,339	847,715	7,016,117	5,288,939	12,056,102	-	25,752,212
Нийт	22,246,887	8,776,724	15,058,553	12,893,105	13,336,000	3,771,200	76,082,469

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)
39.4 Зах зээлийн эрсдэл

Зах зээлийн эрсдэл гэдэг нь хүүгийн түвшин, гадаад валютын ханш гэх мэт зах зээлийн хувьсагчуудын өөрчлөлтийн улмаас санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнэ эсхүл ирээдүйн мөнгөн урсгал хэлбэлзэх эрсдэлийг хэлнэ. Банк нь эрсдэлийн энэ элементийг VaR болон мэдрэмжийн шинжилгээг ашиглан хянаж удирддаг. Гадаад валютын төвлөрлийг эс тооцвол Банкинд ноцтой, зах зээлийн эрсдэлийн төвлөрөл байхгүй байна.

Хүүгийн түвшний эрсдэл

Тодорхой хугацааны заагуудад хүүгийн түвшинг тохируулж өгч байх шаардлагатай позицууд хоорондоо таарамжгүй болох үед хүүгийн эрсдэл бий болдог. Банкны зээлийн болон санхүүжилтийн, хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаанууд нь хүүгийн эрсдэлийг бий болгодог. Хүүгийн хувь хэмжээний өөрчлөлт нь Банкны хүүгийн цэвэр орлогод тэр даруй нөлөөлдөг бол урт хугацаанд Банкны өөрийн хөрөнгөд нөлөөлдөг (Банкны хөрөнгө, өр төлбөр, тэнцлийн гадуурх зүйлсийн эдийн засгийн үнэ цэнэд нөлөөлөх учраас). Тодорхой хугацаанд байж болох хүүгийн хувь хэмжээний өөрчлөлтийн хязгаарыг Банкны удирдлага тогтоож өгдөг. Позицуудыг өдөр бүр хянаж байдаг ба хейджинг стратеги хэрэгжүүлэх замаар позицийг хязгаарын хүрээнд удирдаж ажилладаг. Дараах хүснэгтэнд Банкны орлогын тайлангийн зүйлүүдийн, бусад бүх хувьсагчууд тогтмол байх үед хүүгийн хувь хэмжээний зохистой, боломжит өөрчлөлтүүдэд үзүүлэх мэдрэмжийг харуулав. Орлогын тайлангийн мэдрэмж гэж нэг жилийн хүүгийн цэвэр орлогод хүүгийн өөрчлөлт (2014 болон 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрүүдийн хөвөгч хүүгийн өөрчлөлт)-ийн үзүүлэх нөлөөллийг хэлнэ.

Валют	Өсөлт/ (Бууралт)	Цэвэр хүүгийн орлогын мэдрэмж мян.төг
2015 оны 12-р сарын 31		
Америк доллар	+120	(2,936,884)
Төгрөг	+120	(46,378)
Америк доллар	-120	2,936,884
Төгрөг	-120	46,378
2014 оны 12-р сарын 31		
Америк доллар	+120	(2,372,242)
Төгрөг	+120	742,393
Америк доллар	-120	2,372,242
Төгрөг	-120	(742,393)

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**Гадаад валютын эрсдэл**

Гадаад валютын эрсдэл гэдэг нь санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэ цэнэ гадаад валютын ханшийн сөрөг өөрчлөлтийн улмаас үүсэх эрсдэл юм. Банкны удирдлага гадаад валютын позицууд дээр хязгаар тогтоож өгдөг ба тэдгээрийг тогтмол хянадаг. Үүнээс гадна Банк нь гадаад валютын эрсдэлийг удирдах, хэмжих үйл ажиллагаандаа VaR загварыг 2007 оны 3 дугаар сараас хэрэглэж эхэлсэн. VaR нь тодорхой хугацаанд, өгөгдсөн итгэлцлийн түвшинд багцын зах зээлийн үнэд гарч болох сөрөг өөрчлөлтийг тооцоолох замаар санхүүгийн эрсдэлийг хэмжихэд ашиглагддаг арга юм.

VaR аргачлалын зорилго, төсөөлөл, хязгаарлалтууд

VaR загварыг зах зээлийн хэвийн орчинд зах зээлийн эрсдэлийг хэмжихэд ашигладаг. Эдгээр загварууд нь зах зээлийн хэвийн орчинд нөлөө үзүүлж буй эрсдэлийн хүчин зүйлүүд дээр гарч буй аливаа өөрчлөлтүүд нь хэвийн тархалттай байна гэж авч үздэг. Банк нь нэгээс дээш өдрийн түүхэн өгөгдөлд суурилан валютын багцад гарч болох өөрчлөлтүүдийг тооцоолохдоо вариаци/ковариацийн загварыг ашигладаг. Банкны хэрэглэж буй VaR аргачлал нь одоогийн зах зээлийн эрсдэлийн позициос үүсэх нэг өдрийн болзошгүй алдагдлын хэмжээг 99 хувийн итгэлцлийн түвшинд тооцохдоо зах зээлийн өгөгдлийн 250 өдрийн хөдөлгөөнийг ажиглан тодорхойлдог. Алдагдлыг 99%-ийн итгэлцлийн түвшинд тодорхойлно гэдэг нь VaR-ын дүнгээс илүү гарсан алдагдалтай 100 өдөр тутамд нэгээс илүү тохиолдохгүй гэсэн үг юм.

VaR нь зах зээлийн үнийн ирээдүйн хөдөлгөөнийг статистик тархалттай байна гэж үздэг. Мөн зах зээлийн үнийн түүхэн корреляц болон вариаци дээр суурилдаг учраас энэ аргыг хэрэглэхэд зарим нэг хязгаарлалтууд байдаг. VaR арга нь түүхэн өгөгдлүүд дээр тулгуурладаг учраас, эрсдэлийн хүчин зүйлүүдийн ирээдүйн өөрчлөлт ба хөдөлгөөнийг тодорхой харуулж чаддаггүй, улмаар эрсдэлийн хүчин зүйлүүдийн өөрчлөлт нь хэвийн тархалттай байна гэсэн төсөөллөөс зөрсөн тохиолдолд, зах зээлийн том хөдөлгөөний магадлалыг дутуу үнэлэх боломжтой. Мөн тодорхой нэг эрсдэлийг тодорхойлогч эрсдэлийн хүчин зүйлүүд болон тэдгээрийн хоорондын хамаарлын талаар хийсэн төсөөллүүдийн улмаас VaR нь дутуу эсхүл илүү тооцоолж болно. Позицууд нь өдрийн туршид өөрчлөгдөж болох ч VaR нь зөвхөн ажлын өдөр дуусах үеийн байдлаарх багцын эрсдэлийг илэрхийлэх бөгөөд тухайн өдрийн туршид өөрчлөгдсөн позициос 99 хувийн итгэлцлийн түвшнээс давсан аливаа нэг алдагдлыг тооцож үздэггүй.

VaR нь 2007 оны 3 дугаар сараас Банкны зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын салшгүй нэг хэсэг болсон. VaR-ын хязгаар ба алдагдлын хэмжээ нь удирдлагаас тогтоож өгсөн хязгаарт байгаа эсэхийг тогтмол шалгаж үздэг. Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн санхүүгийн хэрэглүүр дээр нэг өдрийн хугацаанд гарч болох алдагдлын хэмжээг VAR аргаар тооцоолж гаргасныг дор үзүүлэв. Үүнд:

	Вариаци/ Ковариаци мян.төг		Вариаци/ Ковариаци мян.төг
2015.12.31-ний өдөр	29,648	2014.12.31-ний өдөр	142,365
2015 оны өдрийн дундаж	53,821	2014 оны өдрийн дундаж	81,007
2015 оны дээд хэмжээ	293,116	2014 оны дээд хэмжээ	559,746
2015 оны доод хэмжээ	8,053	2014 оны доод хэмжээ	12,781

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.4 Зах зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

Дараах хүснэгтэд гадаад валютын эрсдэлд өртөж болох Банкны хөрөнгийн дүнг 2015.12.31-ний өдрийн байдлаар үзүүлэв. Хүснэгтэнд санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрүүдийн бүртгэлийн дүнг гадаад валют тус бүрээр бүлэглэн үзүүлэв:

Санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн төвлөрөл	Төгрөг мян.төг	Ам.доллар мян.төг	Евро мян.төг	Бусад мян.төг	Нийт мян.төг
2015 оны 12-р сарын 31					
Хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкин дахь үлдэгдэл	125,794,619	50,955,125	2,520,935	4,622,592	183,893,271
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан харилцах, хадгаламж	8,003,636	85,784,175	1,182,058	4,137,429	99,107,298
Урвуу репо хэлцэл	9,981,555	-	-	-	9,981,555
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд*	19,940,786	394,561,979	-	-	414,502,765
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт					
- борлуулахад бэлэн	19,639,167	-	-	-	19,639,167
- дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	302,525,949	71,016,285	-	-	373,542,234
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	976,643,967	194,413,943	129,939	101,457	1,171,289,306
Бусад хөрөнгө	2,560,566	534,161	3,242	7,362	3,105,331
	1,465,090,245	797,265,668	3,836,174	8,868,840	2,275,060,927
Өр төлбөр					
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудын байршуулсан харилцах, хадгаламж	10,222,264	10,438,604	-	-	20,660,868
Репо хэлцэл	100,299,411	-	-	-	100,299,411
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	648,998,095	228,142,663	3,773,267	5,341,623	886,255,648
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	397,247,123	19,959,800	-	1,658,000	418,864,923
Зээлээр авсан санхүүжилт	226,185,931	417,034,288	-	-	643,220,219
Хоёрдогч өглөг	-	104,216,742	-	-	104,216,742
Бусад өр төлбөр	8,560,015	128,175	-	107,346	8,795,536
	1,391,512,839	779,920,272	3,773,267	7,106,969	2,182,313,347
Цэвэр хөрөнгө/(өр төлбөр)	73,577,406	17,345,396	62,907	1,761,871	92,747,580

* Үүссэн валют тус бүрээр нийт дүнгээр илэрхийлсэн

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.4 Зах зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

Дараах хүснэгтэд гадаад валютын эрсдэлд өртөж болох Банкны хөрөнгийн дүнг 2014.12.31-ний өдрийн байдлаар үзүүлэв. Хүснэгтэд санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрүүдийн бүртгэлийн дүнг гадаад валют тус бүрээр бүлэглэн үзүүлэв:

Санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн төвлөрөл	Төгрөг мян.төг	Ам.доллар мян.төг	Евро мян.төг	Бусад мян.төг	Нийт мян.төг
2014 оны 12-р сарын 31					
Хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкин дахь үлдэгдэл	95,845,673	70,164,987	1,062,207	20,707,566	187,780,433
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан харилцах, хадгаламж	35,732	126,105,367	7,097,504	5,184,337	138,422,940
Урвуу репо хэлцэл	152,799,124	-	-	-	152,799,124
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	9,569,609	350,721,600	-	-	360,291,209
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт					
- борлуулахад бэлэн	7,374,271	377,120	-	-	7,751,391
- дуусах хугацаа хүртэл эзэмших	211,594,397	-	-	-	211,594,397
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,058,742,983	253,013,431	52,399	1,888,843	1,313,697,656
Бусад хөрөнгө	665,786	480,273	12,200	3,757	1,162,016
	<u>1,536,627,575</u>	<u>800,862,778</u>	<u>8,224,310</u>	<u>27,784,503</u>	<u>2,373,499,166</u>
Өр төлбөр					
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагуудын байршуулсан харилцах, хадгаламж	25,305	16,925,859	-	17,366,527	34,317,691
Репо хэлцэл	179,763,676	-	-	-	179,763,676
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	635,141,674	144,110,631	6,984,021	11,512,687	797,749,013
Санхүүгийн үүсмэл хэрэгслүүд	351,821,861	9,428,000	-	-	361,249,861
Зээлээр авсан санхүүжилт	286,055,393	516,175,466	1,329,599	-	803,560,458
Хоёрдогч өглөг	-	97,925,342	-	-	97,925,342
Бусад өр төлбөр	8,202,938	4,148,909	11,907	988,383	13,352,137
	<u>1,461,010,847</u>	<u>788,714,207</u>	<u>8,325,527</u>	<u>29,867,597</u>	<u>2,287,918,178</u>
Цэвэр хөрөнгө/(өр төлбөр)	<u>75,616,728</u>	<u>12,148,571</u>	<u>(101,217)</u>	<u>(2,083,094)</u>	<u>85,580,988</u>

* Үүссэн валют тус бүрээр нийт дүнгээр илэрхийлсэн

39. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

39.4 Зах зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

Урьдчилан төлөлтийн эрсдэл

Урьдчилан төлөлтийн эрсдэл гэдэг нь Банкны үйлчлүүлэгч ба харилцагч нь хүлээж байснаас өмнө эсхүл хойно төлбөрөө хийх эсхүл төлбөр хийхийг хүссэний улмаас Банк санхүүгийн алдагдалд орох эрсдэл юм.

Банк нь төрөл бүрийн түвшний урьдчилан төлөлтүүдийн хүүгийн цэвэр орлогод үзүүлэх нөлөөллийг тооцоолохдоо хялбаршуулсан аргачлалыг авч хэрэглэдэг.

Хэрэв бусад бүх хувьсагчдыг тогтмол гэж үзэн эргэн төлөгдөх санхүүгийн хэрэгсэлийн 20% нь жилийн эхэнд урьдчилан төлөгдсөн бол жилийн эцсийн татварын өмнөх ашиг 14,400 (2014: 16,440) сая төгрөгөөр буурахаар байсан байна.

Үйл ажиллагааны эрсдэл

Үйл ажиллагааны эрсдэл гэдэг нь системийн доголдол, хувь хүний санамсаргүй болон санаатай үйлдэл болон бусад гадаад хүчин зүйлүүдийн улмаас Банк алдагдалд орж болох эрсдэл юм. Хяналт ажиллахгүй байх үед үйл ажиллагааны эрсдэл нь нэр хүнд унах, хуулийн болон зохицуулалтын асуудалд орох, улмаар санхүүгийн алдагдалд ороход ч хүргэж болно. Банк хэдийгээр үйл ажиллагааны эрсдэлийг бүрэн арилгах бололцоогүй ч хяналт, мониторинг сайжруулах замаар энэ төрлийн эрсдэлийг удирдаж болно. Хяналтад ажил үүргийн хуваарь, хяналттай системд нэвтрэх, батлах, тулган баталгаажуулах журмууд, боловсон хүчний боловсрол, үнэлгээний үйл явцууд багтана. Мөн дотоод аудиторын ажлыг ашиглах явдал орно.

40. ХӨРӨНГИЙН ЗОХИСТОЙ ХАРЬЦАА

Банк бизнесийн салшгүй эрсдэлийг өөрийн хөрөнгөдөө тулгуурлан үр ашигтай удирддаг. Бусад арга хэмжээнүүдээс гадна Монголбанкнаас тогтоосон дүрэм, харьцаануудыг ашиглах замаар банкны өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг хянадаг.

Өнгөрсөн жилийн турш Банк нь өөрийн хөрөнгөнд хөндлөнгөөс тавьдаг бүх шалгууруудыг бүрэн хангаж ажилласан.

40. ХӨРӨНГИЙН ЗОХИСТОЙ ХАРЬЦАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**Капиталын удирдлага**

Банкны капиталын удирлагын үндсэн зорилго нь хөндлөнгөөс тавигдсан зохистой харьцааны шалгууруудыг биелүүлэх ба бизнесээ дэмжиж хувь нийлүүлэгчдийн үнэлэмжийг ихэсгэхийн тулд зээлийн эрсдэлийн түвшин болон өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг хадгалахад оршдог.

Банк өөрийн хөрөнгийн бүтцийг удирдаж, эдийн засгийн нөхцөл байдал болон үйл ажиллагааных нь эрсдэлийн шинж чанарт орсон өөрчлөлтүүдийг харгалзан капиталын бүтэцдээ залруулга хийдэг байна. Банк капиталынхаа бүтцээ хадгалах эсхүл тохируулахын тулд хувь нийлүүлэгчдэд төлөх ногдол ашгийн хэмжээг тохируулах, хувь нийлүүлэгчид хөрөнгийг нь эргүүлэн төлөх, шинээр өөрийн хөрөнгийн хэрэгсэл гаргах, эсхүл өөрийн хөрөнгөд уялдсан үнэт цаас гаргах зэрэг арга замуудыг ашигладаг байна.

Зохицуулалттай капитал

Монголбанкнаас арилжааны банкуудын өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг хамгийн багадаа 9% (2014 онд 9%), өөрийн хөрөнгө эрсдлээр жигнэсэн активын харьцааг 14% (2014 онд 14%-иас доошгүй байхаар тогтоосон байдаг бөгөөд эдгээр харьцаа нь эрсдэлийн уг шинж чанараар нь тохируулсан актив болон нийт капиталыг авч тооцоологдсон байдаг. Банкны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг дараах байдлаар үзүүлэв:

	2015	2014
Өөрийн хөрөнгийн харьцаа	13.72%	9.81%
Эрсдлээр жигнэсэн өөрийн хөрөнгийн харьцаа	20.57%	16.99%
	2015	2014
	мян.төг	мян.төг
<u>I зэрэглэлийн хөрөнгө</u>		
Энгийн хувьцаа	55,342,753	20,353,656
Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал	-	34,989,097
Бусад сан	10,531,368	10,531,368
Хуримтлагдсан ашиг	90,451,081	67,966,631
Нийт I зэрэглэлийн хөрөнгийн дүн	<u>156,325,202</u>	<u>133,840,752</u>
<u>II зэрэглэлийн хөрөнгө</u>		
Хоёрдогч өглөг	<u>78,162,601</u>	<u>97,925,342</u>
Нийт капитал/капиталын суурь	<u>234,487,803</u>	<u>231,766,094</u>

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА
2015 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

40. ХӨРӨНГИЙН ЗОХИСТОЙ ХАРЬЦАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Зохицуулалттай капитал (Үргэлжлэл)

12-р сарын 31-ний байдлаар эрсдлээр нь жигнэсэн активуудыг эрсдэлийн ангилал тус бүрээр нь үзүүлбэл:

	2015		2014	
	Актив	Эрсдлээр жигнэсэн	Актив	Эрсдлээр жигнэсэн
%	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг
0	718,900,019	-	569,426,359	-
20	30,015,577	6,003,115	58,289,591	11,657,918
50	173,749,847	86,874,924	195,860,088	97,930,044
70	271,607,169	190,125,018	341,551,765	239,086,235
100	688,099,603	688,099,603	976,754,003	976,754,003
120	107,869,226	129,443,071	-	-
150	8,308,835	12,463,253	4,443,211	6,664,816
<i>Тохируулга:</i>				
Үйл ажиллагааны эрсдэлийн харьцаа		22,239,030		23,635,505
Гадаад валютын эрсдэлийн харьцаа		4,435,838		8,038,924
Нийт	1,998,550,276	1,139,683,852	2,146,325,017	1,363,767,445

41. АНГЛИ ХЭЛ ДЭЭРХ ОРЧУУЛГА

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг Англи хэл дээр мөн бэлтгэсэн болно. Монгол, Англи хувилбаруудын хооронд утга, агуулгын зөрүү гарах тохиолдолд Англи хувилбарыг баримтална.

42. ТАЙЛАГНАЛЫН ӨДРИЙН ДАРААХ ҮЙЛ ЯВДАЛ

Тайлагналын өдрөөс хойш санхүүгийн тайланд тодруулах шаардлагатай томоохон үйл явдал тохиолдоогүй болно.